

План за управување со Охридското Езеро
Споменик на природата
за периодот 2022-2031 година

октомври 2021 година

Проект: „Зачувување на биолошката разновидност преку создавање и ефикасно управување со заштитените подрачја и интегрирање на биолошката разновидност во планирање на користењето на земјиштето“, финансиран од Глобалниот еколошки фонд (GEF) и имплементиран од Програмата за животна средина на Обединетите нации (UNEP), регионална канцеларија во Виена и од Министерството за животна средина и просторно планирање како главен партнер и корисник.

Содржина

1	РЕЗИМЕ	5
2	ВОВЕД	16
3	ОПИС НА ПОДРАЧЈЕТО	19
3.1	ОПШТИ ИНФОРМАЦИИ.....	19
3.1.1	Географска локација и административна рамка.....	19
3.1.2	Законска рамка	19
3.1.3	Сопственост на земјиштето	21
3.2	ИНФОРМАЦИИ ВО ВРСКА СО ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	22
3.2.1	Геолошки и геоморфолошки карактеристики	22
3.2.2	Хидрологија и хидрографија.....	22
3.2.3	Клима.....	22
3.2.4	Биогеографски карактеристики	23
3.2.5	Algae	23
3.2.6	Бенталнимакрорбетници.....	23
3.2.7	Ротифери (Rotifers).....	24
3.2.8	Fla	24
3.2.9	Риби.....	25
3.2.10	Клучни видови на фауна и флора.....	32
3.2.11	Појаси на трска (клучно живеалиште).....	43
3.2.12	Жаришта на биолошка разновидност	45
3.3	СОЦИО-ЕКОНОМСКИ КАРАКТЕРИСТИКИ.....	46
3.3.1	Локални заедници и население.....	46
3.3.2	Употреба на земјиштето	47
3.3.3	Инфраструктура и развој.....	50
3.3.4	Културно наследство	53
3.3.5	Туризам	54
3.3.6	Образование.....	54
3.4	ВРЕДНОСТИ НА ПОДРАЧЈЕТО	55
3.4.1	Општи констатации.....	55
3.4.2	Ендемизам.....	56
3.4.3	Фауна и флора.....	57
3.5	ЗАКАНИ ЗА ПОДРАЧЈЕТО	67
3.5.1	Преглед на закани според класификацијата <i>Натура 2000</i>	69
3.5.2	Преглед: Притисоци – Клучни природни карактеристики – Мерки за зачувување.....	71
3.6	ЕФЕКТИВНОСТ И ЕФИКАСНОСТ ЗА УПРАВУВАЊЕ И ЗА КАПАЦИТЕТИТЕ ЗА УПРАВУВАЊЕ	76
4	СТРАТЕГИЈА	77
4.1	ВИЗИЈА ЗА ЗАШТИТЕНОТО ПОДРАЧЈЕ	77
4.2	ЦЕЛИ ВО УПРАВУВАЊЕТО И ЦЕЛИ ЗА ЗАШТИТЕНОТО ПОДРАЧЈЕ	77
4.3	ПРЕДЛОЖЕНИ ГРАНИЦИ И ЗОНИРАЊЕ НА ЗАШТИТЕНОТО ПОДРАЧЈЕ	77
4.3.1	Предложени надворешни граници на заштитеното подрачје	77
4.3.2	Предложено зонирање на заштитеното подрачје	78
4.3.3	Дозволени и ограничени активности	82
4.3.4	Категоризација на подрачјето со образложение	82
4.4	ПРОГРАМИ ЗА УПРАВУВАЊЕ	83
4.4.1	Програма 1 - Зачувување и мониторинг на природното наследство.....	84
4.4.2	Програма 2 - Одржливо користење на природните ресурси	86
4.4.3	Програма 3 - Управување со културното наследство.....	86
4.4.4	Програма 4 - Развој на одржлив туризам и рекреација.....	88
4.4.5	Програма 5 –Локален развој.....	89
4.4.6	Програма 6 - Информирање, подигнување на јавната свест и едукација	90
4.4.7	Програма 7 - Управување, администрација и финансирање	90
4.4.8	Преглед на програмите за управување и на нивните цели	93
5	ОПЕРАТИВЕН ПЛАН	101
5.1	ПРОГРАМА 1: ПРОГРАМА ЗА ЗАЧУВУВАЊЕ И СЛЕДЕЊЕ НА ПРИРОДНОТО НАСЛЕДСТВО.....	101

5.2	ПРОГРАМА 2: ОДРЖЛИВО КОРИСТЕЊЕ НА ПРИРОДНИТЕ РЕСУРСИ	124
5.3	ПРОГРАМА 3: УПРАВУВАЊЕ СО КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО	129
5.4	ПРОГРАМА 4: ПРОГРАМА ЗА ОДРЖЛИВ ТУРИЗАМ И РЕКРЕАЦИЈА	134
5.5	ПРОГРАМА 5: ПРОГРАМА ЗА ЛОКАЛЕН РАЗВОЈ	139
5.6	ПРОГРАМА 6: ПРОГРАМА ЗА ИНФОРМИРАЊЕ, ПОДИГНУВАЊЕ НА ЈАВНАТА СВЕСТ И ЕДУКАЦИЈА	142
5.7	ПРОГРАМА 7: ПРОГРАМА ЗА УПРАВУВАЊЕ, АДМИНИСТРАЦИЈА И ФИНАНСИРАЊЕ	146
6	УПРАВУВАЊЕ И ВЛАДЕЕЊЕ	150
6.1	ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ И ВЛАДЕЕЊЕ	150
6.1.1	<i>Структура на управување</i>	<i>150</i>
6.1.2	<i>Механизми и процедури за консултации и учество на засегнатите страни</i>	<i>153</i>
6.1.3	<i>Постапување со Планот за управување</i>	<i>155</i>
6.2	ПЛАН ЗА ЧОВЕЧКИ И ДРУГИ РЕСУРСИ	156
6.2.1	<i>Човечки ресурси</i>	<i>156</i>
6.2.2	<i>Опрема и инфраструктура</i>	<i>165</i>
6.2.3	<i>Проценка на трошоците (бизнис план)</i>	<i>165</i>
6.2.4	<i>Средства и финансирање</i>	<i>168</i>
6.3	ГОДИШЕН ПЛАН ЗА РАБОТА	168
6.4	ПОДГОТОВКА НА СЛЕДНИОТ ПЛАН ЗА УПРАВУВАЊЕ	168
7	АНЕКСИ	169
7.1	КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	169
7.2	КАРТИ	172

Кратенки

CBD	Конвенција за биолошка разновидност
ЕУ	Европска Унија
GWP	Глобално партнерство за водите
HBI Ohrid	Хидробиолошки завод Охрид
HD	Директива на ЕУ за живеалишта
IUCN	Меѓународна унија за зачувување на природата
МЕТТ	Алатка за следење на ефективност на управувањето
СП	Споменик на природата
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МР	План за управување
МТВ	Министерство за транспорт и врски
НП	Национален Парк
ЗП	Заштитено подрачје
ЈП	Јавно претпријатие
ЈИ	Јавна институција
PONT	Prespa Ohrid Nature Trust
МСП	Мали и средни претпријатија
UNEP	Програма за животна средина на Обединетите нации
UNESCO	Организација за образование, наука и култура на Обединетите нации
WH	Светско наследство

Предлог цитат:

Богнер, Д., Арсов, С., Ѓоргиевски, Г. & Климоска, Р. 2021. План за управување со Охридското Езеро, Споменик на природата. IUCN ECARO Белград. Проект на GEF/ UNEP: „Зачувување на биолошката разновидност преку создавање и ефикасно управување со заштитените подрачја и интегрирање на биолошката разновидност во планирање на користењето на земјиштето“.

Признанија

Голема благодарност за нивниот конструктивен придонес во подготовката на овој План за управување би сакале да изразиме до:

- РОНТ: Мирјам де Конинг и Оливер Аврамовски
- Туристичка асоцијација „Билјана“: Никола Киселинов
- Македонско еколошко друштво: Робертина Брајаноска, Методија Велевски, Драган Арсовски, Богољуб Стерјовски, Деспина Китанова, Данка Узунова
- ФРОНТ 21/42: Искра Стојковска, Ања Јованова, Антонио Трајкоски, Тамара Н.Н.
- МЗШВ: Игор Бојаџиевски
- Охрид СОС: Даниел Скари, Надежда Апостолова, Драгана Велковска, Соња Димоска
- Општина Охрид: Константин Георгиевски, ХавзаР.Какел, Јасминка Трајковска-Момироска, Лилјана Јоноска, Татјана Стојчевска, Сузана К.Михајлоска, Тихомир Дурнев, Бранко Арнаудовски, Билјана Ангелоска
- Општина Струга: Рамиз Мерко, Влатко Жупан, Митко Коркутоски
- Општина Дебарца: Зоран Ногачески, Даниел Ристески
- Министерство за култура: Зоран Павлов
- Хидробиолошки завод Охрид: Зоран Спирковски, Сашо Трајановски, Елизабета Сарафилоска, Орхидеја Тасевска, Трајче Талевски
- Национален Парк Галичица: Андон Бојаџи, Константин Здравевски
- GWP: Дејан Пановски
- Човек и биосфера: АријанМероли
- МЖСПП, Секторзаприрода
- UNEP: Искра Стојанова, Фјола Халили, Евгенија Јордановски-Нечковски
- Фросина Климоска што ја посвети својата магистерска теза на управување со Охридското Езеро и за придонесот во подготовката на овој План за управување

За одлична координација на сите активности:

- Климент Нанев

1 Резиме

Охридското Езеро е прекугранично езеро во Западен Балкан сместено во планинската област помеѓу југозападниот дел на Северна Македонија и источна Албанија.

Во Северна Македонија, езерото се наоѓа во административните граници на три општини: Охрид, Струга и Дебарца. Од аспект на сопственост на земјиштето, Охридското Езеро е регистрирано како единствена катастарска парцела која е во сопственост на Република Северна Македонија

Природни вредности на подрачјето, накратко резимирани, се следниве:

- Охридското Езеро е суперлативна природна појава, која претставува глацијално засолниште за бројни ендемски и реликтни слатководни видови на флора и фауна, кои потекнуваат од Терцијарот.
- Охридското Езеро е едно од ретките древни езера во светот и е глобално жариште на биолошка разновидност со високи природни вредности.
- Охридското Езеро е одличен пример за езеро со значителен број на ендемски таксони кои имаат тесен опсег на простирање а се изложени на зголемен антропоген притисок.

Поради своите извонредни вредности, Охридското Езеро е заштитено на разни нивоа со националното законодавство во Северна Македонија од 1977 година, и тоа како заштитено подрачје во категоријата „Споменик на природата“. Поради неговите природни и културни вредности, охридскиот регион е запишан на списокот на светско наследство на УНЕСКО во 1979 година. Во 2019 година областа беше проширена во Албанија. План за управување со природното и културното наследство во Охридскиот регион (2020 - 2029) е подготвен согласно Законот за управување со светското природно и културно наследство во Охридскиот регион. Охридското езеро има заедничка граница со Националниот парк Галичица. Дополнително, охридско-преспанскиот регион е прогласен за биосферен резерват во 2014 година а Охридското Езеро го доби статусот на Рамсар место во 2021 година. Истата 2021 година подготвена е и Студија за ревалоризација на Охридското Езеро.

Активноста е реализирана во рамките на GEF STAR5 проектот за биолошка разновидност: „Зачувување на биолошката разновидност преку создавање и ефикасно управување со заштитените подрачја и интегрирање на биолошката разновидност во планирање на користењето на земјиштето“ кој е имплементиран од UNEP во соработка со МЖСПП како партнер и корисник. UNEP склучи договор со IUCN како локален партнер за подготовка на Студијата за валоризација на Охридското Езеро, како основа за постапката за повторно прогласување. Студијата беше доставена до трите општини: Охрид, Струга и Дебарца по тесната соработка со овие општини а нивните градоначалници потпишаа и заедничка изјава.

Според Законот за заштита на природата, Охридското Езеро најпрвин треба да биде повторно прогласено како споменик на природата. Со ова ќе се формира и субјект за управување. Потоа, субјектот ќе организира јавна дебата во врска со Планот за управување, заедно со МЖСПП, и ќе го донесе Планот за управување, со претходна

согласност со МЖСПП. Според Законот за животна средина, неопходно е да се спроведе процедура за правење стратешка проценка на влијанието врз животната средина и процедура за учество во јавноста во однос на нацрт Планот за управување со споменикот на природата – Охридско Езеро.

Езерото се напојува со вода од Преспанското Езеро преку поголем број на крајбрежни и подезерски извори. Исто така, водата се слева во Охридското Езеро преку неколку притоки, од кои повеќето се мали потоци кои течат само повремено во текот на годината, во периоди на топење на снег и кога има обилни врнежи од дожд. Иако геолошките услови се тие кои првенствено ја обезбедуваат рамката за биолошката разновидност на езерото и неговата еволуција, исто така важни за фауната се и локалните климатски услови (на пример, птиците кои презимуваат) и за флората. Климата во ова подрачје е медитеранска со континентални аспекти, додека локалната клима е под влијание на близината до Јадранското Море, околните планини и топлинскиот капацитет на езерото.

Охридското Езеро е олиготрофно езеро кое постои повеќе од 2 милиони години и претставува дом на повеќе од 1.200 видови, од кои повеќето се ендемски. Неговите олиготрофни води се исто така дом за повеќе од 200 ендемски видови растенија и животни (кои живеат само во ова езеро), вклучувајќи алги, сплескани црви, полжави, ракови, риби, вклучувајќи и два вида на пастрмка. Езерото е исто така важно за голем број видови птици.

Во Студијата за валоризација се опфатени неколку клучни видови кои имаат важни и различни функции во еколошките процеси на Охридското Езеро и се клучни во обезбедувањето на ефективни и навремени за зачувување.

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Таксономска група
<i>Salmo ohridanus</i>	Белвица	Ohrid belvica	Риби
<i>Hyla arborea</i>	Лисна жаба / гаталинка	European tree frog	Водоземци
<i>Emys orbicularis</i>	Блатна желка	European Pond Turtle	Влечуги
<i>Aythya ferina</i>	Црвеноглава норка	Common Pochard	Птици
<i>Phalacrocorax pygmeus (Microcarbo pygmaeus)</i>	Мал корморан	Pygmy Cormorant	Птици
<i>Netta rufina</i>	Цвеноклуна потопница превез	Red-crested pochard	Птици
<i>Fulica atra</i>	Луска	Common Coot	Птици
<i>Mergus merganser</i>	Голем северен потопник	Goosander	Птици
<i>Lutra lutra</i>	видра	Eurasian otter	Птици
<i>Brachytron pratense</i>		Hairy Hawker / Hairy dragonfly	Инсекти

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Таксономска група
<i>Pisidium edlaueri</i>			Bivalvia
<i>Gocea ohridana</i>	Охридски воден полжав		Gastropoda
<i>Angelica palustris</i>	Барска Ангелика	Marsh Angelica	Растенија
Клучни видови во Охридското езеро			

Уште еден важен дел од фауната на Охридското Езеро се слатководните сунѓери, на пример *Ochridaspongia rotunda*, кои не биле предмет на специфични и исцрпни таксономски студии во минатото а кои заслужуваат внимание во иднина. Студијата ги опфаќа појасите од трска како клучно живеалиште во Охридското Езеро, бидејќи тие обезбедуваат засолниште за голем број на видови, а во исто време служат и како индикатори за зголемување на еутрофикацијата. Понатаму, важно е да се потенцира дека во претходните студии идентификувани се вкупно девет локации во Охридското Езеро како жаришта на биолошка разновидност. Студијата за валоризација идентификува 136 видови на фауна и флора кои се релевантни за заштита а кои се запишани во црвените листи на IUCN, Македонската црвена листа, листата на (строго) заштитени видови во Северна Македонија, во Анексот II од Директивата за живеалишта на ЕУ или во Анексот 1 од Директивата на ЕУ за птици.

Во однос на социо-економските услови, според последниот попис од 2002 година, во трите општини околу езерото се евидентирани околу 124.000 жители. Риболовот е стара традиција и денес е регулиран со концесии. Меѓутоа, во моментот езерото нема концесионер за риболов.

Отпадната вода која потекнува од трите општини главно се собира преку примарниот колекторски систем кој е изграден пред околу 35 години и е наменет за заштита на водното тело од загадување и еутрофикација. Со овој колектор управува јавно претпријатие и во изминативе две години направено е значително подобрување на оваа инфраструктура. Сепак, за време на туристичката сезона, капацитетот на системот не е доволен да ги прочистува произведените количини на отпадни води.

Туризмот е важен економски сектор за заедниците кои живеат околу езерото, со околу еден милион ноќевања остварени од посетители во текот на годината. Покрај економските придобивки, туризмот има и негативни влијанија и ги засилува притисоците врз животната средина преку создавање на отпадни води и генерално отпад. Дивото градење, интензивното користење на плажите и движењето на пловните објекти исто така имаат забележителни влијанија врз животната средина.

Негативно влијание врз Охридското Езеро предизвикуваат неколку притисоци предизвикани од човекот, и тоа:

- Непостоење на управување со заштитеното подрачје од 1977 година
- Туризам
- Нерегулиран риболов
- Загадување со отпадните води што се влеваат од притоците

- Пестициди и ѓубрива од земјоделието на југот од езерото
- Управување со водите за производство на електрична енергија
- Внесување на неавтохтони видови
- Деградација на живеалиштата преку користење на плажите
- Користење на Студенчишкиот канал како marina за закотвување на чамци

Негативни влијанија врз биолошката разновидност на Охридското Езеро се следниве:

- Недостаток на систематско следење
- Речиси и да не постојат мерки за заштита
- Евтрофикација предизвикана од испуштање на непречистена отпадна вода
- Фауната, флората и живеалиштата се нарушени поради користењето на плажите и чамците
- Загадување од нафта, бензин, отпадни води и други хемикалии кои потекнуваат од чамци и пловни објекти
- Градежни активности во крајбрежните делови кои влијаат на живеалиштата и видовите
- Незаконски и нерегулиран риболов кој влијае на рибната фауна
- Притоците на Охридското Езеро носат со себе антропогени хранливи материи, седиментни оптоварувања и други загадувачи и на тој начин претставуваат закана за олиготрофното Охридско Езеро
- Загуба на живеалиштата, деградација и фрагментација преку разни човечки активности долж брегот на Охридското Езеро кои имаат директно влијание врз фауната и флората
- Земјоделството во југозападниот дел на охридскиот слив кое резултира со внесување на вештачки ѓубрива и пестициди кои се пренесуваат до езерото и кои директно предизвикуваат евтрофикација и загадување
- Евтрофикација со фосфор од Преспанското Езеро што доаѓа од подземната хидраулична карстна врска што предизвикува евтрофикација на Охридското Езеро
- Неавтохтоните видови претставуваат закана за древните езерски екосистемски заедници, преку замена на автохтоните видови
- Флукуациите на нивото на водата поради несоодветното управување со хидроелектричните брани на Црн Дрим влијаат на биодиверзитетот во езерото

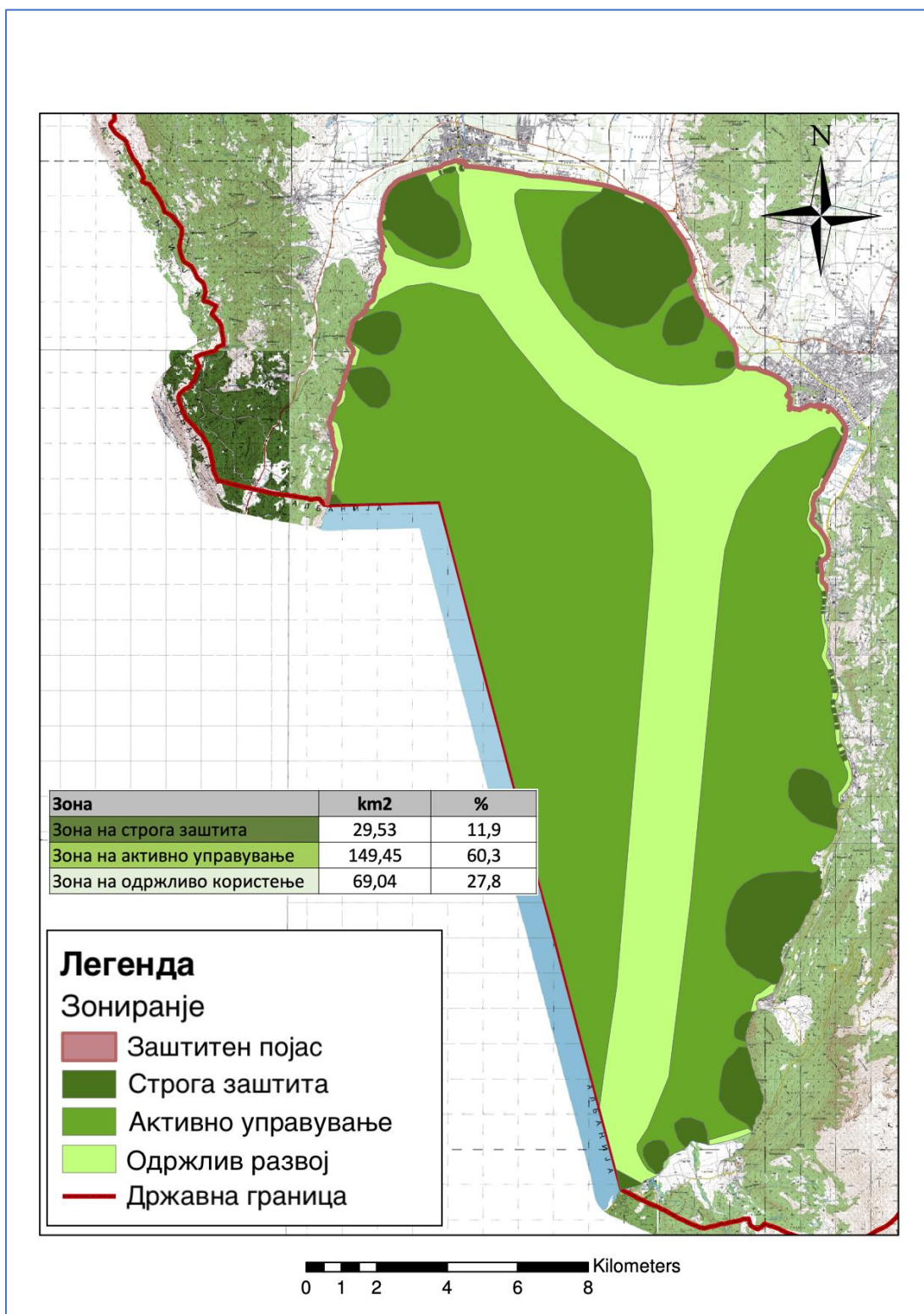
Студијата за валоризација дава детално образложение за тоа зошто езерото треба да биде заштитено како Категорија III - споменик на природата според упатствата на IUCN:

- Проценката на примарните цели на зачувување на IUCN покажува дека Охридското Езеро е специфична природна карактеристика, формирана од древните геолошки процеси, кои создале уникатен природен споменик и тоа дека езерото висока вредност за посетителите, што укажува дека најсоодветна е Категоријата III – Споменик на природата.
- Деталната споредбена анализа на усогласеноста со целите за зачувување на IUCN, како и на посебните карактеристики за Категориите II, III, VI доведуваат до

заклучок дека Категоријата III – Споменик на природата е најсоодветната категорија на заштита, бидејќи објект кој припаѓа на оваа категорија има за цел:

- да се заштитат специфичните извонредни природни карактеристики и нивната поврзана биолошка разновидност и живеалишта
- да се заштитат специфични природни локалитети кои имаат духовни и/или културни вредности, каде што тие исто така имаат и вредности за биолошка разновидност
- Дополнително, бидејќи Охридското езеро е истакната природна карактеристика со поврзана екологија, наместо поширокиот екосистем, и езерото е природна геолошка карактеристика.

DRAFT

Со цел да се обезбеди и промовира заштитата на природните вредности на езерото, определени се четири зони: зона на строга заштита, зона на активно управување, зона на одржлив развој и заштитна зона од 50 m околу границите на езерото. Опис на границите и на зони е даден во поглавјето 4.3.

Листа на ограничени активности за секоја од зоните:

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Активности	Зона на строга заштита	Зона на активно управување	Зона на одржливо управување	Заштитна зона
Научно-истражувачки активности	ДА	ДА	ДА	ДА
Активности за следење на средината/ дивиот свет од овластени лица	ДА	ДА	ДА	ДА
Набљудување на дивиот свет; само во зона на строга заштита и со обучени и сертифицирани ренџери или водичи	ДА	ДА	ДА	ДА
Едукативни активности во области специјално уредени за таа цел, само со обучени и сертифицирани ренџери или водичи	ДА	ДА	ДА	ДА
Манипулирање со видовите и живеалиштата од страна на овластени лица со цел да се подобри нивниот заштитен статус, по одобрување од МЖСПП	ДА	ДА	ДА	ДА
Пливање и нуркање	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - пловење	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - „кајче“ со електрични мотори (премин до крајот на 2026 година)	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - катамарани со максимален капацитет на патници од 12 лица и само со електрични мотори (премин до крајот на 2026 година) Ограничување на брзината до 15 јазли	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - туристички бродови за патници (исклучок: електричните патнички бродови можат да влезат во зона на активно управување со дозвола на органот за управување)	НЕ	НЕ	ДА	НП
Чамци - брзи чамци со ограничување на брзина од 15 јазли	НЕ	НЕ	ДА	НП
Џет ски и ранци на млазен погон за на вода	НЕ	НЕ	НЕ	НП
Отстранување на трска (освен со претходна дозвола од МЖСПП)	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Зголемени активности за подигнување на свеста			ДА	ДА
Рекреативен риболов	НЕ	ДА	ДА	НП
Риболов за комерцијални цели согласно прописите од риболовната основа (концесија)	НЕ	ДА	ДА	НП
Лов	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Собирање на растенија или животни (освен риби)	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Палење на отворено	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Традиционално земјоделство и градинарство	НП	НП	НП	ДА
Пасење говеда	НП	НП	НП	ДА
Изградба на бетонски структури, камени сидови, метал или дрво	НЕ	НЕ	НЕ	ДА

Активности	Зона на строга заштита	Зона на активно управување	Зона на одржливо управување	Заштитна зона
Деградација или уништување на природните живеалишта	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Внесување на непечистена отпадна вода од населените места	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Воведување на алохтони растителни и животински видови	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Палење на природна вегетација	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Воведување на штетни материји кои можат да предизвикаат хемиски, физички, биолошки, микробиолошки и други промени во водата или дивниот свет	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Екстракција на песок или чакал	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Одлагање цврст отпад	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ

Планот за управување претставува визија за идното управување со Охридското Езеро и ја изразува важноста од потребата од заштита на природните вредности. Во исто време, Планот за управување предлага вклучување на локалните заедници, при што е наведен потенцијалот за одржлив туристички развој со цел да се генерира одржлив економски развој во регионот. Според визијата, опишани се неколку цели:

- Исклучителните природни вредности на споменикот на природата Охридско Езеро се валоризирани, заштитени, зачувани и континуирано следени.
- Природните процеси и еколошките функции се одвиваат непречено
- Поволниот статус на зачувување на живеалиштата и на видовите се одржува со почитување на националното законодавство за заштита на природата и со режимите за зонирање и заштита на заштитеното подрачје Охридско Езеро
- Природните ресурси се користат одржливо и во согласност со националното законодавство за заштита на природата, рибарство и земјоделство. Развиен е концепт на екосистемски услуги за Охридското Езеро и обезбедува одржливо користење на екосистемските услуги, што создава можности за економски развој за локалното население.
- Заштитата, валоризацијата и промоцијата на културните вредности на заштитеното подрачје доведува до зголемен интерес за посетители во заштитеното подрачје и Охридскиот регион.
- Природните вредности од национално, ЕУ и глобално значење се заштитени и промовирани пред локалните заедници и посетителите.
- Зајакната е соработката помеѓу заштитеното подрачје Охридско Езеро и локалните заедници, придонесувајќи со тоа кон унапредување на одржливиот локален развој.
- Инфраструктура за посетителите заедно со воспоставени механизми за комуникација со цел редовно информирање и обезбедување на образовна платформа кои доведуваат до одговорно однесување за заштита на природата.

- Формирање на мотивирано, ефикасно и професионално тело за управување кое ќе планира и спроведува здрави практики за управување со Охридското Езеро.

Централни делови на Планот за управување се 7 програми, со потпрограми, кои резултираат со детални активности кои ќе бидат имплементирани во Петгодишниот оперативен програм. Овие 7 програми и потпрограми се следниве:

1. Зачувување и следење на природното наследство
 - i. Заштита и зачувување на природното наследство на Охридското Езеро
 - ii. Следење на природното наследство
 - iii. Следење на пределот
 - iv. Следење на квалитетот на животната средина
 - v. Ревитализација на важни живеалишта и екосистеми
2. Одржливо управување со природни ресурси
 - i. Поддршка на пракси на одржливо рибарство
 - ii. Поттикнување на пракси кои значат одржливо еколошко земјоделство
 - iii. Плаќање за екосистемски услуги
3. Управување со културното наследство
 - i. Заштита на културното наследство
 - ii. Одржливо управување со културното наследство
 - iii. Промовирање на културното наследство
4. Развој на одржлив туризам
 - i. Проценка и поддршка на туристичките локации за развој на одржлив екотуризам во Охридското Езеро и неговото опкружување
 - ii. Развој на туристичка еко инфраструктура и брендирање
 - iii. Систем за контрола и следење на посетителите на Охридското Езеро и неговото опкружување
5. Локален развој
 - i. Учество на локалните заедници во управувањето со Охридското Езеро
 - ii. Зголемување на економските придобивки за локалната заедница
6. Информирање, подигнување на јавната свест и едукација
 - i. Воспоставување на систем за реално и точно информирање на јавноста
 - ii. Односи со јавноста и зајакнување на јавната свест за Охридското Езеро
 - iii. Инфраструктура за информирање и едукација на туристите и населението
7. Раководење, управување, организација на работењето и финансирање
 - i. Институционално зајакнување на Охридското Езеро
 - ii. Обезбедување правна и рамка за планирање неопходни за управување
 - iii. Ефективно и ефикасно управување со Охридското Езеро
 - iv. Финансирање

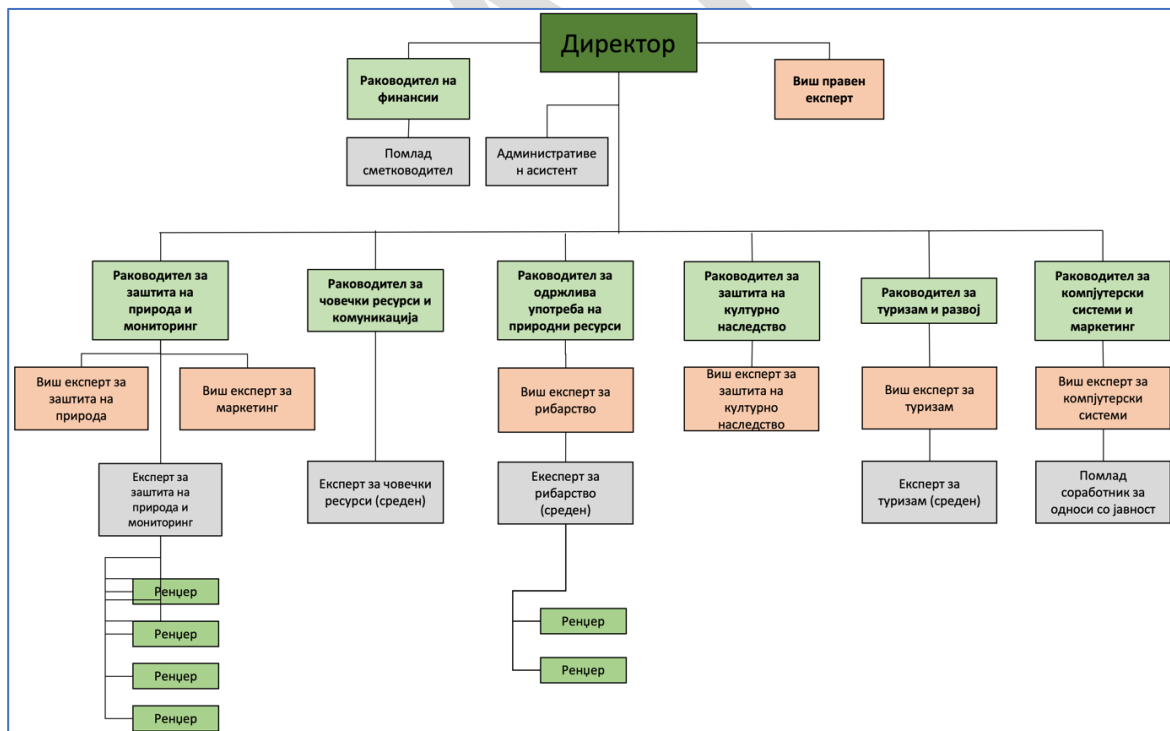
Во Планот за управување се содржани неколку механизми за консултации со засегнатите страни со цел во иднина да се унапреди поддршката од заинтересираните страни. Некои од поважните предности од вклучувањето на јавноста се мониторингот и истражувањето, спротивставување на нелегалните активности, пристапот до знаењето на заедницата или подобро одлучување од страна на јавното претпријатие. Примери за такви механизми се постојаните платформи за редовна размена и соработка, студиски

патувања, конференции и саеми и настани на национално и меѓународно ниво, како и прекугранична соработка со организации во Албанија.

Студијата за валоризација со која се поддржува повторното прогласување на Охридското Езеро, предлага да се формира јавно претпријатие (ЈП) за управување со заштитеното подрачје споменик на природата Охридско Езеро. Јавните претпријатија се основаат заради вршење стопански дејности од јавен интерес. Тие се дефинирани како активности кои се незаменливи и се предуслови за животот и работата на граѓаните, за работењето на правните лица како и на државните органи.

Структурата на јавното претпријатие треба да биде обмислена заедно со:

- Извршниот одбор (совет за донесување одлуки): општини Охрид, Струга и Дебарца, МЖСПП, МТВ (Капетанија Охрид)
- Одбор на засегнати страни (советодавен совет): граѓани, НВОа, комитети, НП Галичица и други релевантни засегнати страни
- Научен одбор (советодавен совет): Хидробиолошки завод Охрид, музеите во Струга и Охрид, Универзитетот во Скопје и НВОа со релевантно техничко и научно знаење
- Директорот и стручниот кадар на јавното претпријатие (околу 15 технички и административни лица и 6 езерски ренџери)

Предложена структура и квалификации на вработените во јавното претпријатие за управување со Охридското Езеро

Во врска со оваа предложена структура подготвен е и буџет:

	2022	2023	2024	2025	2026
Оперативни/ трошоци кои се повторуваат (евра)					
Вкупно за човечки ресурси	311.170	311.170	311.170	311.170	311.170
Вкупно за канцеларии и одржување	81.055	70.222	70.222	72.722	70.222
Вкупно за инвестиции	95.000	37.500	6.000	10.000	-
Вкупно оперативни трошоци	487.225	418.892	387.392	393.892	381.392
Трошоци на проекти (евра)					
Избрани студии и проекти	490.000	700.000	1.055.000	725.000	1.125.000
Вкупно трошоци (евра)	977.225	1.118.892	1.442.392	1.118.892	1.506.392

За финансирање на управувањето со заштитеното подрачје и на поврзаните проекти треба да се земат предвид и да се ангажираат неколку извори на финансирање на националниот парк:

- Национални (државни) средства
- Општините
- РОНТ
- Надоместоци од туристите
- ЕУ ИПА
- Програми на ЕУ за прекугранична соработка
- ГИЗ
- УНДП, преку имплементација на разни донаторски проекти
- УНЕП, преку имплементација на разни донаторски проекти
- Швајцарска соработка
- Други меѓународни донатори
- Спонзорства од приватниот сектор

2 Вовед

Охридското Езеро е прекугранично езеро во Западен Балкан сместено во планинската област помеѓу југозападниот дел на Северна Македонија и источна Албанија. Во Северна Македонија, езерото се наоѓа во административните граници на три општини: Охрид, Струга и Дебарца.

Природни вредности на областа, накратко резимирани, се следниве:

- Охридското Езеро е суперлативна природна појава, која претставува глацијално засолниште за бројни ендемски и реликтни слатководни видови на флора и фауна, кои потекнуваат од Терцијарот.
- Охридското Езеро е едно од ретките древни езера во светот и е глобално жариште на биолошка разновидност со високи природни вредности.
- Охридското Езеро е одличен пример за езеро со значителен број на ендемски таксони кои имаат тесен опсег на простирање, а се изложени на зголемен антропоген притисок.

Охридското Езеро е едно од најдлабоките и најстарите езера во Европа, со уникатен акватичен екосистем од светско значење. Тоа е олиготрофно езеро кое постои повеќе од 2 милиони години и претставува дом на повеќе од 1200 видови, од кои повеќето се ендемски. Неговите олиготрофни води се исто така дом за повеќе од 200 ендемски видови растенија и животни (кои живеат само во ова езеро), вклучувајќи алги, сплескани црви, полжави, ракови, риби, вклучувајќи и два вида на пастрмка. Езерото е исто така важно за голем број видови птици.

Поради своите извонредни вредности, Охридското Езеро е заштитено со националното законодавство во Северна Македонија од 1977 година, и тоа како заштитено подрачје во категоријата „Споменик на природата“. Исто така, поради неговите природни и културни вредности, Охридскиот Регион е запишан на списокот на светско наследство на УНЕСКО. Помеѓу Охридското и Преспанското Езеро се наоѓа и Националниот Парк Галичица. Целото охридско-преспанско подрачје е прогласено за прекуграничен биосферен резерват во 2014 година и е определено како Рамсар локација во 2021 година. Охридското Езеро е исто така предложено да биде прогласено за Натура 2000 и Емералд подрачје.

Според Рамковната директива на ЕУ за води, неодамна е изготвен и план за управување со сливот на Охридското Езеро.

Охридското Езеро е една од **најважните туристички атракции во Северна Македонија**. Општините Охрид и Струга учествуваат со 35,19% од вкупниот број на сите сместувачки капацитети во земјата. Во туристичката сезона во 2018 година во земјата се регистрирани околу еден милион ноќевања (период од мај до септември). Покрај тоа, голем број на домашни туристи го поминуваат својот одмор во приватно сместување во Охрид и Струга и тие не се содржани во туристичките статистики.

Рибите и риболовот отсекогаш имале важна улога во регионот на Охридското Езеро. Историската евиденција за животот во древните населби укажува на огромно изобилство на риба кое постоело во тоа време. Денес, риболовот и понатаму има важно место, иако рибните залихи се изложени на повеќекратни стресови, вклучувајќи загадување на животната средина и деградација на живеалиштата, неодржлив риболов

и инвазивни видови. Повеќе од една година нема активна концесија за риболов, па оттука нема ни активна контрола врз риболовот.

Притисоците и заканите врз живеалиштата и видовите, како и врз квалитетот на водата потекнуваат од:

- Недостаток на активно управување со заштитеното подрачје;
- Влијанието на туризмот;
- Употреба на чамци;
- Употреба на плажи, што влијае на живеалиштата на крајбрежјето;
- Неодржлив и неконтролиран риболов;
- Загадувањето од урбаните отпадни води (и покрај подобрувањата на самиот колекторски систем во 2019 година), што доведува до еутрофикација;
- Загадување од истекување и измивање на земјоделски производи и ѓубрива и на цврст отпад, кои потоа се пренесувани од притоците и доведуваат до еутрофикација;
- Чамци во Студенчишки Канал;
- Хидроелектрични брани;
- Изградба директно на брегот или близу до него;
- Цврст отпад;
- Климатски промени;
- Индустриско загадување;
- Неавтохтони видови.

Студијата за валоризација опфати повеќе од 90 загрозувани видови и живеалишта.

Со оглед на горенаведеното, Министерството за животна средина и просторно планирање започна постапка за повторно прогласување на Охридското Езеро. Оваа постапка беше овозможена преку проектот финансиран од Глобалниот еколошки фонд (GEF) „Зачувување на биолошката разновидност преку создавање и ефикасно управување со заштитените подрачја и интегрирање на биолошката разновидност во планирање на користењето на земјиштето“, имплементиран од Програмата за животна средина на Обединетите нации, во соработка со Министерството за животна средина и просторно планирање.

IUCN беше ангажиран со цел да ја поддржи подготовката на Студијата за валоризација и на нацрт Планот за управување. Студијата беше доставена до трите општини кои го споделуваат Охридското Езеро: Охрид, Струга и Дебарца во септември 2021 година, при што беше договорено Охрид да иницира официјално повторно прогласување со доставување на студијата до МЖСПП.

Во текот на подготовката на Студијата за валоризација беа консултирани повеќе засегнати страни, имаше директни состаноци и јавна дискусија организирана преку интернет во декември 2020 година.

Формирањето на тело за управување со Охридското Езеро е од клучно значење. Овој План за управување е изготвен согласно Законот за заштита на природата и ќе има функција на работен документ за ова езеро.

DRAFT

3 Опис на подрачјето

3.1 Општи информации

3.1.1 Географска локација и административна рамка

Охридското Езеро е прекугранично езеро кое се наоѓа во Западен Балкан и е сместено во планинското подрачје област помеѓу југозападниот дел на Северна Македонија и источна Албанија. Во Северна Македонија, езерото се наоѓа во административните граници на три општини: Охрид, Струга и Дебарца. Поголеми градови во близина на езерото се Охрид и Струга (во Северна Македонија) и Поградец (во Албанија).

Охридското е одвоено од Преспанското Езеро (кое се наоѓа на поголема надморска височина) со карстната планина Галичица, од неговата источна страна. Водата тече од Преспанското Езеро под земја низ карстот и ги снабдува изворите кои се лоцирани на брегот на Охридското Езеро. Истекува од реката Дрим која извира на северниот брег на езерото во Струга и тече низ Албанија до Јадранското Море.

Географски факти:

Географска ширина (север)	41°10'25" до 40°54'05"
Географска должина (исток)	20° 37' 42" до 20° 48' 33"
Височина	693 метри надморска височина
Површина	348.8 km ²
Волумен на вода	55.5 km ³
Максимална длабочина	289 m
Просечна длабочина	155 m

3.1.2 Законска рамка

Согласно одредбите од Законот за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13 /13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16 и 113/18), при повторното прогласување на заштитено подрачје треба да се изработи студија за ревалоризација со цел да се направи точна проценка на сегашната состојба, како основа за повторно прогласување.

Содржината на една ваква студија е дефинирана со Правилникот за содржина на студијата за валоризација или ревалоризација на заштитено подрачје (Службен весник на Република Македонија 26/2012).

Според Законот за заштита на природата, органот за управување со заштитено подрачје е одговорен за подготовка и усвојување План за управување, по претходно добиена согласност од МЖСПП. Содржината на ваквите планови е одредена со Правилник за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата (Службен весник на Република Македонија [26/2012](#)).

Други релевантни закони се следниве: Закон за води; Закон за управување со светското природно и културно наследство на Охридскиот Регион; Закон за внатрешна пловидба; Закон за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро; Закон за ратификација на Договорот меѓу Владата на Република Македонија и Советот на министри на Република Албанија за заштита и одржлив развој на Охридското Езеро и сливот на Охридското Езеро; Закон за рибарство и аквакултура; Закон за концесии и

јавно-приватно партнерство; Закон за урбанистичко планирање; Закон за градење; Закон за автокампови; Закон за туристички развојни зони; и Законот за заштита на културното наследство.

Охридскиот Регион Охридскиот Регион Охридскиот Регион Охридскиот Регион е запишан на листата на светско наследство на УНЕСКО во 1979 година, како признание за неговите природни вредности. Во 1980 година номинацијата беше проширена со дополнување на критериумите за културни вредности па локалитетот беше запишан под името „Охридски Регион со неговите културни и историски аспекти и неговата природна средина“. Во 2019 година подрачјето беше проширено и во Албанија. Подготвен е План за управување со природното и културното наследство во Охридскиот Регион (2020 - 2029) согласно Законот за управување со светското природно и културно наследство во Охридскиот Регион („Службен весник на РМ“ бр. 75/10) и во консултации со јавноста.

Охридското Езеро има заедничка граница со Националниот Парк Галичица. Околу две третини од паркот се наоѓаат во границите на светското природно и културно наследство на УНЕСКО на Охридскиот Регион.

Подрачјето Охрид-Преспа е прогласено за биосферен резерват на 11 јуни 2014 година на седницата на Меѓународната комисија на УНЕСКО одржана во Јончепинг, Шведска а причините за ова се детално наведени во Образецот за номинација на Прекуграничен биосферен резерват „слив на Охрид-Преспа“, од септември 2013 година.

Сливот на реката Дрим е предмет на Меморандум за разбирање (потпишан во Тирана на 25 ноември 2011 година) од страна на министрите задолжени за води и животна средина на земјите низ кои тече оваа река, поточно Албанија, Северна Македонија, Грција, Косово и Црна Гора. Планот за управување со сливот за охридскиот потслив беше одобрен во 2020 година.

Во 2020 година е подготвена Студија за валоризација за Студенчишко Блато. По направената анализа на вредностите и заканите, студијата ги предлага границите за местото и препорачува подрачјето да се заштити како заштитено подрачје во Категорија IV - Парк на природата.

Во 2017 година, Охридското Езеро е предложено да биде номинирано за Натура 2000 подрачје во согласност со Директивата за птици а во рамките на ЕУ-ИПА проектот: „Зајакнување на капацитетите за имплементација на Натура 2000 во Македонија на централно и локално ниво“ 2016-2017. Предлогот се засноваше на преклопување со Значајните подрачја за птици.

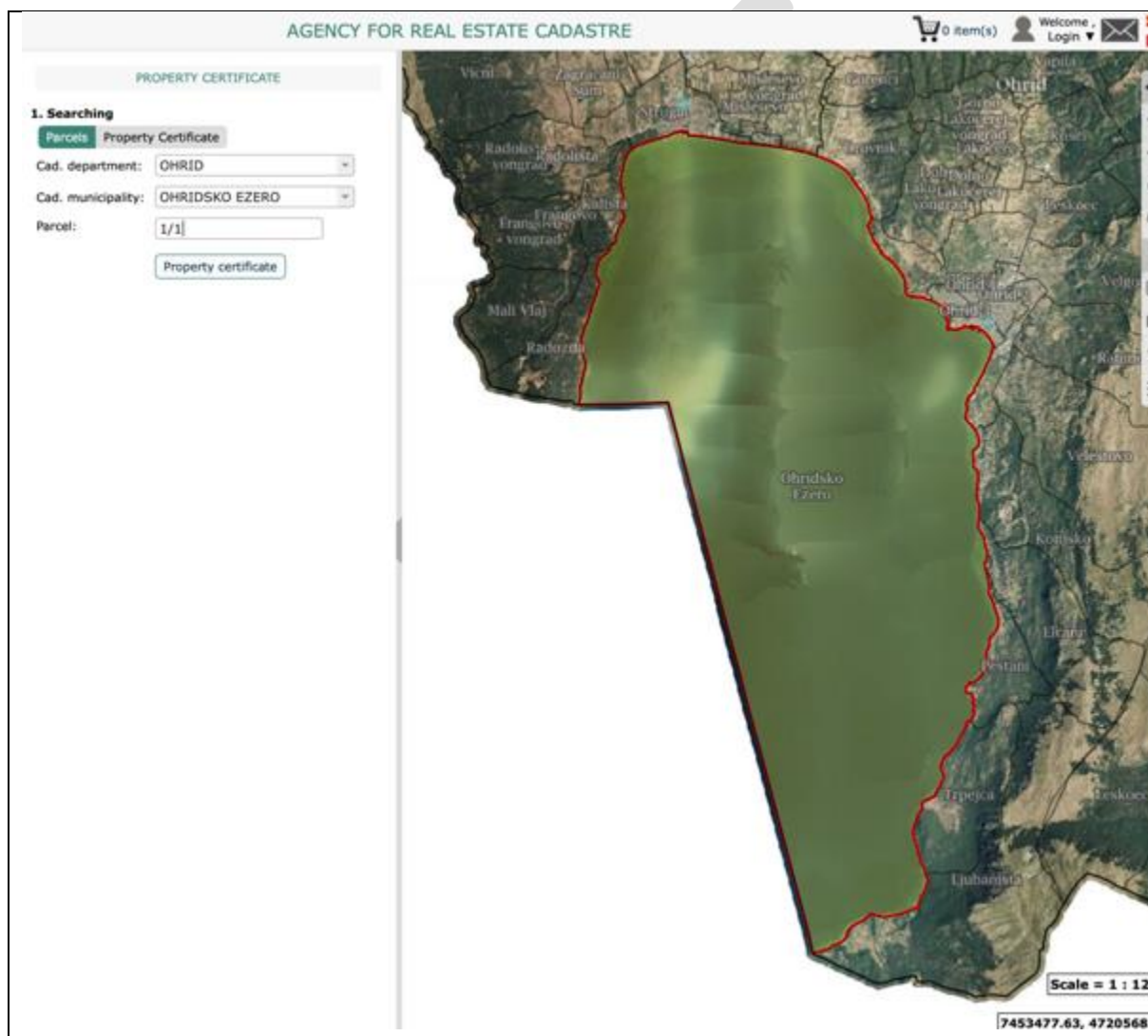
Охридското Езеро се наоѓа на листата на места кои се официјално номинирани за Емералд места (извор: Конвенција за зачувување на дивиот свет и природните живеалишта во Европа, Постојан комитет, 39-ти состанок во Стразбур, 3 - 6 декември 2019 година). На 15 февруари 2021 година го доби статусот на Рамсар место а информативниот лист за Рамсар беше објавен на 7 мај 2021 година (<https://rsis.ramsar.org/ris/2449>).

Локалниот еколошки акциски план на Општина Охрид обезбедува информации за езерото и неговата околина. Ги опишува природните вредности на езерото во однос на биолошката разновидност и ендемизмот. Исто така, опишува и притисоци врз екосистемот, главно од активности поврзани со развој на туризам, и го потенцира

загадувањето предизвикано од урбаните отпадни води. Во него се искажува и загриженост за неуспехот да се усвојат неколку плански документи кои се итно потребни и содржи препораки за подобрување на состојбата со животната средина на езерото, вклучително и „Обновување на системот за заштита на Охридското Езеро“ со цел заштита на биолошката разновидност на езерото.

3.1.3 Сопственост на земјиштето

Охридското Езеро е регистрирано како единствена катастарска парцела со број 1/1, катастарска општина Охридско Езеро, имотен лист број 1. Парцелата е регистрирана како сопственост на Република Северна Македонија и има површина од 247.912.620 m², со регистрирана употреба на земјиште како „природно езеро“.

The screenshot shows the 'AGENCY FOR REAL ESTATE CADASTRE' website interface. On the left, there is a search form under the heading 'PROPERTY CERTIFICATE'. The search criteria are: 'Parcels' selected, 'Property Certificate' as the document type, 'Cad. department: OHRID', 'Cad. municipality: OHRIDSKO EZERO', and 'Parcel: 1/1'. A 'Property certificate' button is visible below the form. The main part of the page is a satellite map of the Ohrid region, with the Ohrid Lake area highlighted in green and outlined in red. The map includes a scale of 1:125 and coordinates 7453477.63, 4720568.5. At the bottom of the screenshot, there is a blue banner with the text: 'Интернет страница на Агенцијата за катастар на недвижности, со парцела 1/1'.

3.2 Информации во врска со животната средина

3.2.1 Геолошки и геоморфолошки карактеристики

Басенот на Охридското Езеро е грабенска структура која е сместена во Динаридите, на границата на Северна Македонија и Албанија. Се карактеризира со слив и геолошки амбиент кој има сличен опсег заедно со полу-грабенските сливови на Корча, Ерсека и Дебар.

3.2.2 Хидрологија и хидрографија

Изотопските истражувања докажаа дека Охридското Езеро се снабдува со вода од Преспанското Езеро (кое се наоѓа на околу 150 метри повисоко) и тоа преку подземен карстен проток кој се наоѓа во карстните формации на планината Галичица. Водата тече од Преспанското Езеро под земја и излегува во Охридското Езеро, низ многу крајбрежни и сублакустрини карстни извори долж неговиот источен брег (извор: Eftimi R., Skende P. & Zoto J. (2002): Anisotope study of the connection of Ohrid and Prespa lakes. GEOLOGICA BALCANICA).

Освен карстните подземни води на планината Галичица, најважни подземни водоносни слоеви (aquifers) се наоѓаат северно од Струга, во сливот долж Црн Дрим и североисточно од градот Охрид во сливот покрај Коселска Река. (Извори: Јовановски М. (2009): Хидрогеолошко истражување на подземните води во Македонија. Проект на ГТЗ; План за управување со сливот на Охридското Езеро 2020 година).

Неколку водоносни слоеви од варовниците на Галичица се влеваат во Охридското Езеро преку бројни извори. Проценките укажуваат на тоа дека 49% од приливот на вода во езерото кој доаѓа од извори потекнува сублакустрини (подземни) извори а 51% од доаѓа од површински извори.

Најважни извори се оние на Свети Наум (5-10 m³/sec), Тушемишта (2,5 m³/sec), Билјанини извори (1-2 m³/sec) и Беј Бунар (40-100 m³/sec) (извор: План за управување со сливот на Охридското Езеро 2020 година).

Водата се влева во Охридското Езеро преку неколку притоки, од кои повеќето се мали потоци кои течат само привремено, во периоди на топење на снег и силен дожд. Главните притоки на Охридското Езеро се Сатеска, Коселска и реката Шушица во Северна Македонија, како и реките Чераве и Вердове во Албанија (извор: План за управување со сливот на Охридското Езеро 2020 година).

3.2.3 Клима

Општо земено, локалните климатски услови во подрачјето на Охридското Езеро се медитерански со континентални влијанија. Локалната клима е под влијание на близината на Јадранското Море, на околните планини и на термичкиот капацитет на Охридското Езеро.

Средната годишна температура забележана во Охридскиот Регион е 11,5°C; просечните температури се движат од 21°C во текот на летото до 1,8°C во текот на зимата. Температурата на езерото се движи од 6°C (пелагична вода, под длабочина од 150m, во текот на целата година) до 24-27°C на површината во текот на летото.

Морфологијата на сливот влијае и на режимот на ветерот, при што преовладуваат северни ветрови во текот на зимата и јужни и југоисточни ветрови во текот на пролетта и летото. Просечната брзина на ветерот во регионот на Охридското Езеро е релативно мала со 1,8 m/s.

3.2.4 Биогеографски карактеристики

Во однос на биогеографските региони на Европската Унија, регионот му припаѓа на Алпскиот регион кој во Европа е присутен во неколку планински масиви. Овие подрачја имаат специфични, регионални карактеристики како што е релативно студена и сурова клима, големи надморски височини и комплексна топографија. Како такви, тие обезбедуваат многу специфични живеалишта кои честопати поддржуваат богата биолошка разновидност. Алпскиот регион ги опфаќа Алпите, Апенините, Пиринеите, Скандите, Карпатите и Балканските и Родопските Планини.

3.2.5 Algae

Бројните публикации на Златко Левков и други автори за дијатомите на Охридското Езеро го документираат извонредниот карактер на езерото во однос на оваа таксономска група. За Охридското Езеро се пријавени околу 800 таксони од кои 117 (14%) се сметаат за ендемични на езерото и 15 (1,9%) за реликтни видови, или кои се претходно познати само од фосилни наоѓалишта во Романија.

Во Cvetkoska A., Pavlov A., Jovanovska E., Tofilovska S., Blanco S., Ector L., Wagner-Cremer F. & Levkov Z. (2018): Spatial patterns of diatom diversity and community structure in ancient Lake Ohrid, авторите ги анализираа шемите на заедниците и на различноста кај дијатомите во Охридското Езеро и заклучија дека дијатомите во северните делови на езерото се под значително влијание на концентрацијата на фосфор, што е одраз на тековната еутрофикација поради зголеменото антропогено оптоварување со хранливи материи.

Vlazencic (2004) укажува дека во Охридското Езеро се евидентирани 24 таксони на харофити. Охридското Езеро е *locus classicus* за ендемичната *Chara ohridana* и е еден од најбогатите локалитети на харофити на Балканскиот Полуостров. Заедно со Скадарското Езеро во Црна Гора и Бачинските езера во Хрватска, Охридското Езеро е еден од трите најважни центри на диверзитет на харофити на Балканот.

3.2.6 Бенталнимакрорбетници

Бентални макрор'бетници се мали животни кои живеат меѓу камења, трупци, седименти и водни растенија на дното на потоци, реки и езера. Тие се доволно големи за да можат да се видат со голо око (макро) и немаат 'рбет (безрбетни). Пример се сплескани црви, водни и копнени црви, пијавици, школки, полжави, ракови и инсекти (и нивните ларви). Бенталните макро'рбетници се важен дел од водниот синџир на исхрана. Тие јадат лисја, алги и бактерии а самите се плен на риби, водоземци, птици и други 'рбетници.

Бенталната фауна на Охридското Езеро се карактеризира со високи нивоа на биолошка разновидност и ендемизам (Трајановски и други(2019)). Во Охридското Езеро се евидентирани 586 видови на бентални макро'рбетници. Овие бентални заедници се познати по својот висок ендемизам, на пример во групата грастрополи, 86% од вкупно 72-та познати видови се ендемски. Осум од познатите видови макро'рбетници се

наведени во Анексот II, осум во Анексот IV и еден вид е наведен во Анексот V (*Dytiscus latissimus*). Според Црвената листа на загрозени видови на IUCN, 28 видови се оценуваат како ранливи, 17 како загрозени и 10 како критично загрозени.

Бенталните макро'рбетници најчесто се користат како компонента за проценка на водните тела според Рамковната директива на ЕУ за води, бидејќи тие се добри показатели за квалитетот на водата. Тие се засегнати од физички, хемиски и биолошки состојби, не можат да го избегнат загадувањето и ги покажуваат ефектите од краткорочните и долгорочните настани на загадување. Тие исто така може да ги покажат и кумулативните влијанија на загадувањето.

3.2.7 Ротифери (Rotifers)

Ротиферите се важна компонента на заедниците на крајбрежни и лимнетски без'рбетници и претставуваат интегрална врска во водните синџири на исхрана. Тие се мали, билатерално симетрични организми со богата и фасцинантна разновидност. Ротиферите се состојат од две големи групи: *Monogononta* и *Bdelloidea*. *Monogononta* ги има во скоро сите видови на слатководни живеалишта и сочинуваат релативно разновиден состав на фауната која живее во слатководните екосистеми.

Проучувањето за моногонотнитеротифери во Охридското Езеро утврди присуство на 73 видови. Шеесет и еден вид се евидентирани во крајбрежната зона и само 12 видови во пелагиската зона. Големиот број на видови во литоралните живеалишта се должи на разновидните услови во оваа зона, кои овозможуваат поголема диверзификација на живеалиштата. Некои од овие видови спаѓаат во ротиферите кои најчесто можат да се најдат а се карактеристични за предметните вегетативни живеалишта. Во Охридското Езеро има таксономски богат состав на ротифери поради широк спектар на живеалишта во кои ги има (извор: Tasevska O., Guseska D. & Kostoski G. (2019): A Checklist of Monogonont Rotifers (Rotifera: Monogononta) of Lake Ohrid, Republic of Macedonia. Acta Zoologica Bulgarica.)

3.2.8 Фло

Талевска и Талевски (2015) опишуваат 32 макфоритни видови долж крајбрежјето на Охридското Езеро: *Phragmites australis*, *Typha latifolia*, *Typha angustifolia*, *Shoenoplectus lacustris*, *Polygonum amphibium*, *Nuphar lutea*, *Potamogeton perfoliatus*, *Potamogeton pectinatus*, *Potamogeton crispus*, *Potamogeton lucens*, *Potamogeton gramineus*, *Potamogeton pusillus*, *Potamogeton nitens*, *Potamogeton acutifolius*, *Zannichellia palustris*, *Myriophyllum spicatum*, *Ceratophyllum demersum*, *Ceratophyllum submersum*, *Vallisneria spiralis*, *Elodea canadensis*, *Ranunculus trichophyllus*, *Najas marina*, *Najas minor*, *Chara tomentosa*, *Chara aspera*, *Chara gymnophylla*, *Chara globularis*, *Chara imperfecta*, *Chara ohridana*, *Nitella opaca* и *Nitellopsis obtusa*. На некои места може да се најде и водниот мов *Fontinalis antipyretica*.

3.2.9 Риби

Список на риби во Охридското Езеро(фотографии од www.fishbase.se)

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Alburnoides ohridanus</i> (Karaman, 1928)	Охридска гомнушка, шљунец	Ohrid spirlin	Да	Не	Да	Не	
<i>Alburnus scoranza</i> (Heckel et Kner, 1858)	Охридска плашица	Bleak	Да	Не	Не	Да	
<i>Alosa falax</i> La Capede, 1803	Харинга, лојка	Twait shad	Не	Да	Не	Не	
<i>Anguilla anguilla</i> (Linnaeus, 1758)	Јагула	European eel	Да	Не	Не	Да	

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Barbatula sturanyi</i> (Steindachner, 1892)	Охридска вретенушка	Stone loach	Да	Не	Да	Не	
<i>Barbus rebeli</i> (Köller, 1925)	Охридска мрена	Western Balkan Barbel	Да	Не	Не	Да	
<i>Carassius gibelio</i> Bloch, 1782	Сребрен карас	Prussian carp	Не	Да	Не	Да	
<i>Chondrostoma ohridanus</i> Karaman, 1924	Охридски скобуст	Ohrid nase	Да	Не	Не	Да, високо ценето	

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Cobitis ohridana</i> Karaman, 1928	Охридска штипалка	Spined loach	Да	Не	Не	Не	
<i>Cyprinus carpio</i> Linnaeus, 1758	Крап	Common carp	Да	Не	Не	Да	
<i>Eudontomyzon stankokaramani</i> Karaman, 1974	Караманова змиорка	Drin brook lamprey	Да	Не	Не	Не	
<i>Gambusia holbrooki</i> Girard, 1859	Гамбузија	Eastern mosquitofish	Не	Да	Не	Не	

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Gobio ohridanus</i> Karaman, 1924	Охридска кркушка, мронец	Ohrid gudgeon	Да	Не	Не	Не	
<i>Lepomis gibbosus</i> Linnaeus, 1758	Сончарка, сунчица	Pumpkinseed	Не	Да	Не	Не	
<i>Oncorhynchus mykiss</i> Walbaum, 1792	Мавровска пастармка	Rainbow trout	Не	Да	Не	Да	
<i>Pachychilon pictum</i> (Heckel et Kner, 1858)	Моранец	Albanian roach	Да	Не	Не	Да	

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Pelasgus minutus</i> Karaman, 1924	Охридско мало грунче	Ohrid minnow	Да	Не	Не	Да	
<i>Phoxinus lumaireul</i> Schinz, 1840	Пиор	Minnow	Да	Не	Не	Да	
<i>Pseudorasbora parva</i> Temmini & Schlegel, 1846	Писа	Stone moroko	Не	Да	Не	Не	
<i>Rhodeus amarus</i> (Bloch, 1782)	Платиче, плоска, пласкун	European bitterling	Не	Да	Не	Не	
<i>Rutilus ohridanus</i> (Karaman, 1924)	Охридски грунец	Ohrid roach	Да	Не	Не	Да	

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Salmo aphelios</i> Kottelat, 1997	Летна пастрмка, летница	Summer trout, Letnica	Да	Не	Не	Да	
<i>Salmo balcanicus</i> Karaman, 1928	Струшка пастрмка, крешеница	Struga trout, Kresnica	Да	Не	Не	Да	
<i>Salmo letnica</i> Karaman, 1924	Охридска пастрмка	Ohrid trout	Да	Не	Да	Да	
<i>Salmo lumi</i> Poljakov, Filip & Basho 1958	Охридска поточна пастрмка	Lumi trout	Да	Не	Не	Да	
<i>Salmo ohridanus</i> Steindachner 1892	Белвица	Belvica	Да	Не	Да	Да	

Латинско име	Македонско име	Англиско име	Автохтона во Охридското Езеро	Воведена во Охридското Езеро	Ендем	За јадење	Фотографија
<i>Scardinius knezevici</i> (Bianco & Kottelat, 2005)	Охридска писа	Skadar udd	Да	Не	Не	Да, но не се преферира	
<i>Squalius squalus</i> Bonaparte, 1837	Клен	Italian chub	Да	Не	Не	Да	
<i>Telestes montenegrinus</i> (Vuković, 1965)	Микс од моранец и грунец, писа3	Ray-finned fish	Да	Не	Не	Да	

3.2.10 Клучни видови на фауна и флора

Во Студијата за валоризација се опфатени повеќе клучни видови кои имаат важни и разновидни функции во рамките на еколошките процеси на Охридското Езеро. Преку изразување на разните функции, индикатор видовите, знаменитите видови, ендемските видови и закрилните видови се клучни за да се овозможат ефективни и навремени мерки за зачувување.

Закрилните видови се дефинираат како видови чиешто зачувување се очекува да им даде понатамошна заштита на голем број дополнителни видови во природата. Овој концепт е предложен како алатка за остварување на разни цели во планирањето на зачувувањето. Во основа, видови кои се предлагаат како закрилни се големи цицачи и птици, но без’рбетниците исто така сè повеќе се предмет на разгледување.

Знаменитите видови се популарни харизматични видови кои служат како симболи за поттикнување на свеста за зачувување и за дејствување на разни нивоа.

Индикатор видовите се видови кои се чувствителни на промени во животната средина, па затоа можат да бидат индикатор за тоа какво е здравјето на екосистемот.

Ендемските видови потекнуваат од одреден географски регион и се ограничени на него. Локалните ендемски видови, оние со многу ограничен опсег во природата, се особено ранливи на истребување ако нивното природно живеалиште биде елиминирано или значително нарушено.

Заедно, идентификуваните клучни видови имаат голема или суштинска улога во поддршката на интегритетот на нивната еколошка заедница или во подигнувањето на свеста за зачувување и конзерваторско делување за вредностите на подрачјето на Охридското Езеро.

3.2.10.1 Риби

Клучни видови (риби): <i>Salmo ohridanus</i>	
Научно име	<i>Salmo ohridanus</i>
Македонско име	Белвица
Англиско име	Ohrid belvica
Екосистеми	Слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Ранлив (2006)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> Намерна хибридизација со <i>Salmo letnica</i> во рибници во последните 50 години. Долгорочните влијанија на оваа хибридизација се нејасни (Rakaj and Flloko 1995). Исто така е предмет на интензивен риболов, но ја има во изобилие; Загадување на водата како резултат на земјоделството и туризмот; Вознемирување на мрестот поради човечко влијание.
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата; Регулирање на риболовот;

	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони во мрестилиштата; • Минимизирање на вознемирувањето во мрестилиштата; • Следење на популацијата.
Функција на знаменит и закрилен вид	<p>Со опфат на длабоки подрачја, како и на крајбрежни зони за мрестење, подобрените мерки за зачувување ќе бидат корисни за други 4 видови пастрмки и над 24 видови риби, како и за јагулата која е критично загрозувана (<i>Anguilla anguilla</i>).</p> <p>Бидејќи е добро познат вид, чувствителен на прекумерен риболов и ендемичен на Охридското Езеро, тој може да послужи како знаменит вид и да биде симбол за поттикнување на свеста за потребите од зачувување.</p>
Статус на заштита	Наведен е како строго заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	<p>www.iucnredlist.org</p> <p>www.fishbase.se</p> <p>РИБОЛОВНА ОСНОВА ЗА РИБОЛОВНА ВОДА „ОХРИДСКО ЕЗЕРО“ ЗА ПЕРИОД 2017-2022 ГОДИНА.</p>

3.2.10.2 Амфибии

Клучни видови (амфибии): <i>Hyla arborea</i>	
Научно име	<i>Hyla arborea</i>
Македонско име	Лисна жаба / гаталинка
Англиско име	European tree frog
Екосистеми	Копнена/ слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Близу засегнат (2019) Црвена листа на Северна Македонија (NT – близу засегнат)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Загуба на соодветно живеалиште • Измена и фрагментација на живеалиштата • Сушење на мочуриштата • Промени во нивото на водата • Габични закани кои неодамна беа откриени на Балканскиот Полуостров: <i>Batrachochytrium dendrobatidis</i> и <i>Batrachochytrium salamandrivorans</i>.
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Заштита и реставрација на соодветни живеалишта • Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата • Следење на популацијата
Функција на знаменит и закрилен вид	Најчесто живее во потоци, реки и мочуришта. Предмет е на закана поради фрагментација на живеалиштата, промени во нивото на водата и поради размножување на габите, а исто така може да биде и добар показател за измените во живеалиштата.

	За време на својот животен циклус, овој вид бара различни живеалишта и бара поширок пристап кон зачувување на пределот кој одговара на неговата закрилна функција.
Статус на заштита	Наведен во Анекс IV од Директивата за живеалишта на ЕУ Запишан како заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	www.iucnredlist.org http://redlist.moepp.gov.mk/ Sterijovski, B. 2015. Conservation and protection status of amphibians in Macedonia. Pelagic Publishing. Exeter, UK.

3.2.10.3 Влекачи

Клучни видови (влекачи): <i>Emys orbicularis</i>	
Научно име	<i>Emys orbicularis</i>
Македонско име	Блатна желка
Англиско име	European Pond Turtle
Екосистеми	Копнена/ слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Ранлив (2019) Црвена листа на Северна Македонија (VU - ранлив)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Загуба на живеалиштата поради проширување и интензивирање на земјоделството и регулирање на реките и развојни активности на крајбрежјето • Земјоделски хемикалии и други влијанија од загадувањето; • Урбанизација и развој на туристичка инфраструктура; • Собирање за чување како миленичиња; • Воведување на туѓински видови (на пр. <i>Trachemys scripta</i> низ цела Европа; неколку индивидуи се забележани во Скопје и Катланово); • Смртност на патиштата.
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Заштита и управување со соодветни живеалишта; • Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата; • Следење на популацијата; • Контрола на конкуренцијата која потекнува од егзотични видови желки.
Функција на знаменит и закрилен вид	Чувствителен е на развојните активности на крајбрежјето, експанзијата на земјоделството а под закана е и поради ширењето на туѓински видови. Делува како ефективен индикатор кој ги потенцира измените на живеалиштата и размножувањето на инвазивните видови. За време на својот животен циклус, овој вид бара различни живеалишта и бара поширок пристап кон зачувување на пределот, со што овој вид се квалификува како вид со закрилна функција.

Статус на заштита	Наведени во Анекс I и II од Бернската конвенција; Наведени во Анекс II и IV од Директивата за живеалишта на ЕУ; Запишан како заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	www.iucnredlist.org http://redlist.moepp.gov.mk/ https://www.emys-home.de/english-european-pond-turtle.htm

3.2.10.4 Птици

Клучни видови (птици): <i>Aythya ferina</i>	
Научно име	<i>Aythya ferina</i>
Македонско име	Црвеноглава норка
Англиско име	Common Pochard
Екосистеми	Копнени, слатководни води (внатрешни води), морски
Проценка на црвената листа на IUCN	Ранлив
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Рекреација на вода • Бучава од урбаниот развој • Уништување на живеалиштата на местата каде презимува • Вознемирување поради лов
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Правна заштита преку националното законодавство; • Воспоставување на заштитни зони; • Спречување на смртноста и вознемирувањето предизвикани од лов, риболов и други човечки активности; • Едукација и подигање на свеста; • Следење на популацијата.
Функција на знаменит и закрилен вид	<p>Широко распространета низ езерото и со гнездење во трски и густа крајбрежна речна вегетација, мерките за зачувување кои подразбираат намалување на вознемирувањето, регулирање на режимите за риболов и рекреација на вода, спречување на смртноста од лов и зачувувањето на појасите од трска, ќе бидат корисни за широк спектар на ранливи таксони кои се чувствителни на истите закани. Поточно, корист од мерката за зачувување ќе имаат сите видови кои го користат Охридското Езеро како место за размножување и повеќе од 25 видови кои престојуваат за време на зимата (<i>Попис на водни птици преселници во регионот на Охридското Езеро - 2020</i>).</p> <p>Со својата широка дистрибуција, карактеристични пердуви и очигледен полов диморфизам, таа може да послужи како знаменит вид и предводник во напорите за едукација за животната средина наменети за подигнување на свеста за иницијативите за зачувување.</p>
Статус на заштита	Анекс II од Директивата на ЕУ за птици Наведен е како заштитен вид во Северна Македонија.

Користена литература	www.iucnredlist.org
----------------------	--

Клучни видови (птици): <i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	
Научно име	<i>Phalacrocorax pygmaeus (Microcarbo pygmaeus)</i>
Македонско име	Мал корморан
Англиско име	Pygmy Cormorant
Екосистеми	Копнени, слатководни води (внатрешни води), морски
Проценка на црвената листа на IUCN	Најмалку засегнат
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Вознемирување од човечки активности (чамци) • Деградација на блатата • Промени во хидролошкиот режим • Прогон поради индустријата за аквакултура • Уништување на живеалиштата и прогон во рамките на неговиот опсег за зимување • Спореден риболов • Загадување преку пестициди предизвикани од истекувања од земјоделските површини.
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони • Минимизирање на нарушувањето од луѓето • Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата • Следење на популацијата • Мерки за ублажување на споредниот лов, каде што е соодветно.
Функција на закрилен вид и индикатор	<p>На Охридското Езеро, овој вид има потреба од невознемирувани подрачја кои се близу до брегот, со места за гнездење и сушење, слично како и многу други видови птици кои имаат слични потреби. Овозможувањето на подрачја во кои нема да има вознемирување во рамките на строгата заштитена зона ќе донесе многу придобивки и за многу други видови кои имаат слични потреби во однос на живеалишта.</p> <p>Со исхрана базирана на риба, особено влијае на трофичната каскада и на индустријата за аквакултура, која е загрошена од активностите на луѓето и прекумерниот риболов, па во таа смисла овој вид може да биде индикатор за тоа колку се ефективни регулирањата на риболовот и рекреацијата на вода.</p>
Статус на заштита	Анекс II од Директивата на ЕУ за птици Запишан како строго заштитен вид во Северна Македонија
Користена литература	www.iucnredlist.org http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/lake-ohrid-iba-north-macedonia/details

Клучни видови (птици): <i>Netta rufina</i>	
Научно име	<i>Netta rufina</i>
Македонско име	Црвеноклуна потопница превез
Англиско име	Red-crested pochard
Екосистеми	Копнена, слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Најмалку засегнат
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Деградација на живеалиштата и уништување на живеалиштата • Вознемирување • Лов • Влошување на квалитетот на водата на мочуриштата
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Регулрање на ловот • Воспоставување на заштитни зони • Следење на популацијата • Истражување за динамиката на популацијата и изборот на живеалишта
Функција на закрилен вид	Овој вид живее на делови од езерото кои се карактеризираат со трска и во засолнети мочуришта, чувствителен е на уништување на живеалиштата и на слаб квалитет на водата, па така служи како добар показател за промените кои се случуваат во животната средина. Регулрањето на ловот и напорите за зачувување кои се фокусираат на заштита на трските и мочуриштата ќе бидат корисни за широк спектар на таксони кои ко-егзистираат заеднички.
Статус на заштита	Анекс II од Директивата на ЕУ за птици Запишан како строго заштитен вид во Северна Македонија
Користена литература	<p>www.iucnredlist.org</p> <p>https://animaldiversity.org/accounts/Netta_rufina/</p> <p>Defos du Rau P. & Perennou C. (2007): Management Plan for Red-Crested Pochard (<i>Netta rufina</i>) 2007-2009. European Commission.</p> <p>Schneider-Jacoby M. & Vasić V.F. (1989): The Red-crested Pochard <i>Netta rufina</i> breeding and wintering in Yugoslavia. Wildfowl 40.</p>

Клучни видови (птици): <i>Fulica atra</i>	
Научно име	<i>Fulica atra</i>
Македонско име	Лиска
Англиско име	Common Coot
Екосистеми	Копнени, слатководни води (внатрешни води), морски
Проценка на црвената листа на IUCN	Близу засегнат

Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Вознемирување • Загадување • Деградација на живеалиштата • Лов
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Регулација на ловот • Воспоставување на заштитни зони • Следење на популацијата • Истражување за динамиката на популацијата и изборот на живеалишта
Функција на знаменит и закрилен вид	Живее во широк спектар на живеалишта и се собира во голем број, а истовремено е чувствителен на деградација на живеалиштата, па така овој вид служи како индикатор за статусот на зачувување на екосистемот, како и за широк опсег на закрилни видови.
Статус на заштита	Анекс II од Директивата на ЕУ за птици Запишан како заштитен вид во Северна Македонија
Користена литература	http://datazone.birdlife.org/site/factsheet/lake-ohrid-iba-north-macedonia/details

Клучни видови (птици): <i>Mergus merganser</i>	
Научно име	<i>Mergus merganser</i>
Македонско име	Голем северен потопник
Англиско име	Goosander
Екосистеми	Копнена/ слатка вода (внатрешни води)/ морски
Проценка на црвената листа на IUCN	Најмалку засегнат (2018)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Вознемирување од човечки активности на копно и на вода • Лов • Заробување во мрежи за слатководен риболов
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони • Заштита и управување со соодветни живеалишта • Регулација на лов • Следење на популацијата
Функција на индикатор и знаменит вид	<p>Со својот специфичен пердув, очигледен полов диморфизам и навика да се размножува на копно, изолираната популација која живее на Охридското Езеро може да послужи како ефективен знаменит вид.</p> <p>Чувствителен е на лошо регулиран лов и на прекумерен риболов, и тоа ќе даде добра мерка за ефикасноста на подобрените режими и регулативи за лов и риболов</p>
Статус на заштита	Анекс II од Директивата на ЕУ за птици
Користена литература	www.iucnredlist.org

	Catsadorakis G., Avramoski O., Bojadzi A. & Nikolaou H. (2016): The status of an isolated population of Goosander Mergus merganser in the Balkans. Wildfowl.
--	--

3.2.10.5 Цицачи

Клучни видови (Mammalia): <i>Lutra lutra</i>	
Научно име	<i>Lutra lutra</i>
Македонско име	Видра
Англиско име	Eurasian otter
Екосистеми	Копнена/ слатка вода (внатрешни води)/ морски
Проценка на црвената листа на IUCN	Близу засегнат (2007) Црвена листа на Северна Македонија (VU – ранлив)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Нелегалниот лов е проблем во многу делови во опсегот на дистрибуција на овој вид. Во неколку европски земји, политичкиот притисок кој особено потекнуваше од рибарите, доведе до одобрување на дозволи за убивање видри; • Вештачки направените измени на водните живеалишта: канализирањето на реките, отстранувањето на вегетацијата покрај брегот, изградбата на брани, сушењето на мочуриштата, активности поврзани со аквакултурата и другите вештачки влијанија врз водните системи; • Загадувањето е голема закана за видрите: пестицидите и ѓубривата од земјоделството, канализацијата и живата; • Рибарски мрежи.
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Минимизирање на вознемирувањето од луѓето • Воспоставување поврзаност на живеалиштата (создавање патеки под мостовите чија цел е да ѝ овозможат на видрата непречено да помине под мостот по копно) • Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата • Некористење на рибарски мрежи во природните живеалишта на овој вид • Следење на популацијата
Функција на индикатор, закрилен и знаменит вид	<p>Мерките за зачувување на крајбрежјето кои имаат за цел и зачувување на нејзината еколошка ниша би довеле до подобрување на условите за многу видови кои се во меѓусебна коегзистенција. Уште повеќе, со оглед на малата толеранција на загадувачи, овој вид може биде добар показател за квалитетот на водата.</p> <p>Како популарен и харизматичен вид на национално и меѓународно ниво, тој има закрилна функција преку поттикнување на свеста и давањето поддршка на наменските мерки за зачувување.</p>

	Имајќи го предвид широкиот опсег на овој вид, истиот бара големи подрачја кои не се вознемирувани, за да бидат негови живеалишта, и е особено чувствителен на развој на инфраструктура.
Статус на заштита	Видрата е строго заштитена според меѓународното законодавство и конвенции. Регистрирана е во Анексот I на CITES, Анексот II од Бернската конвенција и Анексите II и IV на Директивите за живеалишта и видови на ЕУ. Наведен е како строго заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	www.iucnredlist.org https://www.wasser-otter-mensch.de/

3.2.10.6 Инсекти

Клучни видови (Insecta): <i>Brachytron pratense</i>	
Научно име	<i>Brachytron pratense</i>
Македонско име	
Англиско име	Hairy Hawker / Hairy dragonfly
Екосистеми	Копнена, слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Најмалку засегнат во Европа Близу засегнат според Црвената листа на медитерански вилински коњчиња
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Еутрофикација • Деградација и уништување на водната и крајбрежната вегетација • Загуба на соодветните живеалишта • Измена и фрагментација на живеалиштата • Сушење на мочуриштата • Промени на нивото на водата • Лошо управување со водите
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони • Заштита и управување со соодветни живеалишта • Следење на популацијата • Следење на живеалиштето
Функција на закрилен вид и индикатор	Со оглед на тоа дека живее во вегетација која вирее на крајбрежјето, напорите за зачувување на крајбрежниот појас на трски ќе бидат корисни за широк спектар на видови кои се во меѓусебна коегзистенција. Корист од ефективните мерки за зачувување, инаку наменети за овој клучен вид, ќе имаат и повеќе од 30 видови на вилински коњчиња кои можат да се најдат на и околу езерото. Уште повеќе, овој вид служи како добар показател за структурата на појасот на трска и за еутрофикација.
Статус на заштита	
Користена литература	https://www.iucnredlist.org

3.2.10.7 Школки

Клучни видови (Bivalvia): <i>Pisidium edlaueri</i>	
Научно име	<i>Pisidium edlaueri</i>
Македонско име	
Англиско име	
Екосистеми	Слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Загрозена (2009)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Зголемувањето на оптоварувањето на седиментот (како резултат на изградба на нови населби, уништување на шумите и ерозија на соседните подрачја) влијае на оваа мала школка и на нејзината способност да филтрира вода; • Еутрофикацијата на езерото како резултат на загадување од земјоделството доведува до раст на макрофити, покривање на мекиот супстрат и намалување на достапноста на кислород во рамките на подлогата (аноксија).
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони • Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата • Следење на популацијата
Функција на знаменит и закрилен вид	Ендемична е за Охридското Езеро и живее на конкретна локација на водното тело, кое се соочува со намалување на квалитетот на живеалиштето. Овој вид служи како добар показател за еутрофикација и раст на макрофитите. Мерките за зачувување кои имаат за цел подобрување на достапноста на кислород во длабоките води ќе бидат корисни за видовите кои живеат на ова конкретно место.
Статус на заштита	Запишана како заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	<p>https://www.iucnredlist.org/</p> <p>Kuiper J.G.J. (1960). Zoological results of a collecting journey to Yugoslavia, 1954. 6: Die Pisidien des Ochridsees, Mazedonien, nebst Bemerkungen über die Verbreitung der Pisidien in der Balkanhalbinsel und den Donauländern. Beaufortia. 88(7): 219-231. http://www.repository.naturalis.nl/document/548696</p> <p>Schultheiß, R., Albrecht, C., Bößneck, U. et al. (2008): The neglected side of speciation in ancient lakes: phylogeography of an inconspicuous mollusc taxon in lakes Ohrid and Prespa. Hydrobiologia 615, 141–156 (2008). https://doi.org/10.1007/s10750-008-9553-3</p>

3.2.10.8 Полжави (Gastropoda)

Клучни видови (Gastropoda): <i>Gocea ohridana</i>	
Научно име	<i>Gocea ohridana</i>
Македонско име	Охридски воден полжав
Англиско име	
Екосистеми	Копнена/ слатка вода (внатрешни води)
Проценка на црвената листа на IUCN	Критично загрозен (2010)
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Оптоварување на седиментот, што влијае на овој мал гастропод и ја намалува неговата способност да филтрира вода. • Загадување од канализација • Земјоделство во близина на Преспанското Езеро кое ги загадува водите на ова езеро, кое го грани водоносникот на Охридското Езеро, што резултира со зголемено оптоварување со хранливи материи.
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони • Подобрување на квалитетот на водата и минимизирање на загадувањето на водата и еутрофикацијата • Следење на популацијата • Следење на квалитетот на водата
Функција на закрилен вид и индикатор	<p>Овој вид живее на многу ограничен дел од езерото во рамки на кревок дел од литоралната зона, па во таа смисла конкретните мерки за зачувување кои се однесуваат на загадувањето и спречување на тињата ќе бидат корисни за литоралнитетаксони кои коегзистираат. Дополнително, корист од овие мерки ќе имаат и повеќе од 40 присутни видови на мекотели.</p> <p>Чувствителен е на ерозија на крајбрежјето и на несоодветно пречистување на отпадните води, па во таа смисла претставува добар показател за квалитетот на водата и за деградацијата на крајбрежјето.</p>
Статус на заштита	Запишан е како заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	<p>www.iucnredlist.org</p> <p>http://www.animalbase.uni-goettingen.de/</p> <p>Smiljkov S., Budzakoska-Gjoreska B., Sapkarev J. & Trajanovski S. (2007): Dominant Species of the Gastropod Fauna from the Littoral Region in Lake Ohrid of R. Macedonia. Contributions, Sec. Biol. Med. Sci., MASA, XXVIII.</p>

3.2.10.9 Сунѓери

Сунѓерите се повеќеклеточни животни, чии тела содржат пори и канали низ кои циркулира водата. Сунѓерите немаат централен нервен систем, дигестивни или циркулаторни системи. Наместо тоа, повеќето се потпираат на постојан проток на вода низ нивните тела за да добијат храна и кислород и да ги отстрануваат отпадоците.

Талевски и други (2020) го опиша слатководниот сунѓер *Ochridaspongiarotunda* кој, заедно со *O. interlithonis* и *Spongilla stancovichii*, ја сочинуваат уникатната пориферска фауна на древното Охридско Езеро.

Нема многу сознанија и литература во врска со сунѓерите во Охридското Езеро. Затоа, силно се препорачува да се спроведат конкретни студии, пописи и мониторинг, а доколку е потребно, спроведување и на конкретни мерки за зачувување.

3.2.10.10 Растенија

Клучни видови (Ariaceae): <i>Angelica palustris</i>	
Научно име	<i>Angelica palustris</i>
Македонско име	Барска Ангелика
Англиско име	Marsh Angelica
Екосистеми	Трева, мочуришта (внатрешност)
Проценка на црвената листа на IUCN	Критично загрозен - Црвена листа на Северна Македонија
Закани	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување на заштитни зони • Заштита и управување со соодветни живеалишта • Следење на живеалиштето • Следење на популацијата
Мерки за зачувување	<ul style="list-style-type: none"> • Строга заштита преку воспоставување на заштитни зони
Функција на закрилен вид	Со своето ограничено присуство покрај изворите на реката Црн Дрим во месноста Св. Наум, чувствителен на човечките активности, како што се измена на водотеците и урбанизацијата, овој вид служи како локален индикатор за тоа каква е состојбата на конкретното живеалиште.
Статус на заштита	Наведен во Анекс II од Директивата за живеалишта Запишан е како заштитен вид во Северна Македонија.
Користена литература	http://redlist.moepp.gov.mk/marsh-angelica/

3.2.11 Појаси на трска (клучно живеалиште)

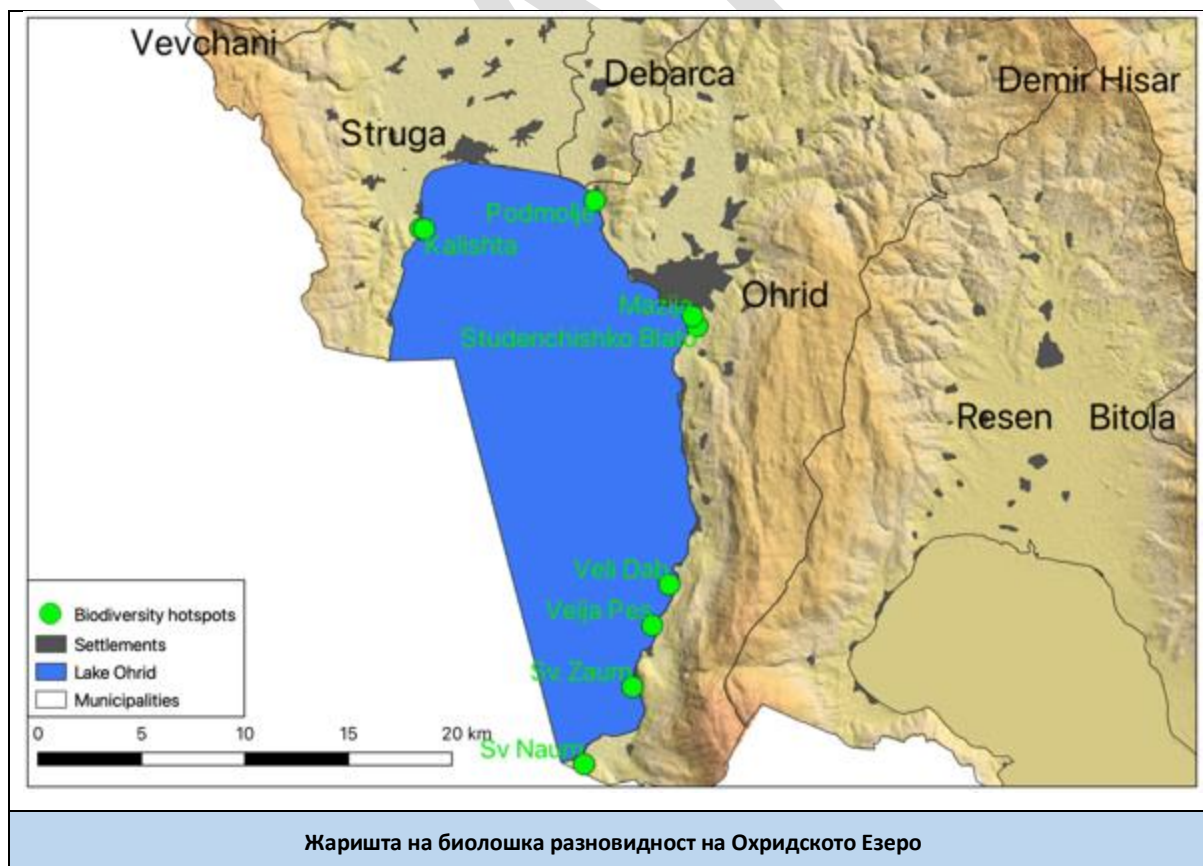
Keyhabitat: <i>Reedbelts</i>	
Македонско име	Појас на трска
Англиско име	Reed belt
Екосистеми	Слатководна
	Појасите на трска се важни живеалишта за многу таксономски групи, вклучително и птици, кои ги користат како места за гнездење, исхрана, пеење, спиење, митаење, криење или одмор (Ostendorp W. (1993): Schilf als Lebensraum).

<p>Проценка</p>	<p>Појасот на трска на Охридското Езеро има претрпено континуирано уништување во претходните децении. Причини за тоа се туристички активности (употреба на плажи) и изградба, палење, промена на употребата на земјиштето во земјоделско земјиште.</p> <p>Талевска и Талевски (2012) имаат направено анализа на состојбата со појасите на трска во 2011 година и истата ја споредија со студија направена во 1986 година. Авторите покажуваат дека вкупниот број на комплекси од трска во 2011 година бил помал (80) отколку во 1985 година (105). Во исто време, од анализата се заклучува дека вкупната површина на појасот на трска е зголемена за 2,8 ha т.е. на 77,15 ha во 2011 година.</p>
<p>Закани</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Промени на нивото на водата • Градежни активности • Вознемирување од користењето на плажите • Претворање во земјоделско земјиште и одвод • Отстранување отпад • Палење
<p>Мерки за зачувување</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Зонирање и строга заштита • Следење
<p>Статус на заштита</p>	<p>Директива за живеалишта на ЕУ, Анекс I: 3140 Тврди олиго-мезотрофни води со бентозна вегетација на <i>Charasp.</i></p> <p>Директива за живеалишта на ЕУ, Анекс I: 7230 Алкални блата.</p>
<p>Користена литература</p>	<p>Arge Naturschutz (2014): Lebensraum Schilf. Land Salzburg, Abteilung 13 – Naturschutz.</p> <p>Holsten B., Schoenberg W. & Jensen K. (2011): Schutz und Entwicklung aquatischer Schilfröhrichte. Ein Leitfaden für die Praxis. Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein.</p> <p>Ostendorp W. (1993): Schilf als Lebensraum.</p> <p>План за управување со појасот на трска во Охридското Езеро (2019). Финансирано од ЕУ и УНДП.</p> <p>Талевска М. (2008): Дистрибуција на некои претставници на појавна вегетација во Охридското Езеро. БАЛВОИС.</p> <p>Талевска М. (2009): Преглед на акватичните васкуларни макрофити вдолж северозападниот и северниот литорал од Охридското Езеро</p> <p>Талевска М. и Талевски Т. (2012): Регистрација на појасот на трска како основа за понатамошно следење на состојбата во Охридското Езеро, со цел да се утврди стратегија за негова заштита.</p> <p>Talevska M. & Talevski T. (2015): Qualitative Composition of Macrophyte Vegetation and Cyprinid Fauna from Lake Ohrid. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 21.</p> <p>Talevska M., Petrovic D., Milosevic D., Talevski T., Maric D. & Talevska A. (2009): Biodiversity of Macrophyte Vegetation from Lake Prespa, Lake Ohrid and Lake Skadar, Biotechnology & Biotechnological Equipment, 23.</p>

3.2.12 Жаришта на биолошка разновидност

Девет места во Охридското Езеро се идентификувани како жаришта на биолошката разновидност (извор: План за управување на УНЕСКО 2020):

1. Света Богородица, Калишта: сублакустрични извори;
2. Калишта: Единствено природно живеалиште на жолтиот лотос (*Nuphar lutea*) на Охридското Езеро;
3. Подмоље: Најголем појас на трска (*Phragmites australis*) на Охридското Езеро; природно живеалиште на загрозени видови птици и мрестилиште на крапот;
4. Мазија: Ревитализирано природно живеалиште на жолтиот лотос (*Nuphar lutea*), мрестилиште на крапот и живеалиште и место за гнездење на птици;
5. Студенчишко Блато: Вегетација на макрофити и мрестилиште на риби;
6. Вели-Даб: Сублакустрични извори, мрестилиште на пастрмката и биолошка разновидност на бенталната фауна;
7. Велја-Пес: Сублакустрични извори, мрестилиште на пастрмката и биолошка разновидност на бенталната фауна;
8. Свети Заум: Крајбрежни и сублакустрични извори, мрестилиште на пастрмката и биолошка разновидност на бенталната фауна;
9. Извори Свети Наум: Извор на Охридско Езеро со најголем капацитет, мрестилиште на пастрмката и на риби како крапот, и биолошка разновидност на бенталната фауна.

3.3 Социо-економски карактеристики

3.3.1 Локални заедници и население

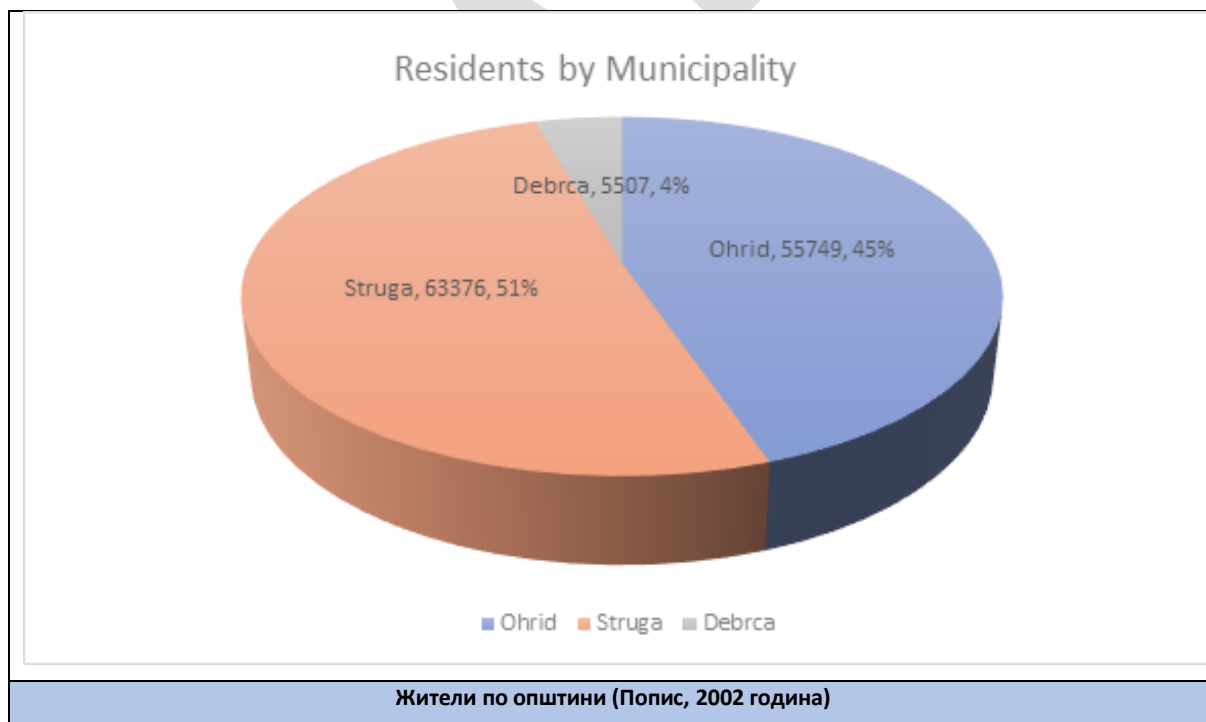
Според Законот за територијална организација на Република Македонија (2004 година), брегот на Охридското Езеро го делат општините Охрид, Струга и Дебарца.

Општина Охрид се простира на територија од 203 km² и вклучува 29 населени места. Нејзиното крајбрежје е со должина од 35 километри и го опфаќа поголемиот дел од источниот брег на Охридското Езеро.

Општина Струга се просторија на територија од 483 km² и вклучува 51 населено место. Опфаќа поголем дел од крајбрежјето на езерото кое се простира во правец север-северозапад и има должина од 15,5 km.

Општина Дебарца се простира на територија од 424 km² и вклучува 30 населени места. Опфаќа мал дел од северната крајбрежје на езерото, со должина од 1,3 km.

Според пописот на населението од 2002 година, во овие општини живеат вкупно 124631 жител, што е 6,16% од вкупното население во земјата. Како локални економски и туристички центри, огромното мнозинство на жители се во општината Охрид или Струга. Структурата на населението во овие општини е разновидна во однос на полот, возраста, етничката, образовната припадност, писменоста и занимањето.

Според Пописот на население од 2002 година, мнозинството жители во Охрид се Македонци, проследено со значително албанско и турско малцинство. Во Струга, мнозинството жители се Албанци, а по нив следуваат Македонци и Турци. Од друга страна, во Дебарца речиси во целост живеат само Македонци.

Природниот прираст и стапките на моратлитет се постојани во последниве 15 години. Стапката на наталитет во овие три општини се намалува во последниве три години,

додека бројот на смртни случаи се зголемува. Во општините Охрид и Дебарца, стапката на смртност во изминатава деценија постојано ја надминува стапката на новородени. Во комбинација со иселувањето и стареењето на населението, овие општини покажуваат тренд на целосно намалување на населението во текот на првите две децении од дваесет и првиот век.

Последниот попис во Република Северна Македонија е направен во 2002 година, па оттука сите податоци за населението во моментот се застарени. Следниот попис се очекува да започне во септември 2021 година.

3.3.2 Употреба на земјиштето

3.3.2.1 Основни информации

Деталната земјишна покривка во Северна Македонија, според FAO (2019) е анализирана со користење на GIS со цел да се направи проценка на употребата на земјиштето кое се наоѓа во близина на езерото. Употребата на земјиштето во рамките на 1 km од крајбрежјето на езерото е на следниов начин:

Класа на употреба на земјиште	Категорија на употреба на земјиште	Површина (ha)
Урбана/ инфраструктурна	Урбани подрачја	345,,3
Урбана/ инфраструктурна	Рурални населени места	699,,5
Урбана/ инфраструктурна	Индустриски или комерцијални единици	3,,6
Урбана/ инфраструктурна	Патишта	4,2
Урбана/ инфраструктурна	Аеродром	12,3
Земјоделство	Култури кои не се наводнуваат	889,1
Земјоделство	Култури кои постојано се наводнуваат	243,3
Земјоделство	Овоштарници	137,7

Класа на употреба на земјиште	Категорија на употреба на земјиште	Површина (ha)
Земјоделство	Мешана земјоделска/ природна вегетација	867,6
Шумарство и друго	Иглолисни дрва	1540,4
Шумарство и друго	Мешани дрва	95,6
Шумарство и друго	Тревни – природни	109,6
Шумарство и друго	Шуми	128,3
Шумарство и друго	Отворени –ретки дрвја	323,6
Крајбрежје	Плажи	13,4
Крајбрежје	Голо земјиште	7
Крајбрежје	Блата	56,6
Крајбрежје	Реки	0,8

3.3.2.2 Земјоделство и шумарство

Во трите општини на брегот на Охридското Езеро, вкупната земјоделска површина во 2019 година (ДЗС) била 64288 хектари, од кои 27301 биле обработливо (земјоделско) земјиште а 36985 хектари се пасишта кои во најголем дел се наоѓаат во општините Охрид и Струга. Мнозинството од нив се наоѓаат во планинското подрачје, кое во овој случај го вклучува Националниот Парк Галичица.

Доминантниот вид земјоделско земјиште се градини и ниви, додека овошните насади и лозјата заедно сочинуваат приближно 6% од обработливата површина, според податоците на Државниот завод за статистика. Важно е да се напомене дека поголемиот дел од земјоделското земјиште во овие општини често се наоѓа на значително растојание од бреговите на езерото. Особено општината Дебарца има пристап до многу мал дел од езерскиот брег.

Година	Земјоделско подрачје		Обработено земјиште		Обработливо земјиште и градини		Овоштарници		Лозја		Ливади		Пасишта	
	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019	2014	2019
Дебарца	13281	13287	10521	10527	9362	9368	272	272	137	138	750	749	2760	2760
Охрид	27847	27890	6483	6556	5850	5873	291	331	232	225	110	127	21364	21334
Струга	23114	23111	10221	10218	8254	8248	484	487	103	103	1380	1380	12891	12891
Вкупно	64242	64288	27225	27301	23466	23489	1047	1090	472	466	2240	2256	37015	36985

3.3.2.3 Риболов

Риболовните подрачја за Охридското Езеро се законска рамка која ги дефинира основните хидрографски и климатски карактеристики, основните физички и хемиски карактеристики и својства, биомасата на планктони, како и ихтиомасата (риби) на Охридското Езеро. Таа исто така, ја дава и рамката за комерцијален и рекреативен риболов, вклучувајќи:

- видови кои можат да се ловат;

- отворена сезона секоја година, кога е дозволен комерцијален и рекреативен риболов;
- големината на индивидуите што можат законски да се ловат;
- риболовните методи што можат да се користат.

Пример за регулативи во однос на риболовните подрачја

Вид на риба	Дозволена сезона на риболов
Охридска пастрмка	од 1 април до 31 октомври
Охридски белвица	од 1 април до 19 декември
Крап	од 20 јуни до 19 мај следната година
Црна мрена	од 20 јуни до 19 мај следната година
Охридски клен	од 1 јуни до 30 април следната година
Писа	од 1 јуни до 30 април следната година
Скобар	од 16 мај до 14 април следната година

Концесиските права и обврски во однос на риболов и аквакултура се регулирани со Законот за рибарство и аквакултура (Службен весник на Република Македонија бр. 07/08, 67/10, 47/11, 53/11, 95/12, 164/13). Законот ги дефинира правилата и обврските за комерцијален и спортски риболов во земјата. Членовите 25 до 33 ги дефинираат нормите, правилата и прописите според кои риболовните подрачја дефинирани како такви се даваат под концесија со цел управување со комерцијалниот и рекреативен риболов. Свкупно кажано, домашните и странските правни лица можат да конкурираат за концесиски права за управување со риболов во определени риболовни зони.

Концесионерот има право да врши комерцијален риболов и експлоатација на подрачјето, како што е дефинирано во рамките на Риболовната основа за риболовна вода „Охридско Езеро“ за период 2017-2022 година, утврдена од Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство врз основа на член 16 од Законот за риболов и земјоделство.

Концесионерот исто така е одговорен за следење на количините на улов на риба за комерцијални и рекреативни цели и за пријавување на истото до релевантното министерство. Дополнително, концесионерот може да издаде дозволи за рекреативен риболов и е должен да надгледува рекреативен риболов и да собира податоци за уловената риба од сите лиценцирани лица. Освен комерцијална експлоатација, концесионерот е должен да ги одржува риболовниот фонд и статусот на езерото, да се придржува до границите за експлоатација и да врши порибување и обновување на рибниот фонд.

Сегашните риболовни основи за Охридското Езеро се дефинирани во 2017 година (Службен весник на РМ 55/17) и изменети во 2018 година (Службен весник на РМ, 80/18).

Во моментот, Охридското Езеро нема концесионер. Последната концесија беше доделена на „Летница - Белвица Милорад ДООЕЛ увоз извоз Струга“ во август 2019 година. Сепак, со одлука на Владата 44-370/1 од 21.01.2020 година, договорот за оваа концесија беше раскинат од страна на Владата поради неисполнување на договорните обврски. Како резултат на тоа, не е дозволен никаква рекреативен или комерцијален риболов на основите на Охридското Езеро сè додека не се додели нов договор за

концесија, со исклучок на комерцијалниот риболов на јагула што се одвива од ХЕЦ „Глобочица“ па до местото викано „Дивјак Струга“.

На 2 декември 2020 година во Струга беше потпишан Договорот за заедничко одржливо управување со риболовот во Охридското и Преспанското Езеро меѓу Република Албанија и Република Северна Македонија. Со имплементацијата на овој договор, двете страни се согласуваат и се посветени на одржлива употреба и заштита на залихите на риби и борба против на нелегалниот риболов и шверц и нивно елиминирање. Договорот предвидува формирање на заеднички Комитет за риболов на Охридското и Преспанското Езеро. Овој Комитет ќе развие прекугранична соработка во подрачјето на риболов и ќе подготви препораки за насочување на двете страни во усогласувањето на нивните регулативи кои се однесуваат на риболовот и управувањето со риболовот.

3.3.3 Инфраструктура и развој

Министерството за транспорт и врски и општините Охрид, Струга и Дебарца ја надгледуваат патната, железничката, енергетска, водостопанска и телекомуникациска инфраструктура.

3.3.3.1 Транспортна инфраструктура

Во однос на инфраструктурата, најзначаен вид на транспорт во Северна Македонија е патниот транспорт. Охридското Езеро е достапно преку јавни патишта и притоа до езерото или до која било од општините на неговиот брег нема автопат.

Општините Охрид, Струга и Дебарца се поврзани со остатокот од земјата со неколку патишта и регионални патишта (А-2, Р-1301, Р-2240, Р-2241, Р-1201, Р-29273). Во општината Охрид се наоѓа и еден од двата меѓународни аеродроми.

Изградбата на нов регионален пат долг 57 km помеѓу градовите Кичево и Охрид започна во 2013 година. Проектот се соочи со значителни проблеми и во моментот сè уште е во тек. Овој пат требаше да ја подобри поврзаноста помеѓу Охрид и Кичево, и остатокот од земјата.

Во границите на „природното и културно наследство во Охридскиот Регион“ предвидена е изградба на следнава инфраструктура:

- Железничка линија Кичево-Лин (до границата со Албанија)
- Делницата Требениште-Струга на автопатот А2
- Делницата Охрид-Струга на националниот гасоводен систем

Иако ваквата инфраструктура е од големо значење за регионот, таа има потенцијал, во зависност од начинот на кој е изградена и одржувана, да има и негативни влијанија врз универзалните вредности.

3.3.3.2 Електрична енергија

АД „Електрани на Македонија“ произведува електрична енергија преку искористување на висинската разлика на Охридското Езеро (минимум 693,10 m, максимум 693,75 m), преку контрола на излевањето на реката Црн Дрим.

Во тек е поврзување помеѓу два надземни далноводи ТС Битола 2 - македонско-албанска граница (400 kV) и ТС Охрид (400/110 kV), вклучително и планираната изградба

на нова 400/110 kV трафостаница во охридско-струшкиот регион кој би ги решил проблемите во југозападниот дел од мрежата. За таа цел, подготвен е еколошки и социјален акционен план и проценка на влијанието врз животната средина на проектот, вклучително и врз птиците и лилјациите.

3.3.3.3 Водоснабдување

Сливот на Охридското Езеро опфаќа стрмен планински терен, како и двете езера кои го сочинуваат Преспанското Езеро, сместено околу 150 m повисоко од Охридското Езеро. Поради карстниот предел, водата од Преспанското Езеро значително придонесува за снабдување на неколку извори кои се наоѓаат покрај брегот на Охридското Езеро. Затоа, ефективното сливно подрачје на Охридското Езеро се протега во она на Преспанското Езеро и може да надмине 2000 km².

Притоките на Охридското Езеро се главно повремени потоци и реки кои течат во периоди на обилни врнежи и топење на снег.

Езерото има еден испуст, тоа е реката Црн Дрим, која се влева во Јадранското Море. Овој испуст е вештачки контролиран, а низводно од него се наоѓаат неколку брани и хидроцентрали. Водата од езерото и неговите притоки се користи за наводнување и снабдување со вода за пиење.

3.3.3.4 Отпадни води и канализација

Најзначаен инфраструктурен дел на Охридското Езеро е примарниот колекторски систем, создаден да го штити ова водно тело од загадување и еутрофикација. Негова функција е собирање на отпадни води од соседните општини и нивно третирање преку канализациони системи и пречистителни станици. Отпадните води кои се собираат со употреба на 18 пумпни станици и примарен колектор долг 41 km се транспортираат во пречистителната станица за отпадни води во селото Враништа каде се третираат механички и биолошки. Во текот на последниве неколку години, техничката состојба на опремата и објектите достигна критична состојба. Сепак, во текот на 2018 и 2019 година беа направени значителни интервенции за поправка на опремата во пумпните станици како и во ПС Враништа, што барем го спречи целосното запирање на системот.

Колекторскиот систем во минатото бил дел од јавното претпријатие „Проаква“, а во ноември 2019 година е издвоен во ново правно лице (јавно претпријатие) „ЈП Колекторски систем - Скопје“.

Колекторскиот систем се состои од примарен колектор (цевковод), пумпни станици и станица за третман на урбани отпадни води. Примарниот колектор прифаќа отпадни води од канализационите системи во регионот и ги пумпа до станицата за прочистување во Враништа, на растојание од 41 km. Во делови со гравитационен проток, цевките имаат дијаметар од 300 до 1200mm а онаму каде има проток на притисок, дијаметарот на цевките е од 150 до 200mm.

На источната страна на секундарниот колектор се наоѓаат следниве пумпни станици: ПС Круша, ПС Елешец, ПС Метропол, ПС Гранит, ПС Орце Николов, ПС Охрид 1, ПС Охрид 2, ПС Далјан, ПС Подмоље, ПС Сатеска. Западниот колекторски систем го сочинуваат: ПС Елен Камен, ПС Калишта, ПС Сервисна зона, додека на главниот колектор има вкупно две пумпни станици: ПС Струга 3 и ПС Враништа.

Вкупно 35% од отпадните води кои се создаваат во општините Охрид и Струга не се пречистуваат, а покриеноста со овој систем во руралните средини е особено мала. Непречистената канализација редовно се влева во езерото.

3.3.3.5 Цврст отпад

Зголемениот развој на крајбрежјето, кој вклучува легално и нелегално изградени објекти, го зголеми човечкиот притисок врз регионот, особено врз езерото. Ова подразбира зголемени количини на отпадни води и цврст отпад, кои и двете се несоодветно се собираат и третираат.

Депониите, како што се Буково/ Коселска или Тушемишта, не ги исполнуваат современите еколошки стандарди. На многу места има и нерегулирано и диво фрлање отпад – отпадни работи како што се автомобилски гуми и електрични апарати за домаќинство се фрлаат во езерото, се таложат со текот на годините и нанесуваат штета на животната средина.

Правилното отстранување и третман на цврстиот отпад е висок приоритет. Неопходно е да се спроведе подигање на свеста за да се информираат локалните жители во врска со проблемите со цврстиот отпад и неговото соодветно депонирање. Ова треба да биде придружено со континуиран мониторинг и примена на релевантните закони (вклучувајќи и казни) од страна на инспекторатот за животна средина.

3.3.3.6 Социјална инфраструктура

Социјалната инфраструктура може да се дефинира како објекти што ги поддржуваат социјалните услуги. Видови на социјална инфраструктура се здравствена заштита (болници), образование (училишта и универзитети), јавни објекти, транспорт (железници и патишта) итн.

Општина Охрид има шест јавни здравствени организации: здравствен дом, општа болница, центар за превентивна медицина, ортопедска и трауматска болница, детска болница и Завод за превенција, лекување и рехабилитација на кардиоваскуларни заболувања. Општина Струга има општа болница. Покрај здравствената организација на државата, има и голем број на приватни клиники.

Во областа на образованието, во Општина Охрид има осум основни училишта, 13 во Струга и едно во Дебарца. Во регионот има и средни училишта и универзитети, меѓу кои и Факултетот за туризам и угостителство, Универзитетот за информатички науки и технологии „Свети Апостол Павле“, Меѓународниот универзитет во Струга – ИУСТ и ЈНУ Хидробиолошки завод Охрид. Во Струга има две градинки, а во Охридскиот Регион градинката „Јасна Ристеска“ функционира на пет локации.

Установи од културниот сектор се Охридската академија на хуманизмот, Заводот за заштита на спомениците на културата и музеј Охрид, фестивалот „Охридско лето“, Струшките вечери на поезијата, библиотеката „Глигор Прличев“ и други.

3.3.3.7 Индустрија

Главна индустрија во регионот е производството на бетон за градежништво, како и преработка на храна (живинарски фарми), трговија на големо и мало и транспорт. Во

трите општини има неколку помали производствени капацитети, иако нивното влијание е тешко да се измери.

Индустијата во општините Охрид и Струга не генерира големо количество индустриски отпадни води, кои главно се испуштаат во септички јами и се смета дека тие не претставуваат значителен притисок врз квалитетот на водата на Охридското Езеро.

3.3.4 Културно наследство

Охридското Езеро било значајна област во која луѓето се населувале низ историјата. Ова е одразено во Националниот регистар на културно наследство што го води и одржува Дирекцијата за заштита на културното наследство.

Покрај тоа, целокупноста на градот Охрид и Охридското Езеро се запишани во списокот на светско наследство на УНЕСКО. Околните општини се место на кои се одржуваат повеќе важни културни настани, вклучително и „Охридско лето“ и „Струшките вечери на поезијата“.

Градот Охрид е една од најстарите населби во Европа, со археолошки наоди од бронзено време. Некои од местата кои претставуваат културно наследство е и најстариот словенски манастир (Св. Пантелејмон), како и повеќе од 800 икони изработени во византиски стил, кои датираат од 11-14 век од новата ера, потоа црквите Света Софија и Свети Јован Канео како сведоштво на византиската уметност и архитектура, големата концентрација на археолошки локалитети, особено на ранохристијански базилики во центарот на Охрид. Дополнително, архитектонското наследство на градот може да се забележи и во другите градови од крајот на Отоманската империја (18 и 19 век), каде што ограничениот простор за градење резултирал со мрежа на тесни улици.

Интегритетот и автентичноста на ова светско наследство се загрозени од некоординираниот урбанистички развој, несоодветното управување со отпадните води и отпадот, како и растот на населението.

Општините кои го опкружуваат Охридското Езеро претставуваат регион од големо историско и културно значење. Во општината Охрид се наоѓа најголемиот број на локалитети на културно наследство.

Од особено значење за езерото се подводните локалитети, кои вклучуваат значителен број историски населби. Според информациите на Националната институција - Завод за заштита на спомениците на културата и музеј - Охрид (2021 година), подводни локалитети на брегот на езерото на се следниве:

- Залив на коските, Мицов Град, с.Пештани - локалитетот се наоѓа на источниот дел на езерото, јужно од Пештани, долж јужниот брег на полуостровот Градиште, на длабочина од 2,40 до 5,00 m. - Музеј на вода
- Залив Прчот, локација „На Дол“, с.Трпејца, Охридско - се наоѓа југозападно од селото Трпејца во заливот Дол, и на длабочина од околу 5-8 m. На дното на езерото се наоѓаат остатоци од палафитна населба.
- Залив на бомбите, с.Пештани - се наоѓа на источниот дел од езерото, покрај северниот брег на селото Пештани.
- Локалитет Бучила, кај Свети Наум - долж јужниот брег, западно од манастирот Свети Наум, се наоѓа обновена палафитна населба.

- Локалитет Врбник, близу Струга - се наоѓа помеѓу Струга и селото Калишта, на северниот крај, во водите на Охридското Езеро на длабочина од 2-5 m., околу 1200 m. западно од устието на реката Црн Дрим и на 800 m. источно од селото Калишта.
- Локалитет, Устие на реката Дрим, Струга - локалитетот се протега покрај брегот на Охридското Езеро и бреговите на Црн Дрим каде овие две се сретнуваат во Струга.

3.3.5 Туризам

Туристичкиот сектор околу Охридското Езеро вработува повеќе од 3300 луѓе во 427 угостителски објекти. Посетителите оствариле повеќе од 937000 ноќевања во градот во 2017 година и 1034000 ноќевања во 2018 година. Во 2019 година беше постигнат максимумот пред да се случи пандемијата, со 1618312 ноќевања во текот на годината.

Повеќето сместувачките капацитети се наоѓаат во Општина Охрид (79%) а останатите (21%) се наоѓаат во Општина Струга. Овие капацитети имаат вкупно 6.064 соби и 16.656 легла.

Во последниве години се зголемува развојот на нови и алтернативни форми на туризам, како и опсегот на туристички понуди на и околу езерото. Во моментот има два нуркачки центри, туризмот со АТВ возила станува мошне популарен, главно во Националниот Парк Галичица, а расте и интересот за едрење. Новоформираниот извиднички SCOUT камп во Струга нуди едрење и најави дека исто така ќе започне да нуди и сертифицирани курсеви за нуркање, што ќе придонесе кон туристичката понуда на подрачјет.

Туризмот во регионот, покрај економските придобивки, доведува и до негативни влијанија и притисоци врз животната средина. Еден од негативните аспекти на туризмот е присуството на голем број посетители во стариот дел на градот, особено за време на традиционалните манифестации кои привлекуваат десетици илјади гости.

Неодговорното користење на брегот на Охридското Езеро преку слабо регулираната изградба, несоодветното управување со концесиите на плажите и неодржливото ниво на бродски сообраќај, исто така, може да има негативни влијанија врз биолошката разновидност и природното наследство.

3.3.6 Образование

Општините Охрид, Струга и Дебарца имаат образовни установи кои се управувани од државата а кои обезбедуваат основно, средно и високо образование. Основното и средното образование е задолжително во Северна Македонија. Во Општина Струга има едно приватно средно училиште на целото подрачје.

Високото образование што се нуди во овие општини е првенствено насочено кон хуманистичките науки, како и туризмот. Со својата проширена инфраструктура за угостителство, овие општини имаат зголемена потреба од високо обучена и квалификувана работна сила.

Овие општини имаат доволно основни училишта за покривање на потребите на нивните жители, иако општина Дебарца нема ниту средни ниту високообразовни институции.

Во градот Охрид се наоѓаат Универзитетот „Св. Климент Охридски“, Факултетот за туризам и угостителство, како и Универзитетот за информатика „Свети Апостол Павле“. Првиот нуди програми за туризам и туризам, осигурување, управување со хотели и ресторани, царина и гастрономија. Универзитетот за информатика „Свети Апостол Павле“ е основан во 2009 година како јавна високообразовна институција со фокус на ИКТ и бизнис менаџмент во ИКТ. Официјален јазик на овој Универзитет е англискиот и има сеопфатна програма за странски студенти. Се состои од следниве факултети:

1. Факултет за мрежни комуникации и безбедност;
2. Факултет за компјутерски науки и инженерство;
3. Факултет за информациски системи, визуелизација, дигитална анимација и мултимедија;
4. Факултет за теорија и анализа на информации;
5. Факултет за машинска интелигенција и роботика.

Овие факултети нудат курсеви за дипломски и постдипломски студии за разни подрачја во ИКТ, и имаат вкупен капацитет од 375 студенти. Универзитетот соработува со неколку меѓународни универзитети и поттикнува сеопфатна програма за доделување стипендии за размена на студенти со Кина.

Националниот институт „д-р Никола Незлобински“ во Струга е образовна/ научна установа која има катедри за биологија, археологија, етнологија, историја, историја на уметност, образование и маркетинг, како и музеи.

Хидробиолошкиот завод во Охрид е член на Универзитетот „Св.Климент Охридски“ од Битола.

3.4 Вредности на подрачјето

3.4.1 Општи констатации

Извонредните природни вредности на Охридското Езеро се признаени во неколку понови документи:

Извор	Констатација
Костоски и др. (2010): Жешка точка со биолошка разновидност на слатководни води која е под притисок - проценка на законите и идентификување на потребите за зачувување на древното Охридско Езеро. Биогеонауки:	<i>Охридското Езеро, најголемото жариште на биолошка разновидност во Европа, инаку сместено во прекугранично опкружување на Балканот, е одличен пример за езеро со многу ендемски таксони кои живеат во тесен опсег и кои се изложени на зголемен антропоген притисок.</i>
ГИЗ (2015): Почетна карактеризација на Преспанското, Охридското и Дојранското Езеро.	<i>Охридското Езеро е древен екосистем кој е изолиран со околните ридови и планини, што овозможува уникатна збирка на растенија и животни кои можат да еволуираат во нови видови, а некои од нив да преживеат под непроменети услови во езерото. Тука се опфатени голем број на реликтни видови, или „живи фосили“, и многу ендемски видови кои се наоѓаат само во Охридското Езеро. На пример, 10 од 17 видови риби се</i>

Извор	Констатација
	<i>ендемски. Поради високата биолошка разновидност и ендемизам, како и уникатното културно наследство, Охридското Езеро и неговата околина немаат само локално, туку и меѓународно значење.</i>
ГИЗ (2017): Функционалност на крајбрежјето, Охридско Езеро.	<i>Охридското Езеро е едно од ретките древни езера во светот и на глобално ниво претставува жариште на биолошка разновидност со висока природна вредност.</i>
МЖСПП: Национална стратегија за биолошка разновидност и акциски план за периодот 2018 - 2023 година	<i>Охридското Езеро се издвојува како еден од најголемите центри на разновидност и ендемизам на водни безрбетници.</i>
Досие за номинација (2018): Природно и културно наследство на Охридскиот Регион/ (Проширување на постојното мешано светско наследство „Природно и културно наследство на Охридскиот Регион“ (99)	<i>Регионот на Охридското Езеро, мешовито светско наследство со површина од 83350 ha, е запишано со своите природни вредности во 1979 година, а една година подоцна и за своите културни вредности. Охридското Езеро е суперлативен природен феномен, кој обезбедува засолниште за бројни ендемски и реликтни слатководни видови на флора и фауна, кои потекнуваат од времето на Терцијарот. Како длабоко и древно езеро со тектонско потекло, Охридското Езеро постои континуирано околу приближно два до три милиони години. Неговите олиготрофни води се дом за над 300 видови на растенија и животни кои се единствени за ова езеро, вклучувајќи алги, цвечести сплескани црви, полжави, ракови и 17 ендемски видови риби, вклучувајќи два вида пастрмка, како и изобилие на птици.</i>
УНЕСКО (2020): План за управување со светското природно и културно наследство на Охридскиот Регион, со акциски план	<i>Охридското Езеро е извонреден природен феномен кој е прибежиште за бројни ендемски и реликтни слатководни видови на флора и фауна кои потекнуваат од периодот на Терцијарот. Како древно езеро со тектонско потекло, ова длабоко езеро постои континуирано околу 2 до 3 милиони години. Неговите олиготрофни води се дома за над 200 видови на растенија и животни кои се единствени за езерото, вклучувајќи алги, сплескани црви, полжави, ракови и 17 ендемски видови риби, вклучително и два вида пастрмка, како и многу птици.</i>

3.4.2 Ендемизам

Ендемизмот е еколошки квалитет на видови или подвидови, чија дистрибуција е ограничена на определено географско подрачје. Спротивно на ендемизмот е космополитската дистрибуција (на пр., онаа на *Homo Sapiens*); со глобален опсег.

Има различни констатации за тоа колкав е бројот на ендемски видови во Охридското Езеро. Примери:

Albrecht C. and Wilke T. (2009): Ancient Lake Ohrid: Biodiversity and evolution. *Hydrobiologia* 615: *Проценката на фауната и флората на Охридското Езеро потврдува дека езерото има неверојатна ендемска биолошка разновидност. И покрај фактот дека некои биотички групи се слабо изучувани или воопшто не се изучувани, во ова езеро се познати приближно 1200 автохтони видови, вклучително и 586 животни, а најмалку 212 видови се ендемски, вклучувајќи 182 животни. Прилагодената стапка на ендемизам се проценува на 36% за сите таксони и 34% за Animalia. Во однос на ендемската биолошка разновидност, Охридското Езеро, со овие 212 познати ендемски видови и површина од 358 km², е веројатно најразновидното езеро во светот, имајќи ја предвид неговата површина.*

Levkov & William (2012): *Вкупно 789 таксони се пријавени за Охридското езеро, од кои 117 таксони (14%) се сметаат за ендемски во ова езеро.*

Цветкоска и др. (2018): *Биолошките истражувања направени досега опишуваат повеќе од 300 ендемски еукариотски видови во Охридското Езеро.*

3.4.3 Фауна и флора

Во следниве табели е даден преглед на животинските видови кои се релевантни за тоа Охридското Езеро повторно да биде прогласено за заштитено подрачје, според Законот за заштита на природата, и тоа според следниве критериуми:

- Присутен во заштитеното подрачје и загрозен според Црвената листа на загрозени видови на IUCN, или
- Присутен во заштитеното подрачје и наведен во Црвената листа на Северна Македонија, или
- Присутен во заштитеното подрачје и наведен во Директивата за живеалишта на ЕУ или во Директива за птици на ЕУ, или
- Присутен во заштитеното подрачје и наведен во Националната листа на (строго) заштитени видови, или
- Присутен во заштитеното подрачје и препорачан да биде вклучен од експерт.

Видовите оценети како најмалку засегнати во Црвената листа на IUCN се избрани ако одговараат на барем уште еден од горенаведените критериуми.

Кратенки кои се користат во табелите: Заштитени видови во МК: SP = строго заштитени; P = заштитени. Клучните видови се обележани со светло зелена боја.

3.4.3.1 Риби

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
CEPHALASPIDOMORPHI	<i>Eudontomyzon stankokaramani</i>	Најмалку засегнат	Глобално и во Европа		HD Анекс II	SP
ACTINOPTERYGII	<i>Alburnoides ohridanus</i>	Ранлив	Глобално и во Европа			P
ACTINOPTERYGII	<i>Alosa fallax</i>	Најмалку засегнат	Глобално		HD Анекс II и V	
ACTINOPTERYGII	<i>Anguilla anguilla</i>	Критично загрозен	Глобално			SP
ACTINOPTERYGII	<i>Barbus rebeli / Barbus meridionalis</i>	Најмалку засегнат	Глобално и во Европа		HD Анекс II и V	P
ACTINOPTERYGII	<i>Chondrostoma ohridanus</i>					P
ACTINOPTERYGII	<i>Cobitis ohridana</i>	Најмалку засегнат	Глобално и во Европа			
ACTINOPTERYGII	<i>Cyprinus carpio</i>	Ранлив	Глобално			P
ACTINOPTERYGII	<i>Gobio ohridanus</i>	Ранлив	Глобално и во Европа			P
ACTINOPTERYGII	<i>Pelagus minutus</i>	Нема податоци				SP
ACTINOPTERYGII	<i>Rutilus ohridanus</i>	Најмалку засегнат	Глобално и во Европа			P
ACTINOPTERYGII	<i>Salmo aphelios</i>	Нема податоци				SP
ACTINOPTERYGII	<i>Salmo balcanicus</i>	Нема податоци				P
ACTINOPTERYGII	<i>Salmo ohridanus</i>	Ранлив	Глобално и во Европа			SP
ACTINOPTERYGII	<i>Scardinius knezevici</i>	Најмалку засегнат	Глобално и во Европа			P

3.4.3.2 Ракови

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
MALACOSTRACA	<i>Astacus astacus</i>	Ранлив	Глобално			P

3.4.3.3 Влекачи

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
REPTILIA	<i>Elaphe qatuorlineata</i>					
REPTILIA	<i>Emys orbicularis</i>	Ранлив	МК	Ранлив	HD Анекс II и IV	P
REPTILIA	<i>Mauremys rivulata</i>	Ранлив	МК	Ранлив		
REPTILIA	<i>Natrix natrix</i>	Најмалку засегнат	МК	Најмалку засегнат		
REPTILIA	<i>Natrix tessellata</i>	Близу засегнат	МК	Близу засегнат		P

3.4.3.4 Водоземци

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
AMPHIBIA	<i>Bombina variegata</i>	Најмалку засегнат	Европа	Најмалку засегнат	HD Анекс II	P
AMPHIBIA	<i>Bufo</i>	Најмалку засегнат	Европа	Најмалку засегнат		
AMPHIBIA	<i>Bufo viridis</i>	Најмалку засегнат	Европа	Најмалку засегнат	HD Анекс IV	
AMPHIBIA	<i>Hyla arborea</i>	Најмалку засегнат	Глобално	Близу засегнат		P
AMPHIBIA	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Најмалку засегнат	Европа	Најмалку засегнат	HD Анекс IV	
AMPHIBIA	<i>Rana dalmatina</i>	Најмалку засегнат	Глобално	Близу засегнат		P
AMPHIBIA	<i>Rana graeca</i>	Најмалку засегнат	Европа	Близу засегнат		P

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
AMPHIBIA	<i>Rana temporaria</i>	Најмалку засегнат	Глобално			
AMPHIBIA	<i>Triturus karelinii</i>	Загрозен	МК	Загрозен	HD Анекс II	P
AMPHIBIA	<i>Triturus macedonicus</i>	Ранлив	МК	Ранлив		P

3.4.3.5 Птици

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
AVES	<i>Alcedo atthis</i>	Ранлив	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Anas acuta</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	P
AVES	<i>Anas crecca</i>	Најмалку засегнат	Глобално		BD Анекс II	P
AVES	<i>Anas penelope</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP
AVES	<i>Anas platyrhynchos</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	P
AVES	<i>Anas querquedula</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	P
AVES	<i>Anas strepera</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP
AVES	<i>Ardea alba (Egretta alba)</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Ardea purpurea</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Ardeola ralloides</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Aythya ferina</i>	Ранлив	Европа		BD Анекс II	P
AVES	<i>Aythya fuligula</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	P
AVES	<i>Aythya nyroca</i>	Близу засегнат	Глобално		BD Анекс I	P
AVES	<i>Botaurus stellaris</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Bucephala clangula</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Chlidonias niger</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Chlidonias hybridus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
AVES	<i>Ciconia ciconia</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Circus aeruginosus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Circus cyaneus</i>	Близу засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Cygnus olor</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP
AVES	<i>Egretta garzetta</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Fulica atra</i>	Близу засегнат	Европа		BD Анекс II	P
AVES	<i>Gallinago gallinago</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Gallinula chloropus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP
AVES	<i>Gavia arctica</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Gavia stellata</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Ixobrychus minutus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Larus cachinans</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Larus ridibundus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP
AVES	<i>Marmaronetta angustirostris</i>	Ранлив	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Melanitta fusca</i>	Ранлив	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Mergus albellus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	
AVES	<i>Mergus merganser</i>	Најмалку засегнат	Глобално		BD Анекс II	
AVES	<i>Mergus serrator</i>	Близу засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Netta rufina</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Numenius arquata</i>	Ранлив	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Nycticorax nycticorax</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс I	SP
AVES	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Најмалку засегнат	Европа			
AVES	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>				BD Анекс I	SP
AVES	<i>Podiceps cristatus</i>	Најмалку засегнат	Европа			SP
AVES	<i>Rallus aquaticus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
AVES	<i>Rissa tridactyla</i>	Ранлив	Европа			
AVES	<i>Spatula clypeata</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	SP
AVES	<i>Sterna hirundo</i>	Најмалку засегнат	Глобално		BD Анекс I	
AVES	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Најмалку засегнат	Европа			SP
AVES	<i>Tadorna tadorna</i>	Најмалку засегнат	Европа			SP
AVES	<i>Tringa erythropus</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Tringa nebularia</i>	Најмалку засегнат	Европа		BD Анекс II	
AVES	<i>Vanellus vanellus</i>	Ранлив	Европа		BD Анекс II	SP

3.4.3.6 Цицачи

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
MAMMALIA	<i>Lutra lutra</i>	Близу засегнат	Глобално		HD Анекс II и IV	SP

3.4.3.7 Школки (Bivalvia)

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
BIVALVIA	<i>Dreissena blanci</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
BIVALVIA	<i>Microcondylaea bonellii</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			
BIVALVIA	<i>Pisidium edlaueri</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P

3.4.3.8 Полжави (Gastropoda)

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
GASTROPODA	<i>Acroloxus improvisus</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Acroloxus macedonicus</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ancylus lapicidus</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ancylus scalariformis</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ancylus tapirulus</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Gocea ohridana</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Gyraulus albidus</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Gyraulus crenophilus</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Gyraulus fontinalis</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Gyraulus trapezoides</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Lyhndia gjorgjevici</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Lyhndia hadzii</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Lyhndia karamani</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Lyhndia stankovici</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Micropyrgula stankovici</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Neofossarulus stankovici</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohridohauffenia depressa</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohrigocea ornata</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			
GASTROPODA	<i>Ohridohauffenia minuta</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohridohauffenia rotonda</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohridohauffenia sanctinaumi</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohridohoratia carinata</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohridohoratia polinskii</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
GASTROPODA	<i>Ohrigocea karevi</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohrigocea miladinovorum</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohrigocea samuili</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Ohrigocea stankovici</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Planorbis macedonicus</i>	Загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Pseudohoratia brusinae</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Pseudohoratia lacustris</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Pseudohoratia ochridana</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Pyrgohydrobia jablanicensis</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Pyrgohydrobia sanctinaumi</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Stankovicia wagneri</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			
GASTROPODA	<i>Strugia ohridana</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Trachyochridia filocincta</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Valvata hirsutecostata</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Valvata relicta</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Xestopyrgula dybowskii</i>	Ранлив	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Zaumia kusceri</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P
GASTROPODA	<i>Zaumia sanctizaumi</i>	Критично загрозен	Глобално, Европа и во Медитеранот			P

3.4.3.9 Инсекти

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
INSECTA	<i>Callimorpha quadripunctaria</i>				HD Анекс II	

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсег според IUCN	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
INSECTA	<i>Coenagrion mercuriale</i>	Близу засегнат	Глобално		HD Анекс II	
INSECTA	<i>Cordulegaster heros</i>	Близу засегнат	Глобално и во Европа Црвена листа на медитерански вилински коњчиња		HD Анекс II	P
INSECTA	<i>Dytiscus latissimus</i>	Ранлив	Глобално			
INSECTA	<i>Lycaena dispar</i>	Близу засегнат	Глобално		HD Анекс II	SP
INSECTA	<i>Brachytron pratense</i>	Близу засегнат	Црвена листа на медитерански вилински коњчиња			

3.4.3.10 Флора

Оваа табела дава преглед на растителни видови кои се релевантни за повторно прогласување на Охридското Езеро за заштитено подрачје согласно Законот за заштита на природата на Северна Македонија, избрани според следниве критериуми:

- Присутни во регионот и загрозени според Црвената листа на загрозени видови на IUCN, или
- Присутни во регионот и наведени во Директивата за живеалишта на ЕУ или Директивата на ЕУ за птици, или
- Присутни во регионот и наведени во Црвената листа на Северна Македонија, или
- Присутни во регионот и наведени во Националната листа на (строго) заштитени видови, или
- Присутни во регионот и препорачани од експерт.

Видовите оценети како најмалку засегнати во Црвената листа на IUCN се избираат доколку одговараат на барем уште еден од горенаведените критериуми.

Класа	Научно име	Црвена листа на IUCN	Географски опсези	Црвена листа МК	ЕУ Директиви	Заштитени видови МК
MAGNOLIOPSIDA	<i>Trapa natans</i>	Близу засегнат	Европа	Загрозен		

UMBELLIFERAE	<i>Angelica palustris</i>	Нема податоци	МК	Критично загрозен	HD Анекс II	
NYMPHAEACEAE	<i>Nuphar lutea</i>	Најмалку засегнат	Европа и Медитеранот			
SALVINIACEAE	<i>Salvinia natans</i>	Близу засегнат	Европа	Ранлив		P

DRAFT

3.5 Закани за подрачјето

Во оваа табела е даден преглед на притисоците и заканите за екосистемот на Охридското Езеро:

Притисоци	Важност	Закани
Недостаток на управување со заштитеното подрачје	Висока	<ul style="list-style-type: none"> Нема контрола врз активностите што можат да предизвикаат негативни ефекти врз екосистемот; Не се следи состојбата со животната средина; Не се следат притисоците; Локалното население и туристите не се доволно информирани за екосистемот на езерото.
Туризам	Висока	<p>Охридското Езеро е една од најважните туристички дестинации во С.Македонија со приближно 300000 посетители годишно. Ова има неколку негативни ефекти:</p> <ul style="list-style-type: none"> Непланирани и диви градби со различна големина на разни локации што влијаат на живеалиштата (особено Студенчишко Блато); Употреба на чамци од различни типови и големини што предизвикува бранови, загадување од бучава и вознемирување; Загадување од нафта, бензин и други хемикалии од чамци и пловни објекти (на пример, од марината); Одлагање отпад; Отпадни води од населби; Циркулација на голем број приватни возила и неконтролирано паркирање; Нарушување на фауната и живеалиштата поради пливањето на плажи; Нарушување на фауната преку спортови на вода; Негативни ефекти врз изворите на Свети Наум и на други локации. Недостаток на знаење за еколошкиот капацитет на носивост
Риболов	Висока	<ul style="list-style-type: none"> Неодржливи нивоа на риболов; Нелегален риболов; Воведување на неавтохтони видови; Недостаток на контрола на риболовот.
Домашни и урбани отпадни води	Висока	<p>Системот за третман на отпадни води долги години не беше соодветен. Во текот на 2019 година беа направени сериозни интервенции насочени кон санирање на цевководот кој ги собира отпадните води, на пумпните станици и постројката за третман на отпадните води во Враништа, што доведе до значително подобрување и намалување на овој притисок. Оваа закана и понатаму е актуелна:</p> <ul style="list-style-type: none"> Испуштање на нетретирани отпадни води од населени места кои не се поврзани на централен

Притисоци	Важност	Закани
		канализациски систем, што доведува до еутрофикација и загадување.
Рударство и индустрија	Средна	<ul style="list-style-type: none"> Цврстиот отпад се измива во езерото од различни извори; Испуштањето отпадни води од индустријата и рудниците предизвикува загадување.
Загадување од приточните реки	Висока	<ul style="list-style-type: none"> Притоките на Охридското Езеро (реките Далјан, Велгошка и Коселска од македонска страна и реките Церава, Поградец и Вердова од албанска страна) носат со себе антропогени хранливи материји, седименти и други загадувачи и со тоа претставуваат закана за олиготрофното Охридско Езеро; Реката Сатеска беше насочена кон Охридското Езеро во 1962 година за целите на хидроенергија и таа депонира талог во езерото.
Деградација на живеалиштата преку употреба на плажи	Висока	<p>Уништување на живеалишта, деградација и фрагментација преку разни човечки активности долж брегот на Охридското Езеро кои имаат директни ефекти врз фауната и флората:</p> <ul style="list-style-type: none"> Градежни активности; Места за кампување; Користење плажи за пливање; Риболов; Паркирање на автомобили; Одлагање отпад; Пренамена во земјоделско земјиште.
Земјоделство	Средна	<ul style="list-style-type: none"> Земјоделството се практикува на северот и југозападот од Охридскиот Басен и резултира со внесување ѓубрива и пестициди во езерото (дифузни извори) кои директно предизвикуваат еутрофикација и загадување; Вознемирување на фауната; Употреба на подземни води за наводнување; Влијание на фосфорот од Преспанското Езеро преку подземната хидраулична карстна врска, што предизвикува еутрофикација на Охридското Езеро.
Управување со води	Средна	<ul style="list-style-type: none"> Флуктуации на нивото на водата поради несоодветно управување со хидроелектрични брани на Црн Дрим.
Неавтохтони видови	Средна	<p>Неавтохтоните видови претставуваат закана за древните езерски екосистемски заедници, така што ги заменуваат автохтоните видови:</p> <ul style="list-style-type: none"> Алохтони видови риби; Инвазивни растенија; Промени во зоопланктонски заедници.

Притисоци	Важност	Закани
Марина	Висока	<ul style="list-style-type: none"> Бројни кумулативни негативни ефекти врз екосистемот на каналот Студенчишта.

3.5.1 Преглед на закани според класификацијата Натура 2000

Релевантните закани за Охридското Езеро според класификацијата Натура 2000 се наведени подолу. Изворот за оваа класификација е достапен од референтниот портал за известување според член 17 од Директивата за живеалишта (листа на притисоци и закани, последен пат ажуриран на 07.05.2018):

https://cdr.eionet.europa.eu/help/habitats_art17

Легенда
ниска закана
средна закана
висока закана

А - Земјоделство	
A18	Наводнување на земјоделско земјиште
A20	Примена на синтетички (минерални) ѓубрива на земјоделско земјиште
A21	Употреба на хемиски сретства за заштита на растенијата во земјоделството
Д - Процеси на производство на енергија и развој на поврзана инфраструктура	
D02	Хидроенергија (брани, испуштање на реката), вклучително и инфраструктура
Е - Развој и функционирање на транспортни системи	
E01	Патишта, патеки, пруги и поврзана инфраструктура (на пр. мостови, вијадукти, тунели)
E02	Превоз со бродски врски и фериботски линии
E03	Бродски линии, фериботски линии и инфраструктура за прицврстување (на пр. канализирање, багерирање)
Ф - Развој, изградба и употреба на станбена, комерцијална, индустриска и рекреативна инфраструктура и подрачја	
F01	Пренамена од други употреби во земјиште во домување, изградба на населби или рекреативни подрачја (со исклучок на дренажа и измена на крајбрежјето)
F02	Изградба или модификација (на пример, за домување и населби) во постоечки урбани или рекреативни подрачја
F03	Претворање од други употреби на земјиште во комерцијално земјиште/ индустриски подрачја (со исклучок на дренажа и модификација на крајбрежјето)
F05	Создавање или развој на спортска, туристичка и рекреативна инфраструктура (надвор од урбаните или рекреативните подрачја)
F06	Развој и одржување на плажи за туризам и рекреација, вклучително и зачувување и чистење на плажите
F07	Спортски, туристички и рекреативни активности
F08	Модификација на крајбрежјето, устието и крајбрежните услови за целите на изградба, употреба и заштита на станбена, комерцијална, индустриска и рекреативна инфраструктура и подрачја

F09	Одлагање и третирање на отпад од домаќинства/ рекреативни објекти
F10	Одлагање и третирање на отпад од трговски и индустриски капацитети
F11	Загадување на површинските или подземни води поради води од урбани средини
F12	Испуштање на урбани отпадни води (со исклучок на излевање при невреме и/ или истекување од урбани делови) што доведува до загадување на површинските или подземните води
F13	Постројки, контаминирани или напуштени индустриски локации кои доведуваат до загадување на површинските или подземните води
F24	Резиденцијални или рекреативни активности и структури кои создаваат бучава, светлина, топлина или други форми на загадување
F26	Одводнување, рекултивација на земјиште или претворање на мочуриштата, блата и сл. во населени или рекреативни подрачја
F27	Одводнување, рекултивација на земјиште или претворање на мочуриштата, блата и сл. во индустриски/комерцијални подрачја
G - Екстракција и одгледување на биолошки живи ресурси (освен земјоделство и шумарство)	
G05	Одгледување на слатководни риби и школки (како професионална дејност)
G06	Одгледување на слатководни риби и школки (за рекреативни цели)
G07	Лов
G08	Управување со риболовен фонд и дивеч
G10	Нелегално убивање
G12	Несакан улов и инцидентно убивање (поради риболовни и ловни активности) – напуштени мрежи
G24	Воведување и ширење на видови (вклучително и туѓински видови и ГМО) во слатководна аквакултура
G27	Други активности поврзани со екстракција и одгледување на биолошки живи ресурси кои не се споменати погоре
I - Туѓински и проблематични видови	
I02	Други инвазивни туѓински видови (освен видовите кои се од интерес за Унијата)
L - Природни процеси (без катастрофи и процеси предизвикани од човечка активност или климатски промени)	
L01	Абиотски природни процеси (на пр. ерозија, наноси, пресушување, потопување, салинизација)
L03	Акумулација на органски материјал
M - Геолошки настани, природни катастрофи	
M03	Земјотрес
N - Климатски промени	
N01	Температурни промени (на пр. пораст на температурата и екстреми) поради климатските промени

3.5.2 Преглед: Притисоци – Клучни природни карактеристики – Мерки за зачувување

Притисоци и закани	Причини за притисоци/ закани	Клучни видови кои се засегнати од закани и притисоците	Поврзани мерки за зачувување	Важност на зачувување
Употребата на чамци со различна големина и вид доведува до бранови, загадување со бучава и вознемирување	Туризам Риболов	<ul style="list-style-type: none"> Белвица (<i>Salmo ohridanus</i>) Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) Мал корморан (<i>Phalacrocorax rugosus</i>) Кафеава потопница (<i>Aythya ferina</i>) Пајка превез (<i>Netta rufina</i>) Лиска (<i>Fulica atra</i>) Голем северен потопник (<i>Mergus merganser</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Минимизирање на негативното влијание и нарушување од чамците преку воспоставување на заштитни зони Подобрување на техничките стандарди на чамците Премин кон електрични мотори Ограничувања на брзината за чамците 	Висока
Загадување со нафта, бензин и други хемикалии од чамци и пловни објекти (на пр. од марината);	Туризам Риболов	<ul style="list-style-type: none"> Белвица (<i>Salmo ohridanus</i>) Лисна жаба (<i>Hyla arborea</i>) Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) Црвеноглава норка (<i>Aythya ferina</i>) Мал корморан (<i>Phalacrocorax rugosus</i>) Пајка превез (<i>Netta rufina</i>) Лиска (<i>Fulica atra</i>) Видра (<i>Lutra lutra</i>) <i>Pisidium edlaueri</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Минимизирање на негативното влијание од чамците преку воспоставување на заштитни зони Подобрување на техничките стандарди на чамците и преку премин кон електрични мотори Минимизирање на загадувањето од отпадните води 	Висока
Неодржлив и нелегален риболов	Риболов	<ul style="list-style-type: none"> Белвица (<i>Salmo ohridanus</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Прописи за риболов кои помагаат да се заштитат видовите 	Висока

Притисоци и закани	Причини за притисоци/ закани	Клучни видови кои се засегнати од закани и притисоците	Поврзани мерки за зачувување	Важност на зачувување
			<ul style="list-style-type: none"> Воспоставување концесија за риболов според критериуми за зачувување 	
Вознемирување на мрестилиштата со човечко влијание	Човечко влијание Туризам	<ul style="list-style-type: none"> Белвица (<i>Salmo ohridanus</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Минимизирање на вознемирувањата на мрестилиштата преку заштитни зони 	Висока
Непланирани и диви градби со различна големина на различни локации	Туризам Урбанизација	<ul style="list-style-type: none"> Белвица (<i>Salmo ohridanus</i>) Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) Балканско воденичарче (<i>Cordulegaster heros</i>) <i>Pisidium edlaueri</i> Барска ангелика (<i>Angelica palustris</i>) Појаси од трска 	<ul style="list-style-type: none"> Воспоставување на заштитни зони во подрачја за мрестење Регулација на градежните активности на брегот Заштита на вредни и чувствителни живеалишта Минимизирање на влијанието од на марината врз животната средина и езерото Зонирање и заштитни мерки во зоните 	Висока
Одлагање на отпад	Урбанизација Земјоделство Туризам	<ul style="list-style-type: none"> Црвеноглава норка (<i>Aythya ferina</i>) <i>Goosea ohridana</i> Појаси од трска 	<ul style="list-style-type: none"> Минимизирање на загадувањето на водата Регулација на градежните активности на брегот Формирање на тело за активно управување задолжено за активностите за регулирање 	Висока

Притисоци и закани	Причини за притисоци/ закани	Клучни видови кои се засегнати од закани и притисоците	Поврзани мерки за зачувување	Важност на зачувување
Домашни и урбани отпадни води (предизвикува еутрофикација и загадување)	Урбанизација Туризам	<ul style="list-style-type: none"> • Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) • Црвеноглава норка (<i>Aythya ferina</i>) • Мал корморан (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>) • <i>Aythya ferina</i> Пажка превез (<i>Netta rufina</i>) • Лиска (<i>Fulica atra</i>) • Балканско воденичарче (<i>Cordulegaster heros</i>) • <i>Pisidium edlaueri</i> • <i>Goceva ohridana</i> • Барска ангелика (<i>Angelica palustris</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> • Минимизирање на еутрофикацијата поради отпадни води и притоки • Зголемен квалитет на водата благодарение на постројките за пречистување на вода од домаќинствата и од индустријата • Одржливо управување со сливот за да се намали еутрофикацијата на езерото • Подобрување на квалитетот на водата • Следење на квалитетот на водата 	Висока
Нарушување на фауната и живеалиштата поради пливање на плажите и спортови на вода	Туризам	<ul style="list-style-type: none"> • Црвеноглава норка (<i>Aythya ferina</i>) • Мал корморан (<i>Phalacrocorax pygmeus</i>) • <i>Aythya ferina</i> Пажка превез (<i>Netta rufina</i>) • Лиска (<i>Fulica atra</i>) • Барска ангелика (<i>Angelica palustris</i>) • Појаси од трска 	<ul style="list-style-type: none"> • Заштитни зони на езерото • Развивање и спроведување образовни програми за зачувување на видовите и нивните живеалишта • Образование и подигнување на свеста 	Висока

Притисоци и закани	Причини за притисоци/ закани	Клучни видови кои се засегнати од закани и притисоците	Поврзани мерки за зачувување	Важност на зачувување
Загадување од притоците (закана за олиготрофното Охридско Езеро)	Отпадни води	<ul style="list-style-type: none"> Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) <i>Pisidium edlaueri</i> <i>Goceia ohridana</i> 	<ul style="list-style-type: none"> Минимизирање на процесот на еутрофикација предизвикан од отпадни води и притоки 	Висока
Деградација, исушување и уништување на живеалиштата (палење и сеча)	Земјоделство Отпадни води Туризам	<ul style="list-style-type: none"> Лисна жаба (<i>Hyla arborea</i>) Црвеноглава норка (<i>Aythya ferina</i>) Пајка превез (<i>Netta rufina</i>) Лиска (<i>Fulica atra</i>) Влакнесто вилинско коњче (<i>Brachytreron pratense</i>) Видра (<i>Lutralutra</i>) Барска ангелика (<i>Angelica palustris</i>) Појаси од трска 	<ul style="list-style-type: none"> Зонирање и строга заштита во заштитеното подрачје Одржување на мочуриштата Мониторинг на популацијата на клучните видови Намалување на интервенцијата на луѓето во живеалиштата на клучните видови Заштита и реставрација на вредни и чувствителни живеалишта 	Висока
Лов и заробување	Лов и риболов	<ul style="list-style-type: none"> Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) Црвеноглава норка (<i>Aythya ferina</i>) Голем северен потопник (<i>Mergus merganser</i>) Видра (<i>Lutralutra</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Формирање на активно тело за управување задолжено за регулирање на активностите Спречување на смртност и вознемирување предизвикани од лов, риболов и други човечки активности Создавање засолништа за птици Заштитени зони на езерото Забрана за употреба на рибарски мрежи во природните живеалишта на клучните видови 	Средна
Флукуации на нивото на водата поради несоодветно	Несоодветно функционирање на	<ul style="list-style-type: none"> Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Управување со локација/ подрачје 	Средна

Притисоци и закани	Причини за притисоци/ закани	Клучни видови кои се засегнати од закани и притисоците	Поврзани мерки за зачувување	Важност на зачувување
управување со браните за електрична енергија на Црн Дрим	хидроелектричните инсталации	<ul style="list-style-type: none"> Црвеноглава Норка (<i>Aythya ferina</i>) Балканско воденичарче (<i>Cordulegaster heros</i>) Појаси од трска 	<ul style="list-style-type: none"> Усогласеност и спроведување Зонирање и строга заштита 	
Туѓинските видови претставуваат закана за древните езерски екосистемски заедници, така што доаѓаат на местото на автохтоните видови	Аквакултура	<ul style="list-style-type: none"> Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) Црн кожувар (<i>Aythya nyroca</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Мониторинг на популацијата Контрола на конкуренцијата која доаѓа од егзотични видови желки 	Средна
Пренамена во земјоделско земјиште	Земјоделство	<ul style="list-style-type: none"> Блатна желка (<i>Emys orbicularis</i>) Појаси од трска Балканско воденичарче (<i>Cordulegaster heros</i>) Влакнесто вилинско коњче (<i>Brachytron pratense</i>) <i>Pisidium edlaueri</i> <i>Goceia ohridana</i> Барска ангелика (<i>Angelica palustris</i>) 	<ul style="list-style-type: none"> Заштита на вредни и чувствителни живеалишта Минимизирање на еутрофикацијата поради отпадни води и притоки Обнова на природниот процес и на живеалиштата Мерки за зонирање и заштита во зони Мониторинг на живеалишта 	Ниска

3.6 Ефективност и ефикасност за управување и за капацитетите за управување

Не е применливо бидејќи во моментот не се управува со заштитеното подрачје.

DRAFT

4 Стратегија

4.1 Визија за заштитеното подрачје

Обезбедување на долгорочна заштита и зачувување на споменикот на природата - Охридско Езеро и неговото крајбрежје за идните генерации како подрачје со исклучителни природни вредности и како жариште на биолошката разновидност, со видови и живеалишта од национално и европско значење; заштитеното подрачје обезбедува широк спектар на екосистемски услуги и е управувано на начин што ја балансира заштитата на природата со потребите на локалното население, за да го постигне своето мото: „За природата и за луѓето“.

4.2 Цели во управувањето и цели за заштитеното подрачје

Главни цели на заштитата се следниве:

- Исклучителните природни вредности на споменикот на природата Охридско Езеро се валоризирани, заштитени, зачувани и континуирано следени.
- Природните процеси и еколошките функции се одвиваат непречено.
- Поволниот статус на зачувување на живеалиштата и на видовите се одржува со почитување на националното законодавство за заштита на природата и со режимите за зонирање и заштита на заштитените подрачја.
- Природните ресурси се користат одржливо и во согласност со националното законодавство за заштита на природата, рибарство и земјоделство. Развиен е концепт на екосистемски услуги за Охридското Езеро и обезбедува одржливо користење на екосистемските услуги, што создава можности за локален економски развој.
- Заштитата, валоризацијата и промоцијата на културните вредности на заштитеното подрачје доведува до зголемен интерес за посетители.
- Природните вредности од национално, ЕУ и глобално значење се заштитени и промовирани пред локалните заедници и посетителите.
- Поттикнување и поддршка на локалното вклучување во заштитените подрачја, што ќе придонесе за зајакнување и промовирање на одржливиот локален развој.
- Ефективна инфраструктура за посетители, точни информации за кои јавноста е редовно известувана, едукативна програма.
- Мотивирана, ефикасна и професионална администрација за заштитените подрачја.

4.3 Предложени граници и зонирање на заштитеното подрачје

4.3.1 Предложени надворешни граници на заштитеното подрачје

Надворешните граници на заштитеното подрачје се идентични со катастарската парцела 1/1, Катастар на општина Охридско Езеро, имотен лист број 1. Парцелата е заведена како сопственост на Република Северна Македонија и е со површина од 247,9 km², со регистрирана употреба на земјиштето како „природно езеро“. Катастарската парцела не го следи најточно крајбрежјето, а водостојот на езерото варира во текот на целата година.

На западниот брег, границата започнува на државната граница ($41^{\circ}05'11,0''N - 20^{\circ}37'58,3''E$) а потоа минува низ следниве точки:

- брегот кај Радожда
- брегот кај кампот Ливадишта
- Манастирот Калишта и жариште на биолошката разновидност
- Калишта
- трските кај Калишта
- Струга
- устието на реката Сатеска
- границата на Општина Дебарца
- границата на Општина Охрид
- појасите на трска кај Подмоље (жариште на биолошка разновидност)
- брегот кај одморалиштето Андон Дуков
- брегот кај болницата Св. Еразмо
- брегот на устието на реката Далјан
- брегот кај Охрид
- појас на трска Мазија (жариште на биолошка разновидност)
- устието на Студенчишкиот Канал
- Студенчишко Блато (жариште на биолошка разновидност)
- брегот кај Горица
- брегот кај Св. Стефан
- границата со Националниот Парк Галичица кај $41^{\circ}03'53,1''N 20^{\circ}48'04,8''E$
- брегот кај Долно Коњско
- Пештани
- областа кај Градиште
- жариштето на биолошката разновидност Вели Даб
- жариштето на биолошката разновидност во Велја Пеш
- брегот кај Трпејца
- брегот кај манастирот Св. Заум (жариште на биолошка разновидност)
- брегот кај Љубаништа
- брегот кај изворите Св. Наум (жариште на биолошка разновидност)
- брегот кај манастирот Св. Наум
- брегот кај државната граница ($40^{\circ}54'41,7''N - 20^{\circ}43'54,8''E$)
- оттука, границата на заштитеното подрачје ја следи државната граница преку езерото назад до првата точка

Во следното поглавје е даден карта со границите и зоните.

4.3.2 Предложено зонирање на заштитеното подрачје

Во ова предложенозонирање, Охридското Езеро е поделено на 57 сегменти во три зони: зона за активно управување, зона за одржлив развој и зона за строга заштита.

Зоната за активно управување се состои од четири сегменти кои опфаќаат 60% од езерото, со вкупна површина од 14.938 хектари. Овие сегменти се лоцирани околу Езерски Лозја – Далјан, македонско-албанското крајбрежје и границата преку езерото, делот на источниот брег и областа Калишта-Струга.

Зоната на строга заштита се состои од 41 сегмент кои опфаќаат 12% од езерото. Сегментите се релативно мали и се наоѓаат околу брегот на езерото. Најголемиот сегмент е 1059 хектари и се наоѓа во близина на Подмоље. Други поголеми сегменти од оваа зона се наоѓаат кај Чоколско (565 ha) и кај Калишта (360 ha).

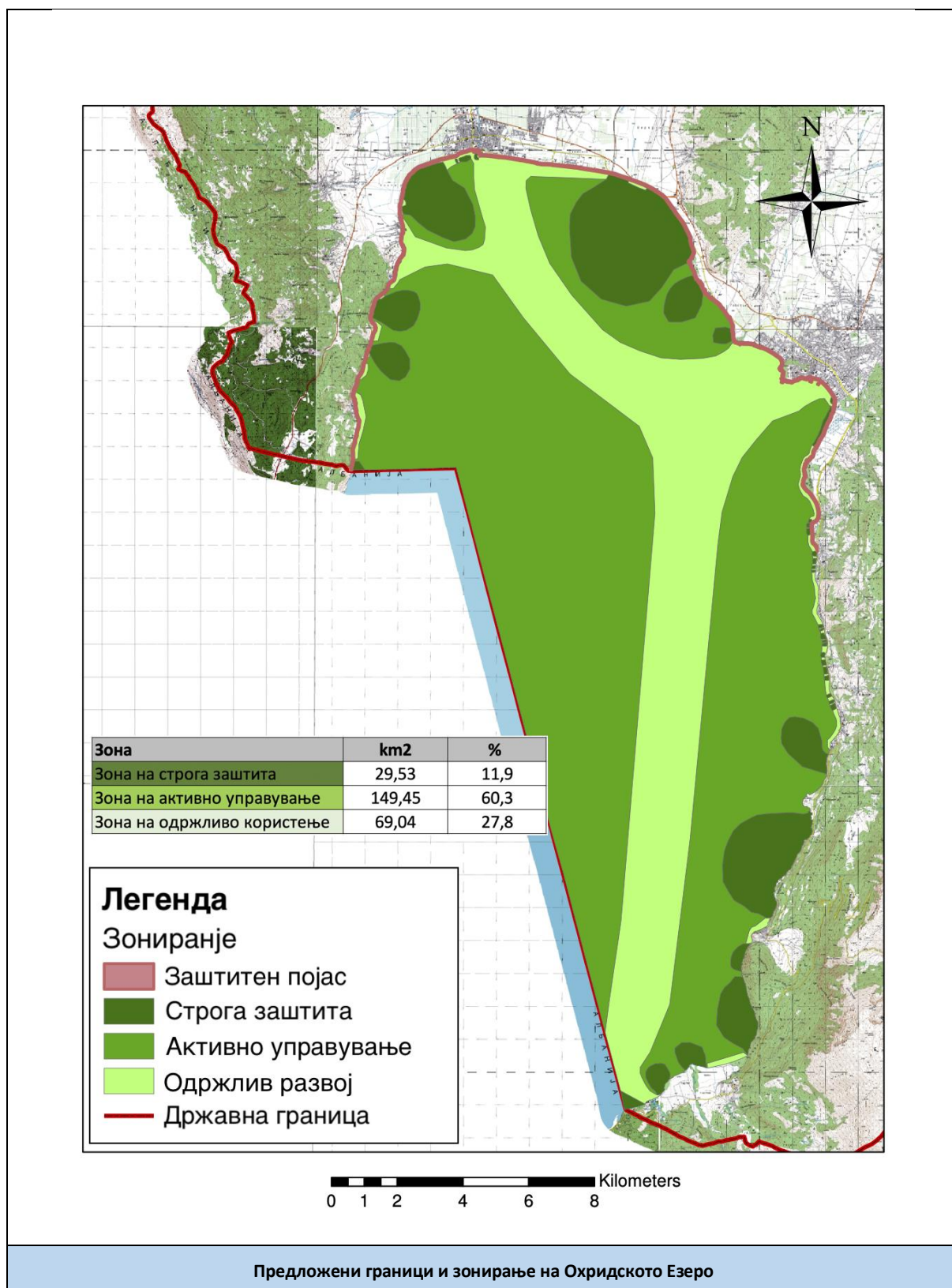
Зоната на одржлив развој има 12 сегменти кои опфаќаат 28% од површината на езерото. Неговиот најголем сегмент (6708 ha) се протега од близу Калишта до Струга и Охрид и преку средината на езерото па сè до Свети Наум. Сите други сегменти во зоната на одржлив развој се релативно мали и се лоцирани покрај брегот на езерото. Големината на најмалиот сегмент е 0,97 хектари.

Има и заштитна зона од 166 хектари која зафаќа појас широк од 50 m околу езерото. На запад започнува од македонско-албанската граница и го следи брегот до местото на источната страна каде што брегот се сретнува со границата на Националниот Парк Галичица кај Коњско.

Зона	ID	Име на зоната	хектари
Зона на строга заштита	1	Стара Караула	753.37
Зона на строга заштита	2	Ливадиште 1	10,350.97
Зона на строга заштита	3	Ливадиште 2	13,646.64
Зона на строга заштита	4	Изгрев 1	65.42
Зона на строга заштита	5	Изгрев 2	85.99
Зона на строга заштита	6	Калишта 1	36.30
Зона на строга заштита	7	Калишта 2	36,058.72
Зона на строга заштита	8	Струга прв реон	89.32
Зона на строга заштита	9	Струга втор реон	534.01
Зона на строга заштита	10	Струга трет реон	192.12
Зона на строга заштита	11	област Подмоје	105,974.52
Зона на строга заштита	12	област Св.Еразмо	12,660.01
Зона на строга заштита	13	област река Далјан	2,604.57
Зона на строга заштита	14	Мазија	204.79
Зона на строга заштита	15	Студенчишта	1,462.37
Зона на строга заштита	16	Свети Стефан 1	102.41
Зона на строга заштита	17	Свети Стефан 2	156.58
Зона на строга заштита	18	Свети Стефан 3	240.12
Зона на строга заштита	19	Коњско 1	198.26
Зона на строга заштита	20	Коњско 2	186.00
Зона на строга заштита	21	Коњско 3	111.41
Зона на строга заштита	22	Коњско 4	79.57
Зона на строга заштита	23	Лагадин 1	144.27
Зона на строга заштита	24	Лагадин 2	86.49
Зона на строга заштита	25	Лагадин 3	255.99
Зона на строга заштита	26	Лагадин 4	103.83
Зона на строга заштита	27	Елешец 1	141.34
Зона на строга заштита	28	Елешец 2	180.47

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Зона	ID	Име на зоната	хектари
Зона на строга заштита	29	Елешец 3	214.41
Зона на строга заштита	30	Елешец 4	256.91
Зона на строга заштита	31	Елешец 5	188.36
Зона на строга заштита	32	Пештани 1	127.68
Зона на строга заштита	33	Пештани 2	130.27
Зона на строга заштита	34	Пештани 3	238.12
Зона на строга заштита	35	Десарет	16,339.92
Зона на строга заштита	36	Чоколско	56,574.88
Зона на строга заштита	37	Свети Заум север	2,705.03
Зона на строга заштита	38	Свети Заум југ	19,164.50
Зона на строга заштита	39	Љубаништа 1	5,745.79
Зона на строга заштита	40	Љубаништа 1	4,901.85
Зона на строга заштита	41	Свети Наум	1,969.42
Зона на активно управување	1	македонско-албанско крајбрежје	890,832.39
Зона на активно управување	2	подрачје Калишта-Струга	17,104.70
Зона на активно управување	3	Езерски Лозја - Далјан	98,760.69
Зона на активно управување	4	подрачје источно крајбрежје	487,763.08
Зона на одржлив развој	1	Камп Треска во Радожда	3,499.89
Зона на одржлив развој	2	Радожда 1	653.39
Зона на одржлив развој	3	Радожда 2	99.53
Зона на одржлив развој	4	камп Ливадиште	998.62
Зона на одржлив развој	5	Елен Камен	153.68
Зона на одржлив развој	6	Главен коридор	671,059.98
Зона на одржлив развој	7	плажа Дебарца	663.35
Зона на одржлив развој	8	крајбрежје Горица-Десарет	6,769.68
Зона на одржлив развој	9	јужен Елешец	97.27
Зона на одржлив развој	10	крајбрежје Лагадин–Десарет	2,663.80
Зона на одржлив развој	11	Трпејца	1,694.66
Зона на одржлив развој	12	плажа Љубаништа	2,068.30

4.3.3 Дозволени и ограничени активности

Activities	Зона на строга заштита	Зона на активно управување	Зона на одржливо управување	Заштитна зона
Научно-истражувачки активности	ДА	ДА	ДА	ДА
Активности за следење на средината/ дивиот свет од овластени лица	ДА	ДА	ДА	ДА
Набљудување на дивиот свет; само во зона на строга заштита и со обучени и сертифицирани ренџери или водичи	ДА	ДА	ДА	ДА
Едукативни активности во области специјално уредени за таа цел, само со обучени и сертифицирани ренџери или водичи	ДА	ДА	ДА	ДА
Манипулирање со видовите и живеалиштата од страна на овластени лица со цел да се подобри нивниот заштитен статус, по одобрување од МЖСПП	ДА	ДА	ДА	ДА
Пливање и нуркање	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - пловење	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - „кајче“ со електрични мотори (премин до крајот на 2026 година)	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - катамарани со максимален капацитет на патници од 12 лица и само со електрични мотори (премин до крајот на 2026 година) Ограничување на брзината до 15 јазли	НЕ	ДА	ДА	НП
Чамци - туристички бродови за патници (исклучок: електричните патнички бродови можат да влезат во зона на активно управување со дозвола на органот за управување)	НЕ	НЕ	ДА	НП
Чамци - брзи чамци со ограничување на брзина од 15 јазли	НЕ	НЕ	ДА	НП
Џет ски и ранци на млазен погон за на вода	НЕ	НЕ	НЕ	НП
Отстранување на трска (освен со претходна дозвола од МЖСПП)	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Зголемени активности за подигнување на свеста			ДА	ДА
Рекреативен риболов	НЕ	ДА	ДА	НП
Риболов за комерцијални цели согласно прописите од риболовната основа (концесија)	НЕ	ДА	ДА	НП
Лов	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Собирање на растенија или животни (освен риби)	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Палење на отворено	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Традиционално земјоделство (вклучувајќи и градинарство)	НП	НП	НП	ДА
Пасење говеда	НП	НП	НП	ДА
Изградба на бетонски структури, камени ѕидови, метал или дрво	НЕ	НЕ	НЕ	ДА
Деградација или уништување на природните живеалишта	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Внесување на непречистена отпадна вода од населените места	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Воведување на алохтони растителни и животински видови	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Палење на природна вегетација	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Воведување на штетни материи кои можат да предизвикаат хемиски, физички, биолошки, микробиолошки и други промени во водата или дивиот свет	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Екстракција на песок или чакал	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ
Одлагање цврст отпад	НЕ	НЕ	НЕ	НЕ

4.3.4 Категоризација на подрачјето со образложение

Во Студијата за валоризација е елаборирано детално образложение за повторно прогласување на Охридското Езеро за заштитено подрачје во Категоријата III на IUCN – Споменик на природата. Тоа покажува дека Охридското Езеро ги исполнува

критериумите да биде признаено како заштитено подрачје бидејќи содржи културни вредности, извонредни и загрозени природни вредности, обезбедува важни екосистемски услуги и е признато под неколку меѓународни ознаки.

Откако ги оценија критериумите на IUCN за дефинирање на најсоодветната категорија на заштитено подрачје, авторите заклучија дека Охридското Езеро треба да се категоризира во категоријата II, III или VI, имајќи го предвид степенот на измена на животната средина.

Проценката на примарните цели на зачувување на IUCN покажува дека Охридското Езеро е специфична природна карактеристика, формирана од древните геолошки процеси, кои создале уникатен природен споменик и тоа дека езерото висока вредност за посетителите, што укажува дека најсоодветна е Категоријата III – Споменик на природата.

Деталната евалуација на усогласеноста со целите за зачувување на IUCN, како и на посебните карактеристики за Категориите II, III, VI доведуваат до заклучок дека **Категоријата III – Споменик на природата** е најсоодветната категорија на заштита, бидејќи објект кој припаѓа на оваа категорија има за цел

- да се заштитат специфичните извонредни природни карактеристики и нивната поврзана биолошка разновидност и живеалишта
 - да се заштитат специфични природни локалитети кои имаат духовни и/или културни вредности, каде што тие исто така имаат и вредности за биолошка разновидност
- и затоа што
- фокусот на заштита во случајот на Охридското Езеро е истакнатата природна структура со нејзината екологија
 - Охридското Езеро е природна геолошка карактеристика.

4.4 Програми за управување

Согласно Законот за заштита на природата и Правилникот за содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и на годишните програми за заштита на природата („Службен весник на РМ“ бр. 26/2012), Планот за управување со заштитените подрачја се состои од седум програми:

- Програма 1 - Зачувување и мониторинг на природното наследство
- Програма 2 - Одржливо користење на природните ресурси
- Програма 3 - Управување со културното наследство
- Програма 4 - Развој на одржлив туризам и рекреација
- Програма 5 - Локален развој
- Програма 6 - Информирање, подигнување на јавната свест и едукација
- Програма 7 - Управување, администрација и финансирање

Програмите се усогласени со визијата и со главните цели на заштитеното подрачје. Секоја програма е организирана во потпрограми со свои активности.

4.4.1 Програма 1 - Зачувување и мониторинг на природното наследство

Во 1977 година Собранието на Социјалистичка Република Македонија го донесе Законот за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро („Службен весник на СРМ“ бр. 45/77) со кој Охридското Езеро е прогласено за заштитено подрачје во категоријата Споменик на природата.

Во 1979 година, Охридскиот Регион е запишан на листата на светско наследство поради неговите природни вредности, според критериумот (iii), односно сега критериумот (vii) - содржи суперлативни природни појави или подрачја со исклучителна природна убавина и естетско значење.

Охридското Езеро е еден од најважните центри на биолошка разновидност во Европа, со повеќе од 1200 видови. Од особено значење за науката се повеќе од 200 ендемични видови, некои од нив речиси непроменети уште од периодот на Терциерот, како што се ендемичниот сунѓер, реликтните видови полжави, охридската пастрмка и охридската белвица.

Охридското Езеро е признато на национално и на меѓународно ниво како жариште на биодиверзитетот, пред сè поради присуството на видови со национално и европско значење, а езерото и неговото крајбрежје се вклучени во прекуграничниот биосферен резерват на УНЕСКО за Охрид-Преспа (2014). Вклучено е во националната Емералд мрежа на подрачја кои се предмет на специјално зачувување (ASCI) која има за цел зачувување на природните живеалишта во согласност со Бернската конвенција, која е ратификувана од Северна Македонија. Првичните истражувања покажуваат дека Охридското Езеро е потенцијално идно место на Натура 2000.

Охридското Езеро, заедно со Студенчишко Блато, е вклучено на листата на Рамсарската конвенција во мај 2021 година, на предлог на МЖСПП и има меѓународно значење и статус на заштита според Рамсарската конвенција. Со оглед на исклучителното природно наследство на споменик на природата - Охридското Езеро, неговото следење и заштита се од клучно значење.

Програмата е директно поврзана со визијата за заштитено подрачје, односно обезбедување долгорочна заштита и зачувување на Охридското Езеро и на неговата околина за идните генерации, како подрачје со исклучителни природни вредности и жариште на биолошка разновидност со важни клучни видови и живеалишта кои имаат национално и европско значење.

Програмата е поврзана со целта исклучителните природни вредности на споменикот на природа Охридско Езеро да се валоризираат, заштитат, зачуваат и мониторираат. Природните процеси и еколошките функции на заштитеното подрачје се одвиваат непречено, а поволниот статус на зачувување на живеалиштата и видовите се одржува така што се запазуваат националното законодавство за заштита на природата и режимот на зонирање и заштита на заштитеното подрачје. Целта на програмата е да овозможи интегрална заштита на природното наследство на Охридското Езеро преку имплементација на потпрограми (кои се дадени подолу) за заштита и следење на избраните приоритетни живеалишта, видови и на субмедитеранското континентално езерско подрачје (Охридски Регион); идентификација на живеалишта и видови од европско значење со цел назначување на споменикот на природата Охридско Езеро како локација на Натура 2000 според Директивите на ЕУ за живеалишта и птици;

промовирање решенија засновани на природата; следење на жариштата на биолошка разновидност кои се идентификувани во Планот за управување со природното и културното наследство на Охридскиот Регион; идентификување и следење на инвазивни туѓински видови во езерото и во неговите крајбрежни подрачја; следење на отпадните води и одржливо управување со отпадот; повторно воведување на клучните видови; следење на видови и живеалишта кои се сензитивни на климата и спроведување на мерки со цел прилагодување кон климата, како и повторно обновување на важните живеалишта.

Резултатите од овие активности ќе придонесат за непречен континитет на природните процеси и на еколошките функции во рамките на заштитеното подрачје, како и за одржување на поволниот статус на зачувување на живеалиштата и видовите.

Програмата е структурирана во четири потпрограми:

1. Заштита и зачувување на природното наследство
2. Мониторинг на природното наследство
3. Мониторинг на квалитетот на животната средина
4. Обнова на важни живеалишта

За секоја од овие потпрограми, обмислени се збир на мерки и активности во вид на Петгодишен оперативен план за спроведување на Планот за управување со споменикот на природата Охридско Езеро, во насока на остварување на нивните главни и конкретни цели.

Законите за заштита на природата, Законот за води, Законот за рибарство и аквакултура, Законот за управување со светското природно и културно наследство во Охридскиот Регион Регион, Законот за ратификација на Конвенцијата за заштита на светското природно и културно наследство се применуваат во спроведувањето на активностите од програмата.

Активностите на оваа Програма се во согласност со Националната стратегија за заштита на природата со акционен план (2017-2027), Националната стратегија за биолошка разновидност со акционен план (2018-2023), Државниот план за просторно планирање (2004), шестиот Национален извештај за Конвенцијата за биолошка разновидност (CBD), Конвенцијата за светско наследство на УНЕСКО, Бернската, Рамсарската, Бонската конвенција (CITES, итн.), како и во согласност со Директивите на ЕУ за птици и живеалишта.

Во реализацијата на програмата за заштита и мониторинг, органот за управување со споменикот на природата Охридско Езеро ќе соработува со Националниот Парк Галичица и со други субјекти за управување со заштитените подрачја во Македонија, со општините Охрид, Струга и Дебарца, со Националната комисија на УНЕСКО и со Хидробиолошкиот завод од Охрид, кој постојано ја следи биолошката разновидност на езерото и на неговото крајбрежје и комуницира со државните институции во Албанија во контекст на редовните активности и проекти за зачувување на природата.

Поради важноста на оваа програма, органот на управување доставува извештаи до Министерството за животна средина и просторно планирање за завршени и планирани

активности во согласност со Планот за управување и со годишните програми за заштита на природата.

Органот или субјектот за управување со заштитеното подрачје соработува со научни и стручни институции во земјата како и со меѓународни институции и организации за заштита на природата со цел следење на значајните живеалишта и видови; идентификација на видови од национално и ЕУ значење; повторно воведување на клучните видови; идентификација и следење на инвазивни видови; идентификација и следење на видовите и живеалиштата кои се чувствителни на климатските промени.

4.4.2 Програма 2 - Одржливо користење на природните ресурси

Програмата 2 - Одржливо користење на природните ресурси ќе придонесе за исполнување на визијата за споменикот на природата Охридско Езеро во обезбедувањето на екосистемски услуги, истовремено правејќи баланс помеѓу долгорочната заштита и зачувување на природата и потребите на локалното население.

Ова треба да биде одразено во мотото на споменикот на природата Охридско Езеро, како на пример „за природата и луѓето“. Потребно е да се ангажира експерт за комуникации кој би предложил соодветно мото, во координација со други засегнати страни.

Оваа програма е поврзана со главната цел – природните ресурси да се користат одржливо и во согласност со националното законодавство за заштита на природата, за рибарство и земјоделство. Развиен е концепт на екосистемски услуги за Охридското Езеро и се овозможува одржливо користење на тие услуги, што отвора можности за локален економски развој.

Програмата е структурирана во три потпрограми:

1. Поддршка за одржливи практики на рибарство
2. Поттикнување на одржливи земјоделски практики
3. Плаќања за екосистемски услуги

Поставени се конкретни цели за секоја од овие потпрограми, вклучително и мерки и активности кои се детално образложени во Петгодишниот оперативен план за спроведување на Планот за управување со споменикот на природата Охридско Езеро.

Програмата ја одразува имплементацијата на конкретни одредби содржани во Законот за заштита на природата, Законот за води, Законот за рибарство и аквакултура и Законот за земјоделство и рурален развој, преку оптимално искористување на природните ресурси а во согласност со начелата за заштита на природата и животната средина.

Активностите на оваа Програма се усогласени со Националната стратегија за заштита на природата со акционен план (2017-2027), Националната стратегија за биолошка разновидност со акционен план (2018-2023) и Шестиот национален извештај кон Конвенцијата за биолошка разновидност (CBD).

4.4.3 Програма 3 - Управување со културното наследство

Во 1979 година Охридскиот Регион Регион е запишан во листата на светско наследство поради неговите природни вредности, според критериумот (iii), сега критериумот (vii):

содржи суперлативни природни појави или подрачја со исклучителна природна убавина и естетско значење.

Во 1980 година, по препорака на IUCN (тогашна Светска унија за зачувување на природата), номинацијата беше проширена со дополнување на критериумите за културни вредности (i), (iii) и (iv), па така подрачјето беше запишано под името „Охридски Регион со своите културно-историски аспекти и неговата природна средина“.

Критериум (i) - Културно добро што е ремек дело на човечкиот творечки дух: Градот Охрид е меѓу најстарите населби во Европа. Има добро сочувани археолошки локалитети кои датираат од бронзеното доба па до средниот век, верска архитектура од VII до XIX век, како и автентична урбана архитектура од XVIII-XIX век. Овие објекти и остатоци имаат историска, архитектонска, културна и уметничка вредност. Концентрацијата на археолошки локалитети и урбани структури во стариот урбан центар на Охрид, покрај брегот на Охридското Езеро и во непосредна близина, го прават овој регион да биде навистина единствен регион.

Критериум (iii) - Да има уникатно или барем извонредно сведоштво за културната традиција на одредена постоечка или исчезната цивилизација: Оваа локација на светско културно наследство е сведоштво за византиската уметност и има повеќе од 2500 m² фрески и повеќе од 800 икони. Црквите Света Софија (11 век), Света Марија Перивлепта (13 век) и Свети Јован Канео (14 век) претставуваат високо ниво на уметнички достигнувања со своите фрески и теолошки претстави. Естетските вредности на верската архитектура, фреските и иконите придонесоа овој регион да биде важен верски и културен центар низ вековите.

Критериум (iv) - Да биде одличен пример за градежна, архитектонска или технолошка композиција или предел што ги отсликува важните епохи на човековата историја: Во градот Охрид се наоѓа најстариот словенски манастир и првиот словенски универзитет на Балканот, кои придонеле за развојот и културата на старословенскиот свет.

Јадрото на стариот град Охрид (чие античко име е Лихнидос) има амфитеатар, јавни, станбени и верски објекти, чиј распоред е хармоничен со брегот и околниот терен.

Ранохристијанската уметност од IV до VI век е претставена со пространи базилики кои имаат мозаични подови, а византиската уметност (IX-XIV век) е претставена со добро сочувани верски објекти кои се богато украсени со фрески, икони и црковен мебел. Архитектурата на стариот град чува примери на локалната варијанта на типична ориентална градска куќа од XVIII-XIX век која се развила во тој дел. Ограничениот простор довел до формирање на голем број на тесни улици.

На предлог на Министерството за животна средина и просторно планирање и Министерството за култура, беше предложено новото име на доброто - Природно и културно наследство на Охридскиот Регион, кое беше прифатено на 30-тата седница на Комитетот за светско наследство (2006 г. во Вилнус, Литванија).

Програмата 3 - Управувањето со културното наследство, е директно поврзано со визијата за заштитеното подрачје, односно долгорочната заштита и зачувување на езерото, имајќи го предвид културното наследство за идните генерации. Програмата е директно поврзана со главната цел: „Заштитата, валоризацијата и промоцијата на културните вредности доведува до зголемен интерес за посети на заштитеното подрачје“. Целта на

програмата е заштита, управување и промоција на културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро и спроведување на целите од Законот за управување со светското природно и културно наследство во Охридскиот Регион, односно создавање услови за заштита, популаризација и унапредување на светското природно и културно наследство во Охридскиот Регион, и пренесување на неговите исклучителни вредности на идните генерации, како дел од заедничкото наследство.

Програмата за управување со културното наследство содржи три потпрограми:

1. Заштита на културното наследство
2. Управување со културното наследство
3. Промоција на културното наследство

За секоја од овие потпрограми се поставени конкретни цели кои, заедно со мерките и активностите, се содржани во Петгодишниот оперативен план за спроведување на Планот за управување со споменикот на природата Охридско Езеро.

Во насока на обезбедување на заштита и зачувување на културното наследство на Охридскиот Регион, а со тоа и во границите на Охридското Езеро како споменик на природата, оваа Програма ги применува одредбите од Законот за заштита на културното наследство, Законот за музеи, Законот за управување со светското природно и културно наследство во Охридскиот Регион, Законот за ратификација на Конвенцијата за заштита на светското природно и културно наследство и Законот за заштита на природата.

Во членот 66, став (4) од Законот за заштита на природата, се вели дека спомениците на културата кои се наоѓаат во заштитените подрачја уживаат заштита која е соодветна на нивниот статус во согласност со закон.

Програмата за културно наследство содржи соодветни мерки и активности кои се наведени во Националната стратегија за развој на културата во Република Македонија во периодот 2018-2022 година.

4.4.4 Програма 4 - Развој на одржлив туризам и рекреација

Целта на оваа програма е развојот на одржливиот туризам да воспостави еден вид на баланс помеѓу еколошките, економските и социо-културните аспекти. Идејата на овој вид туризам е да се создадат услови природните и културните вредности да се зачуваат и за другите, идни генерации, без тоа да има негативно влијание врз заработката, можностите за вработување и развојот на заедницата.

Туризмот е отворена можност за учество на засегнати страни кои имаат заеднички интереси и односи на интеракција. Туризмот во Охридскиот Регион е дејност од посебен интерес. Овој пристап подразбира дека општата интегративна заложба во креирањето на туристичкиот развој и организацијата на туристичките простори во рамките на Охридскиот Регион ќе се заснова на усвоените просторни решенија во подрачјата кои се директно поврзани со развојот на туризмот. Важна појдовна точка тука е недоволното присуство на туристичките потенцијали на туристичкиот пазар, но и почитувањето на еколошките принципи.

Најголемата посетеност во Охридскиот Регион доаѓа од туристи кои потекнуваат од земјите на Балканскиот Полуостров. Стандардите и строгите критериуми во ЕУ ќе треба

да овозможат структурата на развој на туристичката понуда на регионот и да отворат можности за развој на неколку видови туризам: езерски, планински, градски, манастирски, здравствен, еко-туризам, риболов, рурален, транзитен и многу други. Природните услови овозможуваат активности на копно, вода и воздух, така што просторната димензија за рекреација е доста широка, имајќи го предвид фактот дека Охридскиот Регион е запишан во листата на светско природно и културно наследство на УНЕСКО.

Сепак, исто како и другите форми на развој и туризмот може да има негативни влијанија, особено врз природните добра. Од тие причини, оваа Програма има за цел да ја подигне свеста, на пример, меѓу туристичките водичи, во однос на потенцијалните влијанија кои би можел да ги има потенцијалниот туризам, за да се намалат притисоците врз природните и културните вредности поради туристичките посети.

Програмата за развој на одржлив туризам и рекреација содржи три потпрограми:

1. Проценка и поддршка за развој на еко-туризмот во споменикот на природата Охридско Езеро и во неговата околина
2. Развој на инфраструктура за одржлив туризам и брендирање
3. Систем за следење и управување со посетители на споменикот на природата Охридско Езеро и на неговото опкружување

За секоја од овие потпрограми, обмислен е збир на мерки и активности кои се содржани во Петгодишниот оперативен план за спроведување на Планот за управување со споменикот на природата Охридско Езеро, со цел постигнување на нивните главни и конкретни цели.

Програмата е усогласена со Националната стратегија за биолошка разновидност со акционен план, Националната стратегија за природата, Националната стратегија за туризам, Просторниот план на Република Македонија и Законот за заштита на природата.

4.4.5 Програма 5 – Локален развој

Програмата за развој на споменикот на природата Охридско Езеро е поврзана со визијата за подрачјето, односно локалните жители и посетителите ги препознаваат природните вредности на езерото, кои поддржуваат и уживаат во широк спектар на активности кои се во склад со природната средина. Оваа програма ќе ги поддржи ваквите активности во согласност со зонирањето на заштитените подрачја.

Исто така, програмата ќе ги охрабри локалните жители да бидат посветени на целите на заштитените подрачја, што од своја страна треба да придонесе за одржлив локален економски развој. Органот за управување со заштитените подрачја исто така треба активно да ги поддржува еколошки одржливите мали и средни претпријатија (МСП) кои придонесуваат за зачувување на подрачјето.

Активното учество на локалните заедници во одлучувањето и управувањето во однос на заштитеното подрачје ќе се поттикне преку постоење на Совет на засегнати страни.

Програмата за локален развој содржи две потпрограми:

1. Учество на локалните заедници во управувањето со споменикот на природата Охридско Езеро
2. Зголемување на економските придобивки за локалната заедница

Локалните заедници имаат важна улога во заштитата на животната средина, па затоа нивното директно вклучување во процесот е од клучно значење за зачувување на природните ресурси.

4.4.6 Програма 6 - Информирање, подигнување на јавната свест и едукација

Програмата за информирање, подигнување на јавната свест и едукација е директно поврзана со визијата за споменикот на природата, според која биолошката разновидност е зачувана и таа и продолжува да биде централен елемент на заштитеното подрачје.

Оваа Програма има за цел да овозможи транспарентно споделување информации, да биде едукативна платформа за постигнување позитивни искуства со природата, како и да биде проактивна научна основа која е потребна за одговорно однесување и за подигнување на јавната свест за заштитата на природата и на универзалните вредности на подрачја како што се УНЕСКО и Рамсар. Редовното информирање на целните групи, особено на локалната заедница, училиштата, соседните заштитени подрачја, посетителите, ќе придонесе за подигнување на јавната свест и за непречена еколошка едукација, што ќе помогне да се постигне визијата на заштитеното подрачје.

Привлекувањето посетители во заштитеното подрачје ја отвора можноста да дознаат повеќе за тоа подрачје, преку директен контакт со природата, а особено за меѓусебната поврзаност помеѓу човекот, општествените и природните системи. Со подигнување на свеста за природата и општо за животната средина, се очекува човечкото однесување да се усогласи со процесите кои се карактеристични за природните системи и со ограничувањата што произлегуваат од тоа. На тој начин ќе се зголеми поддршката и учеството на жителите и на пошироката јавност во решавањето на проблемите во заштитеното подрачје.

Програмата за информирање, јавна свест и едукација содржи три потпрограми:

1. Воспоставување на систем за веродостојно и точно информирање на јавноста
2. Односи со јавноста и зајакнување на јавната свест во врска со споменикот на природата Охридско Езеро
3. Инфраструктура за информирање и едукација на туристите и на жителите

Програмата има за цел да ги информира луѓето во врска со природата и биодиверзитетот и да ги промени нивните перцепции за природните вредности.

Ќе бидат развиени конкретни активности и алатки за да се постигнат целите кои се утврдени за програмата а кои вклучуваат подобрување на капацитетот на субјектот за управување со заштитеното подрачје, од аспект на информации и едукација.

4.4.7 Програма 7 - Управување, администрација и финансирање

Оваа Програма е основа за ефективно спроведување на визијата, целите и активностите врз кои се заснова идното управување со споменикот на природата Охридско Езеро.

Планот за управување ќе се спроведува преку активности кои се преземени од страна на субјектот за управување со заштитеното подрачје.

Владата на Република Северна Македонија ќе формира ново јавно претпријатие (ЈП) кое ќе управува со споменикот на природата Охридско Езеро. Управувањето ќе биде воспоставено и одржувано во соработка со други институции, како што се Министерството за животна средина и просторно планирање и Државниот инспекторат за животна средина. Градењето на капацитетите на вработените ќе му овозможи на ова јавно претпријатие ефективно и ефикасно да управува со заштитеното подрачје.

Во таа насока ќе биде неопходно институционално зајакнување на јавното претпријатие, особено воспоставување на нова организациска и кадровска структура, зголемување на квалификациите на вработените, нови вработувања, набавка на соодветна опрема. Изградбата и одржувањето на потребната инфраструктура е од големо значење за постигнување на визијата и целите кои се дефинирани во Планот за управување.

Управувањето со споменикот на природата Охридско Езеро од страна на новоформираното јавно претпријатие ќе бара ангажирање на кадар кој е специјализиран за биологија, животна средина, ГИС, географија, хидрологија, туризам и други области.

Новото јавно претпријатие ќе треба да има доволен капацитет за да ги обезбеди потребните средства од странски донатори и да генерира приход од екосистемските услуги. Исто така ќе му биде потребна и експертиза за финансиско управување и за сметководство за да може одржливо да управува со заштитеното подрачје.

Изработен е план за финансирање со кој ќе се даде поддршка на спроведувањето на Планот за управување, на сметководството на потребите во однос на тековните трошоци (плати, опрема, возен парк и пловила и нивно тековно одржување, трошоци за инфо-центар, административни и други објекти, униформи, опрема, итн.).

Надоместоците овозможуваат приходи кои потоа се користат за потребите на заштитеното подрачје. Тоа се влезници, такси за одржливо користење на природните ресурси, посети на посебни објекти, туристичка такса за оние кои престојуваат во заштитеното подрачје и такси за вршење на одредени активности во заштитеното подрачје. Други извори на приходисе донации, грантови, итн. и, откако концептот ќе биде развиен и имплементиран, плаќања за екосистемски услуги.

Програмата за управување, администрација и финансирање содржи четири потпрограми:

1. Институционално зајакнување на споменикот на природата Охридско Езеро
2. Правна и планска рамка за управување
3. Ефикасно и ефективно управување со споменикот на природата Охридско Езеро
4. Финансирање

Јавното претпријатие ќе носи одлуки во согласност со заклучоците на Управниот одбор, кој во својата работа е поддржан од две советодавни тела: Совет на засегнати страни и Научен совет, со кои е во постојана комуникација. Алатката за следење на ефективност на управувањето ќе се користи за да се процени ефикасноста и ефективност во управувањето, да се комуницира со засегнатите страни и да се идентификуваат слабостите и заканите.

4.4.8 Преглед на програмите за управување и на нивните цели

Програмите се усогласени со визијата и главните цели на заштитеното подрачје. Секоја програма е развиена во потпрограми, со активности.

4.4.8.1 Зачувување и следење (мониторинг) на природното наследство

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
<p>Исклучителните природни вредности на Споменикот на природата Охридско Езеро се валоризирани, заштитени, зачувани и континуирано се следат</p> <p>Природните процеси и еколошките функции на заштитеното подрачје се одвиваат непречено</p> <p>Поволниот статус на зачувување на живеалиштата и на видовите се одржува со запазување на националното законодавство за заштита на природата и режимот за зонирање и заштита на заштитеното подрачје</p>	Зачувување и следење (мониторинг) на природното наследство	Заштита и зачувување на природното наследство на Охридското Езеро	<p>Обезбедување долгорочна заштита и зачувување на природните вредности</p> <p>Заштита и зачувување на дивите растителни и животински видови од национално и европско значење</p> <p>Заштита и зачувување на живеалишта од национално и европско значење</p> <p>Означување на Охридското Езеро како локација на Натура 2000 во согласност со Директивите на ЕУ за птици и живеалишта</p> <p>Повторно воведување на клучните видови</p> <p>Идентификација и управување со инвазивни видови во Охридското Езеро и неговите крајбрежни области</p> <p>Долгорочна заштита и зачувување на субмедитеранското континентално езерско подрачје (охридско подрачје)</p> <p>Промоција на решенија засновани на природата</p> <p>План за адаптација на климатските промени со цел зачувување на биолошката разновидност</p>

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
		Следење на природното наследство	<p>Следење на состојбата кај популациите на избрани клучни растителни и животински видови од национално и европско значење</p> <p>Следење на живеалишта од национално и европско значење (појас на трска, крајбрежна вегетација итн.)</p> <p>Следење на жариштата на биолошката разновидност кои се идентификувани во Планот за управување со природното и културното наследство на Охридскиот Регион (2020-2029)</p> <p>Мониторинг на инвазивни видови во Охридското Езеро и неговото крајбрежје</p> <p>Мониторинг на климатски чувствителни видови и живеалишта</p> <p>Мониторинг на функционалноста на брегот, вклучително и плажите</p>
		Следење на пределот	Следење на состојбата на субмедитеранското континентално езерско подрачје (охридско подрачје)
		Следење на квалитетот на животната средина	<p>Сведување на минимум на испуштањето на непречистената отпадна вода во езерото</p> <p>Спречување на загадување на езерото со отпадни масла и хемикалии од пловни објекти</p> <p>Одржливо управување со отпад</p> <p>Следење на квалитетот на животната средина</p>
		Обнова на важни живеалишта и екосистеми	<p>Обнова на загрозени типови живеалишта</p> <p>Подобрување на статусот на загрозени живеалишта</p>

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
			<p>Обнова на мочуришните екосистеми</p> <p>Реставрација на локалитети со макрофитска вегетација</p> <p>Обнова на жариштата за биолошка разновидност</p> <p>Спроведување мерки за прилагодување кон климатските промени за чувствителни видови и живеалишта</p>

4.4.8.2 Одржливо користење на природните ресурси

Во спроведувањето на Програмата се применуваат Законот за заштита на природата, Законот за води, Законот за рибарство и аквакултура и Законот за земјоделство и рурален развој, преку оптимално искористување на природните ресурси а во согласност со начелата за заштита на природата и животната средина.

Активностите на оваа Програма се усогласени со Националната стратегија за заштита на природата со акционен план (2017-2027), Националната стратегија за биолошка разновидност со акционен план (2018-2023) и Шестиот национален извештај кон Конвенцијата за биолошка разновидност (CBD).

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
Природните ресурси се користат одржливо и во согласност со националното законодавство за заштита на природата, рибарство и земјоделство. За Охридското Езеро е развиен концепт за екосистемски услуги и тој обезбедува одржливо	Одржливо користење на природните ресурси	Поддршка на одржлив риболов	<p>План за одржливо користење на рибниот фонд</p> <p>Ревизија на риболовните основи за Охридското Езеро, вклучувајќи критериуми за заштита на биолошката разновидност и прекугранична соработка</p> <p>Воведување мораториум за риболов на охридска пастрмка и охридска белвица</p> <p>Обезбедување надзор и следење на порибувањето на Охридското Езеро</p>

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
користење на екосистемските услуги, што создава можности за локален економски развој.			
		Поттикнување на одржливо еколошко земјоделство	Промовирањето на одржливи земјоделски практики, вклучително и органско производство, ќе ја намали употребата на пестициди и ѓубрива Имплементација на одржливи земјоделски практики и агроеколошки мерки во согласност со директивите на ЕУ Намалување на употребата на ѓубрива и пестициди на обработливите површини кај Охридското Езеро
		Плаќања за екосистемски услуги	Олеснување на плаќањата за екосистемски услуги од одржливото користење на Охридското Езеро и неговото крајбрежје за туризам и рекреација

4.4.8.3 Програма за зачувување на културното наследство

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
Заштитата, валоризацијата и промоцијата на културните вредности доведуваат до	Управување со културното наследство	Заштита на културното наследство	Заштита на културното наследство на Охридското Езеро и неговото крајбрежје

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
зголемен интерес кај посетителите за заштитеното подрачје		Одржливо управување со културното наследство	Следење, конзервација и реставрација на културното наследство Валоризација / ревалоризација на подводните локалитети на културно наследство Подготовка и одржување на база на податоци за културно наследство
		Промоција на културното наследство	Промоција на културното наследство на Охридското Езеро кое е под заштита на УНЕСКО преку организирање редовни настани (Струшки вечери на поезијата, Охридско лето и др.), како и промоција на цркви и манастири, духовна култура итн.

4.4.8.4 Програма за развој на одржлив туризам

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
Природните вредности од национално, ЕУ и глобално значење се заштитени и промовирани пред локалните заедници и посетителите.	Развој на одржлив туризам и рекреација	Проценка на локации и поддршка за развој на одржлив туризам околу Охридското Езеро	Изработка на стратешки план со акционен план за развој на одржлив екотуризам во Охридскиот Регион Просторно планирање и туристички рути како основа за одржлив туризам - Развој на концептот „Охридски смарт Регион“ Стимулирање и субвенционирање на иновативни еколошки технологии за одржлив развој на туризмот (електрични чамци, итн.) Промовирање на уникатната природна вредност на Охридското Езеро како локација на УНЕСКО и на

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
			Рамсар, како и на езерото и неговата околина како туристичка дестинација Воведување на концептот на екосистемски услуги
		Развој на одржлива туристичка инфраструктура и брендирање	Воспоставување нова туристичка инфраструктура за развој на одржлив туризам Туристичка и рекреативна инфраструктура кои се создадени според кохерентен и препознатлив бренд и стил
		Систем за следење и управување со посетители	Ввоспоставување на систем за континуирано следење на посетителите во целиот Охридски Регион и развивање на интернет (е-билети, е-резервации, виртуелни посети итн.)

4.4.8.5 Локален развој (со акцент на традиционалните економски активности)

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
Поттикнување и поддршка на вклучување на локалната заедница во заштитеното подрачје, што ќе придонесе за зајакнување и промовирање на одржливиот локален развој	Локален развој	Учество на локалните заедници во управувањето со Охридското Езеро	Вклучување на локалното население за да обезбеди промоција на природните ресурси за локален развој, притоа зачувувајќи ја уникатната биолошка разновидност
		Зголемување на економските придобивки за локалната заедница	Проценка на плаќањето за екосистемски услуги со цел задоволување на потребите на локалните жители Промовирање на решенија засновани на природата Овозможување финансиски можности за малите и средните претпријатија да имаат директна корист од

			<p>нивната работа во заштитата на биолошката разновидност</p> <p>Локалните заедници играат активна улога во планирањето на развојот и управувањето со туризмот во заштитеното подрачје</p>
--	--	--	--

4.4.8.6 Информирање, подигнување на јавната свест и програма за едукација

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
Ефективна инфраструктура за посетители, точни информации кои се редовно достапни за јавноста, програма за едукација	Информирање, подигнување на јавната свест и едукација	Воспоставување на систем за обезбедување точни и веродостојни информации за јавноста	Воспоставување и одржување на сигурен информациски систем за посетители базиран на паметни технологии
		Односи со јавноста и подобрување на јавната свест за Охридското Езеро	Создавање свест кај посетителите за зачувување на уникатната и разновидна флора и фауна на езерото Едукативна програма за деца и млади
		Инфраструктура за информирање и едукација на туристите и жителите	Обезбедување на соодветна инфраструктура за едукација и информирање на посетителите и жителите Обезбедување на ажурирани информации за туристи во врска со сместување, атракции, интернет услуги, интернет резервации, продажба на промотивни материјали и сувенири и контакт точка за тур-оператори Споменикот на природата Охридско Езеро да биде инклузивно заштитно подрачје до кое лицата со посебни потреби можат да пристапат и да уживаат

4.4.8.7 Програма за управување, владеење, организација на работа и финансирање

Главна цел	Програма	Потпрограма	Специјална цел
Мотивирана, ефикасна и професионална администрација за управување со споменикот на природата Охридско Езеро	Управување, финансирање и администрација	Институционално зајакнување на заштитеното подрачје	Зајакнување на капацитетот на вработените во јавното претпријатие; обезбедување техничка опрема и инфраструктура кои се потребни за ефективно управување
		Обезбедување на потребната законска и планска рамка за целите на управување	Внатрешните прописи и протоколи со кои се уредува управувањето со Охридското Езеро се усогласени со законските обврски
		Ефикасно и ефективно управување со споменикот на природата Охридско Езеро	Да се обезбеди ефикасно и ефективно управување со заштитеното подрачје преку механизми и процедури за консултации и учество на засегнатите страни Следење на спроведувањето на План за управување преку евалуација и известување за спроведувањето; подготовка на годишни програми за зачувување на природата; Дополнување /ревидирање / ажурирање на Планот за управување
		Финансирање	Да се обезбеди долгорочно финансирање на заштитеното подрачје, вклучително и преку алтернативни извори / механизми за финансирање

5 Оперативен план

Согласно член 6 од Правилникот за содржината на планови за управување со заштитени подрачја и годишни програми за заштита, за секоја програма за управување се подготвува петгодишен оперативен план кој содржи потпрограми со активности, индикатор за приоритет (1-3), индикатори за успешност, временска рамка, одговорни институции и потенцијални извори на финансирање.

- Приоритет 1: Активности кои се задолжителни за спроведување на планот
- Приоритет 2: Активности кои се важни за да се постигнат целите на планот. Таквите активности може да останат нецелосни само во исклучителни околности.
- Приоритет 3: Активности кои се корисни, но не и клучни за постигнување на целите на планот. Инвестициите во овие активности треба да се направат само тогаш кога ќе се заокружат активностите на приоритетите 1 и 2

Согласно Законот за заштита на природата и актите за прогласување заштитени подрачја, субјектите задолжени за вршење на работите од областа на управување со заштитените подрачја ги оценуваат резултатите постигнати со спроведувањето на планот за управување по истекот на петтата година од спроведувањето на планот за управување (ревизија). Субјектот за управување со заштитеното подрачје подготвува втор петгодишен оперативен план, имајќи предвид дека, согласно Законот за заштита на природата, плановите за управување со заштитеното подрачје се донесуваат за период од десет години.

5.1 Програма 1: Програма за зачувување и следење на природното наследство

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Заштита и зачувување на природното наследство на Охридското Езеро	Подготовка на база на податоци за природното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Развиена база на податоци за природното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје, UNEP, PONT, други донатори
	Обележување на надворешните граници на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Обележани надворешни граници на споменикот на природата Охридско Езеро	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
										заштитеното подрачје
	Формирање ренџерска служба за непосредна заштита на заштитеното подрачје	1	Воспоставена е ренџерска служба	x					Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Изработка на физибилити студија за марината	1	Физибилити студија со податоци за трошоците за потенцијални технички решенија, SWOT (cost-benefit) анализа и проценки на влијанието врз животната средина на секоја од опциите и потенцијални извори на финансирање за изградба на марината	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, Општина Струга, МТВ, Капетанија, МЖСПП, МЗШВ, Хидробиолошки завод, научни и професионални институции	Државен буџет, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, UNEP, UNDP, итн.
	Изработка на план и програма за справување со природни и антропогени непогоди	2	Подготвен план		x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, експерти, НП Галичица, Центар за управување со кризи	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT
	Пополнување на празнините во податоците во однос на постоење на живеалишта од Анексот I од Директивата на ЕУ за живеалишта	1	Пополнети се празнините во податоците за постоење на живеалишта од Анексот I на Директивата на ЕУ за живеалишта Ревидиран стандарден образец за податоци на Натура 2000 за Охридското Езеро	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, научни и професионални институции, експерти, НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Пополнување празнини во податоците за постоење на приоритетни растителни и животински видови од Анекс II од Директивата на ЕУ за живеалишта	1	Пополнети се празнините во податоците за постоење на приоритетни видови растенија и животни од Анекс II од Директивата на ЕУ за живеалишта Ревидиран стандарден образец за податоци на Натура 2000 за Охридското Езеро	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, научни и професионални институции, експерти, НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнини во податоците за постоење на видови под строга заштита, во согласност со Анекс IV од Директивата на ЕУ за живеалишта	1	Пополнети се празнините во податоците за постоење на видови под строга заштита, согласно Анекс IV од Директивата за живеалишта на ЕУ.	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, научни и професионални институции, експерти, НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците за видовите птици во Анекс I од Директивата на ЕУ за птици	1	Пополнети се празнините во податоците за присуство на видови птици во Анекс I од Директивата на ЕУ за птици Ревидиран Стандарден образец за податоци (SDF) на Натура 2000 за Охридското Езеро	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, научни и професионални институции, експерти, НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на стандардниот образец за податоци (SDF) на Натура 2000 за споменикот на природата Охридско Езеро	1	Пополнет стандарден образец за податоци (SDF) на Натура 2000 за споменикот на природата Охридско Езеро				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, научни и професионални институции, експерти, НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Работилници со засегнатите страни за пополнување на стандардниот образец за Натура	2	Број на работилници		x	x			Субјект за управување со заштитеното	Буџет на субјектот за управување со

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	2000 за споменикот на природата Охридско Езеро								подрачје во соработка со МЖСПП	заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Ревизија и дополнување на Акциониот план за Охридско Езеро <i>Phragmites australis</i>	1	Усвоен акциски план	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Направен попис на сите водоземци и влекачи долж целиот брег на Охридското Езеро, особено во појасите на трска	1	Дополнителен попис на водоземци и влекачи	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачјево соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Развој на акциони планови за управување со <i>Hyla arborea</i> и <i>Emys orbicularis</i> во согласност со Директивата на ЕУ за живеалишта и Националната црвена листа на херпетофауна	2	Развиени акциски планови за управување со <i>Hyla arborea</i> и <i>Emys orbicularis</i>		x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP,

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
										PONT, други донатори
	Развој на акционен план за управување со популациите на видра (<i>Lutralutra</i>) во согласност со Директивата на ЕУ за живеалишта и Националната црвена листа на големи цицачи	2	Развиен акционен план за видра (<i>Lutralutra</i>).		x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Заокружување на пописи и пополнување празнини во податоците за присуство на птици во споменикот на природа Охридско Езеро	1	Целосен теренски попис на птици	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците за макрофитната вегетација во литоралната зона на Охридското Езеро (<i>Charaohridana</i> , <i>Charatomentosa</i> , <i>Charaglobularis</i> , <i>Trapanatans</i> и др.)	1	Број на изготвени извештаи за состојбата на макрофитната вегетација во литоралната зона на Охридското Езеро	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Попис на макрофитната вегетација во реките (Сатеска, Коселска, Велгоска, Черава и Црн Дрим) за време на вегетацискиот период	1	Број на изготвени извештаи за состојбата на макрофитната вегетација во реките (Сатеска Река, Коселска Река, Велгошка Река, Черава Река и Црн Дрим)	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Попис на податоци за макробез’рбетници (<i>Goceea ohridana</i> , <i>Ginaiamunda</i> , <i>Acroloxus macedonicus</i> , <i>Micropyrghulastankovici</i> , <i>Valvata hirsutecostata</i> , <i>Ancylus scalariformis</i> , <i>Gyraulus trapezoidec</i> , <i>Pisidium edlaueri</i> , <i>Ohridospongiarotunda</i> , <i>Cordulegaster herosculatumrie</i> и други.)	1	Број на изготвени извештаи за состојбата со макробез’рбетници	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците за фитопланктон (состав и изобилство) во литоралните и пелагичните зони на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи за состојбата со фитопланктонот (состав и изобилство) во литоралните и пелагичните зони на Охридското Езеро	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнини во податоците за фитопланктонот (состав и изобилство) на Сатеска Река, Коселска Река, Велгошка Река, Черава Река и Црн Дрим, притоки на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи за состојбата (состав и изобилство) на фитопланктонот во Сатеска Река, Коселска Река, Велгошка Река, Черава Река и Црн Дрим	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнете ги празнините во податоците за различноста и релативното изобилство на зообентоси (Rotifera, Crustacea, Соперода и Cladocera) во крајбрежната зона на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи за сапробен индекс врз основа на индикатор видовите Rotifera, Crustacea, Соперода и Cladocera.	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP,

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									институции, експерти и НВОа	PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците за зоопланктонот (видови Rotifera, Crustacea, Copepoda, Cladocera и Dreissena) во пелагичната зона на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи за состојбата со зоопланктон (разновидност, изобилство, хоризонтална и вертикална дистрибуција) во пелагичната зона на Охридското Езеро	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците (разновидност и изобилство) на зоопланктонот (видови Rotifera, Crustacea, Copepoda и Cladocera) за реките Сатеска, Коселска, Велгошка, Черави и Црн Дрим	1	Подготвени извештаи за зоопланктонот (разновидност и изобилство на видовите Rotifera, Crustacea, Copepoda и Cladocera) за реките Сатеска, Коселска, Велгошка, Черави и Црн Дрим	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците за бентосната фауна на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи за структурата (разновидност и ендемизам, дистрибуција, динамика, изобилство, инвазивни видови и еколошка состојба) на бентосната фауна во Охридското Езеро	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Пополнување на празнините во податоците за автохтоните популации на риби во Охридското Езеро и неговите притоки	1	Подготвени се извештаи за автохтоните популации на риби во Охридското Езеро и неговите притоки	x	X	X			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									институции, експерти и НВОа	
	Пополнување на празнините во податоците за воведени популации на риби за Охридското Езеро и притоците	1	Подготвени се извештаи за воведени популации на риби во Охридското Езеро и неговите притоки	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Изработка на акциски планови за управување со охридската пастрмка (<i>Salmo letnica</i>), белвица (<i>Salmo ohridanus</i>) и јагула (<i>Anguilla anguilla</i>)	2	Изработени акциски планови за управување со охридската пастрмка, охридската белвица и јагулата	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошкиот завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Изработка на студија со мерки за заштита од инвазивни (неавтохтони) видови во Охридското Езеро	1	Подготвена студија со мерки за заштита од инвазивни (неавтохтони) видови во споменикот на природата Охридско Езеро	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачјево соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Контрола и спречување на внесување на неавтохтони растенија во Охридското Езеро	1	Во Охридското Езеро не се внесени туѓи инвазивни растителни видови	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, Државен инспекторат за	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									животна средина, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Хидробиолошки завод Охрид, носител на концесија за риболов на Охридското Езеро	
	Контрола и спречување на внесување на неавтохтони видови риби и други животни во Охридското Езеро	1	Спречено е внесување на неавтохтони видови риби и други животни во Охридското Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, Државен инспекторат за животна средина, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство, Хидробиолошки завод Охрид, носител на концесија за риболов на Охридското Езеро	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Попис на клучни автохтони видови кои може повторно да се внесат во Охридското Езеро	2	Попис на клучни автохтони видови		x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Повторно внесување на избрани клучни автохтони видови во	1	Број на избрани клучни автохтони видови во Охридското Езеро врз основа на научна анализа / студија			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и	Буџет на субјектот за управување со заштитеното

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Охридското Езеро врз основа на научна анализа / студија								стручни институции, експерти и невладини организации	подррачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Дефинирање на насоки за имплементација на критериумите за заштита на биолошката разновидност на ниво на субмедитеранско континентално езерско подрачје (охридско подрачје)	2	Дефинирани насоки за имплементација на критериумите за заштита на биолошката разновидност на ниво на субмедитеранско континентално езерско подрачје (охридско подрачје)		x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Одредување на капацитетот на субмедитеранскиот континентален езерски регион (Охридски Регион) за поддршка на биолошката разновидност	2	Утврден е капацитетот на субмедитеранскиот континентален езерски регион (Охрид) за поддршка на биолошката разновидност			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Изработка на студија за воведување на решенија кои се базирани на природата	2	Студијата е изработена				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Соработка со Секретаријатот на Рамсарска конвенција за мочуришта од меѓународно значење, особено како живеалишта на водни птици	1	Соработка со Секретаријатот на Рамсарска конвенција за мочуришта од меѓународно значење, особено како живеалишта за водни птици, со цел заштита на водни птици во	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
			споменикот на природата Охридско Езеро, Рамсар место							
	Соработка со Националната комисија за УНЕСКО и Центарот за светско наследство	1	Број на состаноци, работилници, семинари итн.	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Соработка со МЖСПП, МЗШВ, НП Галичица, други јавни претпријатија за управување со заштитени подрачја, општините Охрид, Струга и Дебарца, научни и стручни институции, невладини организации, меѓународни организации за заштита и зачувување на природното наследство на Охридското Езеро	1	Број на состаноци, работилници, семинари итн.	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Управување со прекуграничното природно наследство во Охридскиот Регион, кое го опфаќа споменикот на природата Охридско Езеро	1	Број на одржани состаноци Број на подготвени записници од состаноците	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, Комитет за управување со сливното подрачје на Охридското Езеро, општините Охрид, Струга и Дебарца, Општина Поградец (Албанија), Управа за заштита на природата (Албанија), Управа за заштитени подрачја (Албанија)	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Мониторинг на природното наследство	Подготовка на план за следење (мониторинг) на биолошката разновидност	1	Подготвен план за следење на природното наследство	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачјево соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Водење и ажурирање на база на податоци од мониторингот на природното наследство во споменикот на природата Охридско Езеро	1	Базата на податоци од мониторингот се води и ажурира	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачјево соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на жариштата на биолошката разновидност, утврдени во Планот за управување со природното и културно наследство на Охридскиот Регион	1	Мониториран број на жаришта на биолошката разновидност, утврден во Планот за управување со природното и културно наследство на Охридскиот Регион Број на ГИС карти направени за идентификуваните жаришта на биолошката разновидност	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачјево соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, UNESCO и други фондови
	Мониторинг на избрани приоритетни клучни живеалишта од национално и европско значење	1	Подготвени се повеќе протоколи за следење на избрани приоритетни клучни живеалишта од национално и европско значење; Број на ГИС карти на овие живеалишта за дистрибуција	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачјево соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на избрани приоритетни клучни растителни и	1	Подготвени се повеќе протоколи за следење на избрани растителни и	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со научни и	Буџет на субјектот за управување со заштитеното

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	животински видови од национално и европско значење		животински видови од национално и европско значење Број на ГИС карти на избрани растителни и животински видови од национално и европско значење за дистрибуција						професионални институции, експерти и НВОа	подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на <i>Hyla arborea</i> и <i>Emys orbicularis</i> во согласност со Директивата на ЕУ за живеалишта и Националната црвена листа на херпетофауна	1	Утврден е бројот и густината на популациите на двата вида Изработена е дигитална карта за дистрибуција на <i>Hyla arborea</i> и <i>Emys orbicularis</i> во ГИС	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на видра (<i>Lutra lutra</i>) во согласност со Директивата на ЕУ за живеалишта и Националната црвена листа на големи цицачи	1	Утврден е бројот, големината и густината на популациите на видра Изработена е дигитална карта на дистрибуција на видра во ГИС	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на одбрани видови птици (зимување, гнездење и преселување) во согласност со Директивата на ЕУ за птици	1	Утврден е бројот, големината и густината на популациите на птици Дигитална карта на распространетост на видови птици изработена во ГИС	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Мониторинг на појасот на трска (<i>Phragmitesaustralis</i>) по целата должина на брегот на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи од мониторингот Дигитална карта на распространетоста на појасот на трска (<i>Phragmitesaustralis</i>) по целото крајбрежје на Охридското Езеро е изработена во ГИС	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Попис на приоритетни живеалишта во Студенчишкиот Канал	1	Студија за попис на приоритетни живеалишта во Студенчишкиот Канал	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Следење на макрофитската вегетација во литоралната зона на Охридското Езеро (<i>Charaohridana, Charatomentosa, Charaglobularis, Trapanatans</i>)	1	Број на изготвени извештаи од мониторингот Подготвени дигитални карти во ГИС во врска со дистрибуција на <i>Charaohridana, Charatomentosa, Charaglobularis, Trapanatans</i>	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Следење на макрофитската вегетација во реките Сатеска, Коселска, Велгошка, Черави и Црн Дрим во периодот на максимална вегетација		Број на изготвени извештаи од мониторингот	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Мониторинг на макробез'рбетници (<i>Goceea ohridana</i> , <i>Ginaia munda</i> , <i>Acroloxus macedonicus</i> , <i>Micropyrgula stankovici</i> , <i>Valvata hirsutecostata</i> , <i>Ancylus scalariformis</i> , <i>Gyraulus trapezoidec</i> , <i>Pisidium edlaueri</i> , <i>Ohridospongia rotunda</i> , <i>Cordulegaster heros</i> , итн.)	1	Утврден е бројот и големината на популациите на овие видови Подготвени се карти за дистрибуција на видовите во ГИС	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на фитопланктон (состав и изобилство) во литоралните и пелагичните зони на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи од мониторингот	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на фитопланктон (состав и изобилство) во Сатеска Река, Коселска Река, Велгошка Река, Черава Река и Црн Дрим), притоки на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи од мониторингот	x	X	X	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на зообенти (разновидност и релативно изобилство на видовите <i>Rotifera</i> , <i>Crustacea</i> , <i>Copepoda</i> и <i>Cladocera</i>) во крајбрежната зона на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи од мониторингот	x	X	X	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Мониторинг на зоопланктонот (видови <i>Rotifera</i> , <i>Crustacea</i> , <i>Sepoda</i> , <i>Cladocera</i> и <i>Dreissena</i>) во пелагичната зона на Охридското Езеро	1	Подготвени извештаи од мониторингот	x	X	X	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на зоопланктонот (разновидност и изобилство на видови <i>Rotifera</i> , <i>Crustacea</i> , <i>Sepoda</i> и <i>Cladocera</i>) на реките Сатеска, Коселска, Велгошка, Черва и Црн Дрим		Подготвени извештаи од мониторингот	x	X	X	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на бентосната фауна	1	Подготвени извештаи од мониторингот	x	X	X	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на автохтоните популации на риби во Охридското Езеро и неговите притоки	1	Подготвени извештаи од мониторингот Се следи бројот на автохтоните риби Број на карти на распространетост на автохтони риби направени во ГИС	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Следење на физиолошката состојба и стресот кај автохтоните популации на риби во Охридското Езеро		Подготвени извештаи од мониторингот	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на воведените популации на риби во Охридското Езеро и неговите притоки	1	Подготвени извештаи од мониторингот Број на набљудувани егзотични видови риби Број на карти на дистрибуција на неавтохтони риби направени во ГИС Утврдување на потенцијални негативни влијанија од неавтохтоните риби во Охридското Езеро и во притоците Определување на тешки метали и други токсични материи во ткивата на различни видови риби и нивно влијание врз физиолошката состојба	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Следење на инвазивни туѓински видови во споменикот на природата Охридско Езеро	1	Број на мониторирани инвазивни (алохтони) видови. Број на карти за дистрибуцијата на инвазивни (туѓински) видови на риби направени во ГИС	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Мониторинг на видовите и живеалиштата чувствителни на климатските промени во Охридското Езеро	1	Мониторинг на повеќе видови кои се чувствителни на климатски промени Број на карти на дистрибуција на климатски чувствителните видови и живеалишта подготвени во ГИС	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Мониторинг на субмедитеранското континентално езерско подрачје (охридско подрачје)	2	Спроведен е мониторинг на мерките за заштита и зачувување на биодиверзитетот во субмедитеранското континентално езерско подрачје (охридско подрачје).	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Хидробиолошки завод Охрид, научни и професионални институции, експерти и НВОа	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Соработка со МЖСПП, МЗШВ, НП Галичица, други заштитени подрачја, субјекти за управување со заштитени подрачја, научни и професионални институции, невладини организации и меѓународни организации од Албанија и други земји за размена на информации во врска со мониторингот на природното наследство	2	Број на размени на информации за мониторингот на природното наследство; број на состаноци, работилници, семинари итн.	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
Мониторинг на квалитетот на животната средина	Реконструкција на колекторскиот систем за отпадни води од секундарните канализациони мрежи долж Охридското Езеро	1	Реконструкција на колектор за отпадни води	x	x	x			ЈП Колекторски систем, Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП,	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Следење на движењето на чамците и подготовка на поочена на влијанието врз животната средина/ биодиверзитетот	2	Извештаи од мониторинг Изготвена студија со мерки за зачувување	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Министерството за транспорт и врски - Капетанија, МЖСПП, научни и професионални институции и национални експерти за ПВЖС	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Ревизија на водните транспортни правци во согласност со зонирањето на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Број на разни рути на брод	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Министерството за транспорт и врски - Капетанија, научни и професионални институции	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Регулатива за пловните објекти кои сообраќаат на Охридското Езеро	2	Број на инспекции			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Државниот инспекторат за животна средина, Министерството за транспорт и врски - Капетанија, општините Охрид, Струга и Дебарца	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Подготовка на механизам за пријавување чамци кои се закотвени во Студенчишкиот Канал	1	Подготвен образец за извештај Број на направени инспекции и изготвени извештаи	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Државниот инспекторат за	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									животна средина, Министерството за транспорт и врски - Капетанија и Општина Охрид.	
	Воспоставување и одржување на база на податоци за квалитетот на водата на Охридското Езеро	1	Базата на податоци е воспоставена и одржувана	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Поставување на мерни станици за квалитетот на водата на сите притоки	2	Број на мониторинг станици				x	x	Субјектот за управување со споменикот на природата во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Следење на состојбата на водотеците и крајбрежната вегетација на Охридското Езеро	1	Извештаи за квалитетот на водотеците на Охридското Езеро изготвени во согласност со барањата на Рамковната директива за води	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Управата за хидрометеоролошки работи, Хидробиолошки завод Охрид	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Следење на физиохемиските параметри во литоралните и пелагичните зони на Охридското Езеро и реките Сатеска Река, Коселска Река, Велгошка Река, Червава Река и Црн Дрим	1	Број на извештаи	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Управата за хидрометеоролошки работи, Хидробиолошки завод Охрид	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Мониторинг на микробиолошките параметри во литоралните и пелагичните зони на Охридското Езеро и реките Сатеска Река, Коселска Река, Велгошка Река, Червава Река и Црн Дрим	1	Извештаи од мониторинг	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со Управата за хидрометеоролошки работи, Хидробиолошки завод Охрид	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Подготовка на програма за одржливо управување со отпад согласно закон	2	Подготвена е програма за управување со отпад	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје cooperation with МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца, научни и професионални институции, experts	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП
	Набавка на опрема за собирање и селектирање отпад	2	Набавена опрема за собирање и селектирање отпад	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
Обнова на важни живеалишта	Обнова на појасот на трска на Охридското Езеро (<i>Phragmites australis</i>)	1	Обнова на појас на трска			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца, научни и професионални институции, experts	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Обнова на места со макрофитска вегетација	1	Обнова на места со макрофитска вегетација		x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца, научни и професионални институции, experts	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Обнова на жариштата на биолошката разновидност како што е утврдено во Планот за управување со природното и културно наследство на Охридскиот Регион	1	Обнова на жариштата на биолошката разновидност		x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца, научни и професионални институции, experts	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Идентификација на места во кои има видови и живеалишта чувствителни на климата	1	Број на места на кои има видови и живеалишта чувствителни на климата	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Изработка на студија за ублажување на климатските промени и адаптација на природното и културното наследство на Охридскиот Регион	1	Студијата е изработена			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП, НП Галичица, Министерство за култура, Дирекција за заштита на културното наследство, Национална комисија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									за УНЕСКО UNESCO, општините Охрид, Струга и Дебарца, научни и професионални институции, експерти и НВОа	
	Идентификување на мерки за адаптација за климатски чувствителните видови и живеалишта во Охридското Езеро	1	Идентификувани мерки за климатска адаптација, како што се: Моделирање на видови кои се чувствителни на климатски промени Развиени акциони планови за управување со климатски чувствителните видови и живеалишта Воспоставени еколошки коридори за видовите кои се чувствителни на климата	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Физичко поврзување на Охридското Езеро со Студенчишкото Блато	2	Изградени се бројни врски помеѓу Охридското Езеро и Студенчишкото Блато				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, во соработка со МЖСПП, научни и стручни институции, експерти и невладини организации	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
	Обнова на приоритетни живеалишта во Студенчишкиот Канал	2	Обновено подрачје со приоритетни живеалишта				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје во соработка со МЖСПП и Хидробиолошкиот завод Охрид	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP,

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
										PONT, други донатори

5.2 Програма 2: Одржливо користење на природните ресурси

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Поддршка на одржливи практики на рибарство	Соработка со носителот на концесијата за риболов на Охридското Езеро	1	Назначен е носител на концесија за риболов на Охридското Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје МЗШВ, МЖСПП	Statebudget
	Ревизија на риболовните основи за Охридското Езеро, кои вклучуваат критериуми за заштита на биолошката разновидност	1	Се ревидираат риболовните подрачја за Охридското Езеро кои вклучуваат критериуми за заштита на биолошката разновидност	x	x				Хидробиолошки завод Охрид, МЖСПП, МЗШВ, Субјект за управување со заштитеното подрачје	Statebudget
	Порибување со подмладок од автохтони видови риби	1	Број на спроведени порибувања Количина на подмладок од автохтони видови риби (во килограми) кои се внесени во Охридското Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, Хидробиолошки завод Охрид, МЖСПП, МЗШВ	Државен буџет, UNEP, PONT, други донатори

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Следење на порибувањето и спречување на нелегален риболов	1	Број на извршени инспекции Број на спроведени порибувања	x	x	x	x	x	Државен инспекторат за животна средина, Државен инспекторат за земјоделство, Субјект за управување со заштитеното подрачје	Државен буџет, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Отстранување на старите рибарски мрежи од дното на езерото	2	Број на мрежи отстранети од дното на езерото	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје, UNEP, PONT, други донатори
	Воспоставување на прекугранично управување со рибниот фонд на Охридското Езеро	1	Воспоставено прекугранично управување со рибниот фонд Подготвени бројни програми и акциони планови за одржливо прекугранично користење на рибниот фонд	x	x	x	x	x	МЖСПП, МЗШВ, Субјект за управување со заштитеното подрачје, Хидробиолошки завод Охрид, Управа за заштитени подрачја (Албанија), Комитет за управување со сливното подрачје на Охридското Езеро (МК и АЛ)	Државен буџет и меѓународни донатори
	Спречување на внесување на инвазивни неавтохтони риби во Охридското Езеро	1	Мониторингот покажува дека бројот на инвазивни неавтохтони риби се намалува	x	x	x	x	x	Државен инспекторат за животна средина, Државен	Државен буџет и буџет на субјектот за управување со

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									инспекторат за земјоделство, Субјект за управување со заштитеното подрачје и носител за концесија за риболов на Охридското Езеро	заштитеното подрачје
	Подигнување на јавната свест за одржлив риболов во Охридското Езеро	2	Број на жители едуцирани за одржлив риболов во Охридското Езеро Објавен број на печатени и електронски материјали за рибите на Охридското Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, МЗШВ, носител за концесија за риболов на Охридското Езеро	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
Поттикнување на одржливи земјоделски практики	Изработка на студија за одржливо земјоделство во Охридскиот Регион	2	Студијата е изработена		x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЗШВ, научни и професионални институции и експерти	Буџет на субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје, UNEP, PONT, други донатори
	Примена на добри земјоделски практики	2	Број на обуки, работилници и јавни дебати за одржливо земјоделство одржани за земјоделците		x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЗШВ, општините Охрид, Струга и Дебарца, локални заедници, земјоделски здруженија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Намалување на употребата на ѓубрива и пестициди на обработливите површини кај Охридското Езеро	1	Се намалува употребата на ѓубрива и пестициди на обработливите површини кај Охридското Езеро Се зголемува бројот на органски фарми	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЗШВ, општините Охрид, Струга и Дебарца, локални заедници, земјоделски здруженија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Подигнување на свеста кај земјоделците за одржливо земјоделство	2	Број на настани за подигнување на свеста за земјоделците Број на сертифицирани органски фарми	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЗШВ, општините Охрид, Струга и Дебарца, локални заедници, земјоделски здруженија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Промоција и примена на биолошка борба и други непестицидни мерки за заштита на овошјето	2	Површина (хектари) на која се применуваат биолошка борба и други непестицидни мерки		x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЗШВ, општините Охрид, Струга и Дебарца, локални заедници, земјоделски здруженија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје anddonor
	Спроведување на агроеколошки мерки во согласност со Директивите на ЕУ за птици и живеалишта	1	Број на применети агроеколошки мерки за зачувување на биолошката разновидност	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, МЗШВ, општините Охрид, Струга и	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, ИПА фондови, UNEP,

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									Дебарца, професионални институции, локални заедници и земјоделски здруженија	PONT, други донатори
	Субвенционирање на земјоделците за примена на агроеколошки мерки		Број на исплатени субвенции за примена на агроеколошки мерки Број на земјоделци кои добиваат субвенции	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, МЗШВ, Министерство за финансии, општините Охрид, Струга и Дебарца, локални заедници, земјоделски здруженија	Државен буџет, ИПА фондови, UNEP, PONT, други донатори
Плаќања за екосистемски услуги	Идентификација на екосистемски услуги во споменикот на природата Охридско Езеро	1	Идентификувани се услугите што ги овозможуваат екосистемите во споменикот на природата Охридско Езеро	x	x				МЖСПП, научни и професионални институции, национални и меѓународни експерти	Буџет на субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје, UNEP, PONT, други донатори
	Воведување шема за плаќања за избрани екосистемски услуги (ПЕС) во споменикот на природата Охридско Езеро	1	Се воведува шема за плаќања за екосистемски услуги во споменикот на природата Охридско Езеро Број на подготвени студии за ПЕС		x	x			МЖСПП, научни и професионални институции, национални и меѓународни експерти	Буџет на субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје, UNEP, PONT, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Промовирање на екосистемски услуги за локалните заедници	2	Број на работилници Број на учесници на работилницата	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, општините Охрид, Струга и Дебарца	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП
	Обезбедување финансиски средства од екосистемски услуги / користење на рибниот фонд на Охридското Езеро	1	Обезбедени средства од користењето на концесијата за риболов на Охридското Езеро	x					Влада на МК, Министерство за финансии, МЗШВ	Државен буџет
	Обезбедување финансиски средства од културните екосистемски услуги (вклучувајќи туризам и рекреација) на споменикот на природата Охридско Езеро.	1	Обезбедени финансиски средства од културните екосистемски услуги (вклучувајќи туризам и рекреација) на споменикот на природата Охридско Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, Министерство за финансии	Правни и физички лица: корисници на културните екосистемски услуги

5.3 Програма 3: Управување со културното наследство

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Заштита на културното наследство	Воспоставување на непосредна заштита на културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Подобрена заштита и понатамошно одржливо користење на сочуваното културно наследство	x	x	x	x	x	НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство	Буџет на Министерството за култура, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Подготовка на програма за мониторинг на културното наследство кај споменикот на природата Охридско Езеро	1	Изработена програма за мониторинг	x	x				НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство, субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Спроведување на обука за заштита на културното наследство за вработените во ЈП споменик на природата Охридско Езеро	2	Број на одржани обуки за вработените во ЈП споменик на природата Охридско Езеро Број на обучени вработени во споменикот на природата Охридско Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство и експерти	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Заштита и зачувување на староградската архитектура на Охрид, особено добро сочуваните ориентални градски куќи од XVIII-XIX век	1	Пријавена е состојбата на староградската архитектура на Охрид (особено ориенталната градска куќа од XVIII-XIX век) и обновата на цркви	x	x	x	x	x	НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство и експерти	Буџет на Министерството за култура, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Управување со културното наследство	Мониторинг на локалитетите на културно наследство во рамките на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Мониторирани се локалитетите на културно наследство во рамките на споменикот на природата Охридско Езеро Број на извештаи од мониторингот	x	x	x	x	x	НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство и субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Истражување на подводни локалитети на културно наследство	1	Број на истражени подводни локалитети на културно наследство	x	x	x	x	x	НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Зачувување и обнова на локалитети на културно наследство во рамките на споменикот на природата Охридско Езеро	2	Обновени се бројни објекти/ локалитети со вредност на културно наследство во рамките на споменикот на природата Охридско Езеро	x	x	x	x	x	НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Одржување и ажурирање на база на податоци за културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Континуирано се одржува и ажурира базата на податоци за културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро	x	x	x	x	x	Институција за заштита на споменици на културата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство, субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Подготовка на ГИС карти кои прикажуваат дистрибуција на значајни објекти и локалитети со вредност за културното наследство во рамките на споменикот на природата Охридско Езеро	1	Подготвен број на ГИС карти кои прикажуваат дистрибуција на значајни објекти и локации со вредност за културното наследство	x	x				НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство, субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
Промоција на културното наследство	Промоција на културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро признаено од УНЕСКО преку филм, театар, уметност, музика, литература и публикации и културни настани (Охридско лето и Струшките вечери на поезијата) итн.	3	Број на документарни филмови, видеа, театарски претстави, концерти, публикации, културни настани итн. поврзани со културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро.	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, тур оператори, патнички агенти,	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									уметнички здруженија, научни здруженија, културни и уметнички здруженија, научни и професионални институции.	
	Меѓународна афирмација и научна верификација на вредностите на културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро	2	Број на меѓународни семинари, научни конференции и сл. од областа на заштитата на културното наследство организирани од УНЕСКО, Советот на Европа и други меѓународни организации на кои се презентираат културните вредности на споменикот на природата Охридско Езеро	x	x	x	x	x	Министерство за култура, Национална комисија за УНЕСКО, НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за заштита на културното наследство, субјект за управување со заштитеното подрачје и експерти	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Обука на вработените во јавното претпријатие споменик на природата Охридско Езеро за промоција на културното наследство	2	Број на одржани обуки за вработените во ЈП споменик на природата Охридско Езеро	x	x	x	x	x	НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Управа за	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
			Број обучени вработените во ЈП споменик на природата Охридско Езеро						заштита на културното наследство, субјект за управување со заштитеното подрачје и експерти	управување со заштитеното подрачје, други донатори
	Изработка на мобилна апликација за културното наследство на Охридското Езеро	2	Развиена апликација	x	x				НИ Институција за заштита на спомениците на природата и музеј - Охрид, Субјект за управување со заштитеното подрачје, тур оператори/ агенции, IT компании, научни и професионални институции	Буџет на Министерството за култура, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, други донатори

5.4 Програма 4:Програма за одржлив туризам и рекреација

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Проценка и поддршка за	Изработка на студија за развој на еко-туризмот – „Паметен Охрид“	1	Студијата е изработена	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, Агенција за	Буџет на субјектот за управување со заштитеното

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
развој на еко-туризмот во споменикот на природата Охридско Езеро и неговата околина									промоција и поддршка на туризмот, експерти, НП Галичица, општини Охрид и Струга	подрачје, PONT, билатерална помош, ЕУ-ИПА фондови, Агенција за промоција и поддршка на туризмот
	Комплетирање на попис и база на податоци за туристичките можности и рекреативната инфраструктура	1	Воспоставена и одржувана база на податоци		x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, Агенција за промоција и поддршка на туризмот, експерти, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош, ЕУ-ИПА фондови
	Обука на вработените во ЈП (ренџери), туристички водичи и волонтери вклучени во креирање туристички производи, преку програми и едукативни проекти	2	Број на одржани обуки	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, Агенција за промоција и поддршка на туризмот, експерти, НП Галичица	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош, ЕУ-ИПА фондови, Агенција за промоција и поддршка на туризмот
	Подготовка на маркетинг стратегија и проценка на влијанието на туристичките услуги врз животната средина	1	Подготвена маркетинг стратегија Подготвена студија за влијанието на туризмот врз животната средина	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, Агенција за промоција и поддршка на туризмот, експерти, НП Галичица	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош, ЕУ-ИПА фондови, Агенција за промоција и поддршка на туризмот

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Поддршка на Охридскиот пливачки маратон и други јавни (спортски) настани	1	Број на одржани маратони и јавни настани	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Подготовка на програма за обука и соработка со туристички агенции и тур-оператори за промоција на Охридското Езеро како одржлива туристичка дестинација	2	Број на состаноци Број на договорени аранжмани	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Развој на е-алатки, содржини за информативниот центар и промотивни материјали за одржлив туризам	2	Број на обезбедени промотивни материјали за одржлив туризам (брошури, летоци, постери, ЦД-а, итн.)	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Организирање саем за туризам за промоција на локални и зелени производи	1	Број на посетители	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
Развој на одржлива туристичка инфраструктура и брендирање	Изработка на дизајни на зелена инфраструктура – „Паметен Охрид“	1	Подготвени дизајни за инфраструктура, во хармонија со пределот	x					Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Конверзија на мали чамци (кајче) со опремување со електромотори	1	Број на конвертирани чамци			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Државен буџет, МЖСПП, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Пренамена на чамци -	1	Број на конвертирани чамци –				x	x	Субјект за управување со заштитеното	Државен буџет, МЖСПП, Буџет на

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	катамарани со електромотори		катамаран						подрачје, МЖСПП	субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Конверзија на големи патнички чамци со дизел погон во електрични мотори	1	Број на конвертирани чамци				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Државен буџет, МЖСПП, Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Создавање визуелен идентитет за производитите со брендот споменик на природата Охридско Езеро	2	Подготвени брендирани производи		x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Означување на жариштата за биолошка разновидност (од значење за УНЕСКО и Рамсар)	2	Означени локалитети значајни за биолошката разновидност (од значење за УНЕСКО и Рамсар).				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Изградба на инфраструктура за набљудување птици	1	Број на скривалишта за набљудување птици	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Подобрување на сигнализацијата во заштитеното подрачје со замена/ ажурирање на инфо табли, знаци и патокази	1	Број на ажурирани инфо табли, знаци и патокази околу езерото Број на нови знаци и патокази	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Воспоставување на велосипедски патеки околу езерото	1	Воспоставен број на велосипедски патеки	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Инсталација на инфо точки и видиковци и поставување на инфо табли за статусот на УНЕСКО, Рамсар, Натура 2000 и прекуграничен биосферен резерват	1	Поставен број на инфо точки, видиковци и инфо табли	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Отворање на инфо центри во Охрид и Струга	1	Број на посетители на инфоцентарите	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
Систем за контрола и следење на посетителите во споменикот на природата Охридско Езеро и неговата околина	Воспоставување на систем за следење на посетители и чамци	1	Воспоставен систем за следење на посетители	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Мониторинг на сите бродови на Охридското Езеро	1	Број на извршени инспекции	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга, Капетанија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Едукација на посетители, особено за чамци	1	Број на едуцирани посетители / туристи Број на подготвени едукативни материјали	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, НП Галичица, општини Охрид и Струга, Капетанија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Развој на е-услуги за билети, водичи, веб-страница итн.	2	Број на развиени е-алатки		x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Изработка на кодекс на однесување за посетителите	1	Изработен кодекс на однесување	x					Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Склучување договор со специјализирана служба за услуга за спасување на езерото	1	Договорот е склучен/продолжен	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Следење на влијанието на посетителите врз животната средина	1	Мониторинг извештаи за нарушување на природните вредности, како резултат на човечки активности	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош

5.5 Програма 5: Програма за локален развој

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Учество на локалните заедници во	Едукација на локалните жители за ренџерската служба	2	Број на едуцирани жители			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје,	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
управувањето со споменикот на природата Охридско Езеро									МЖСПП	
	Вклучување на локалните заедници, преку Советот на засегнати страни, во управувањето со природните ресурси	1	Број на состаноци одржани со локалните заедници	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
	Ангажирање на локалното население во акции за цивилно следење на дивите животни и птици и нивно спасување, чистење на отпад и сл.	1	Број на реализирани настани % од локалното население вклучено во настаните		x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, PONT, билатерална помош
Зголемување на економските придобивки за локалната заедница	Подготовка и имплементација на програма за обезбедување мали грантови за претприемачи (мали и средни претпријатија-МСП) ИПА програми за прекугранична соработка за локални заедници за реализирани одржливи зелени бизниси	2	Број на поддржани зелени бизниси		x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП Министерство за економија, Општина Охрид, локални заедници, мали и средни претпријатија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, Буџет на МЖСПП, Буџет на Министерство за економија, ИПА/ ЕБРД програма за МСП

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Едукација на локалното население за можноста и придобивките од користењето на логото на УНЕСКО, Рамсар, НАТУРА 2000 и прекуграничниот биосферен резерват	2	Број на работилници			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, Министерство за култура, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП
	Вклучување на локалното наследство во имплементација на иновативни решенија	2	Број на поврзани активности			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, Министерство за култура, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП
	Промовирање на мали и средни претпријатија кои произведуваат локални производи	1	Подготвен регистар на локални мали и средни претпријатија	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, Министерство за економија
	Субвенционирање на производство и употреба на органска храна Селектирање отпад во хотели и ресторани	1	% на зголемување на приходите за локалното население Количина на собран отпад (тони)		x	x	x	x	Министерство за економија, Министерство за локална самоуправа, општини Охрид и Струга во соработка со МЖСПП	Буџет на Министерство за економија, Буџет на Министерство за локална самоуправа, ЕУ-ИПА/ ИПАРД фондови, приватни инвестиции

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
	Употреба на брендирање на заштитеното подрачје и логоа на УНЕСКО, Рамсар и Натура 2000 од страна на локалните бизниси	2	Број на регистрирани брендирани производи Број на посетители кои користат производи и услуги			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје

5.6 Програма 6: Програма за информирање, подигнување на јавната свест и едукација

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Воспоставување на систем за веродостојно и точно информирање на јавноста	Редовно споделување на содржини и информации поврзани со заштитеното подрачје на неговата веб-страница и преку социјалните мрежи	1	Број на објави и број на посетители на веб-страницата на заштитеното подрачје / објавите на социјалните мрежи	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT, Министерство за економија
	Промотивен материјал на рутите во рамките на заштитеното подрачје (пловидба, пливање, итн.)	1	Развиен сет од рути	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Објавување во онлајн списание за активностите на заштитеното подрачје, еколошки и едукативни содржини и новости	1	Број на објавени е-списанија, број на корисници	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Дизајн и изработка на информативен и промотивен материјал со тематска содржина (птици, риби и сл.)	1	Број на објавени дизајни	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

	Едукација на рибарите за одржливо одржување и управување со чамци	2	Број на едукативни работилници за рибари				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МТВ, Капетанија	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Изработка на карти со зони и граници на заштитеното подрачје, маршрути за едрење, локации за пливање итн., и нивно споделување на веб-страницата на заштитеното подрачје, социјалните мрежи итн.	1	Број на GPS патеки кои се достапни на интернет и на социјалните мрежи	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
Односи со јавноста и зајакнување на јавната свест во споменикот на природата Охридско Езеро	Подготовка на програма за едукативни активности во информативниот центар на заштитеното подрачје	1	Подготвена едукативна програма	x					Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Одбележување на 21 јуни како „Ден на Охридското Езеро“, како и други значајни денови за биолошката разновидност	1	Број на прослави на меѓународни денови за биолошка разновидност; број на учесници на настани	X	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Организирање тематски работилници за заштита на природата и за ознаките Натура 2000, УНЕСКО, Рамсар и прекуграничен биосферен резерват, за различни целни групи	1	Број и теми на организирани работилници	X	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Споделување информации за активности поврзани со ознаките Натура 2000, УНЕСКО, Рамсар и прекуграничниот биосферен резерват во печатени и електронски медиуми	2	Споделени се информации за Натура 2000 итн. активности за Охридското Езеро	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT, билатерални донатори
	Организирање изложби за природата и нејзино зачувување од страна на талентирани локални	1	Број на изложби	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП,

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

млади									подрачје, МЖСПП	PONT
Едукативни кампови на отворено за деца и возрасни – Академија за природата: „За природата и луѓето“	2	Број на организирани едукативни кампови Број на туристи кои учествуваат во едукативни кампови			x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, РОНТ
Изработка на промотивни материјали со логото на споменикот на природата Охридско Езеро, за промоција на природните вредности	1	Број на продадени примероци Приходи остварени од продажба	x	x	x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, РОНТ
Градење партнерства со носителите на одлуки и со други заштитени подрачја	1	Број на институции со кои ЈП соработува/се вмрежува	x	x	x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП
Подготовка на план за волонтери, вклучително и како да се организираат волонтерски активности	2	Подготвен е прирачник за работа со волонтери Број на активности со волонтери			x	x	x		Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

	Акција - Биди Ренџер во споменикот на природата Охридско Езеро	2	Број на поддржани активности за ренџерските служби				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
Инфраструктура за информирање и едукација на туристите и жителите	Опременување на современ информативен центар за посетители со атрактивни едукативни и информативни содржини	2	Формиран комплетно опремен, современ едукативен центар	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Подводна истражувачка рута во Охридското Езеро	2	Тури за посетители за подводно истражување кои се достапни како услуга со закажување				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, РОНТ
	Поставување на инфо табли со еколошка едукативна содржина (тематска содржина)	2	Број на информативни табли за биолошката разновидност, видовите и нивниот статус на зачувување Број на инфо табли со основен кодекс на однесување за посетителите на заштитеното подрачје				x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, РОНТ, НП Галичица, општини Охрид и Струга	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, РОНТ
	Обезбедување инфраструктура и информативни дисплеи кои им се достапни на лицата со посебни потреби			Рути со точки за набљудување кои се приемчиви и за лицата со посебни потреби		x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје

5.7 Програма 7: Програма за управување, администрација и финансирање

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
Институционално зајакнување на споменикот на природата Охридско Езеро	Обезбедување соодветен работен простор за вработените во субјектот за управување со заштитеното подрачје	1	Условите за работа на вработените во субјектот се соодветни и ги исполнуваат законските услови	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Зајакнување на капацитетот на субјектот за управување со заштитеното подрачје со соодветно квалификуван кадар	1	Број на нови вработени	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, Министерство за информатичко општество (МИОА), Министерство за финансии, МЖСПП	Дрфжавен буџет
	Список на потребни обуки на вработените (основна и професионална) и подготовка на долгорочна програма за обука за зајакнување на институционалните капацитети	1	Подготвена листа на потребни обуки Подготвена долгорочна програма за обука на вработените	x					Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје
	Обука на персоналот за ГИС апликации	1	Двајца вработени самостојно користат ГИС	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Обука за користење на дрoнови за воздушно фотографирање, и за управување со чамци	1	Двајца вработени користат дрoнови и чамци	x	x				Субјект за управување со заштитеното подрачје,	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									експерти	
	Обука за бази на податоци и протоколи за следење	1	Двајца вработени го разбираат принципот и можат да воспостават едноставни бази на податоци	x	x	x			Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, експерти	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Основна и напредна обука на персоналот (ИТ, англиски, сметководство, здравје и безбедност при работа, итн.)	2	Број на одржани основни обуки Број на обучен персонал	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Обезбедување опрема: ИТ и ГИС, мониторинг, превенција од пожари, теренски возила, чамци, подводни истражувања, мали мониторинг станици	1	Набавени се нови компјутери и друга потребна опрема	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти, НП Галичица	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Обука за справување со природни и антропогени катастрофи	2	Број на одржани обуки Број на обучени вработени	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти, НП Галичица, Центар за управување со кризи	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Информативни настани за прикажување на границите, зоните и дозволените и забранети активности по зони	1	Број на одржани информативни настани за обележаните граници		x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП, експерти, НП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
									Галичица,	
Обезбедување законска и планска рамка за управување	Обука за подготовка на годишни програми, извештаи за мониторинг и МЕТТ анализи	1	Подготвени годишни програми Број на завршени МЕТТ анализи	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Сертификација и опремување на чувар во заштитеното подрачје (ренџерска служба)	1	Број на сертифицирани ренџери	x				x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, МЖСПП	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Подготвени ревизорски извештаи	1	Број на оверени ревизорски извештаи	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Соработка и вмрежување со други заштитени подрачја и меѓународни организации	1	Број на одржани состаноци	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Прекугранична соработка и размена на податоци	1	Број на одржани состаноци	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, Ministry of External Affairs	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Дигитализација на услугите на субјектот за управување со заштитеното подрачје	2	Број на дигитализирани услуги			x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
Ефикасно и ефективно управување со	Воведување на стандарди за управување ISO 9001, ISO 14001	1	Имплементирани ISO стандарди	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП,

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Потпрограма	Активност	Приоритет	Индикатор	2022	2023	2024	2025	2026	Главни институции за имплементација	Можни извори на финансирање
споменикот на природата Охридско Езеро									подрачје	PONT
	Континуирано развивање на МЕТТ алатката за проценка на ефикасноста на управувањето	1	Број на завршени МЕТТ анализи	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Континуирано следење на спроведувањето на Планот за управување преку соодветни индикатори	1	Број на спроведени активности за програми и потпрограми од Планот за управување	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Подготовка на нов Петгодишен оперативен план за наредниот петгодишен период на спроведување на Планот за управување	2	Изработен нов оперативен план					x	Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
Финансирање	Подготовка на бизнис план	1	Изработен деловен план	x					Субјект за управување со заштитеното подрачје	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT
	Обука за пишување проектни предлози /обезбедување средства за вработените во ЈП	1	Број на одржани обуки за вработените Број на поднесени апликации	x	x	x	x	x	Субјект за управување со заштитеното подрачје, експерти, НП Галичица	Буџет на субјектот за управување со заштитеното подрачје, буџет на МЖСПП, PONT

6 Управување и владеење

6.1 План за управување и владеење

6.1.1 Структура на управување

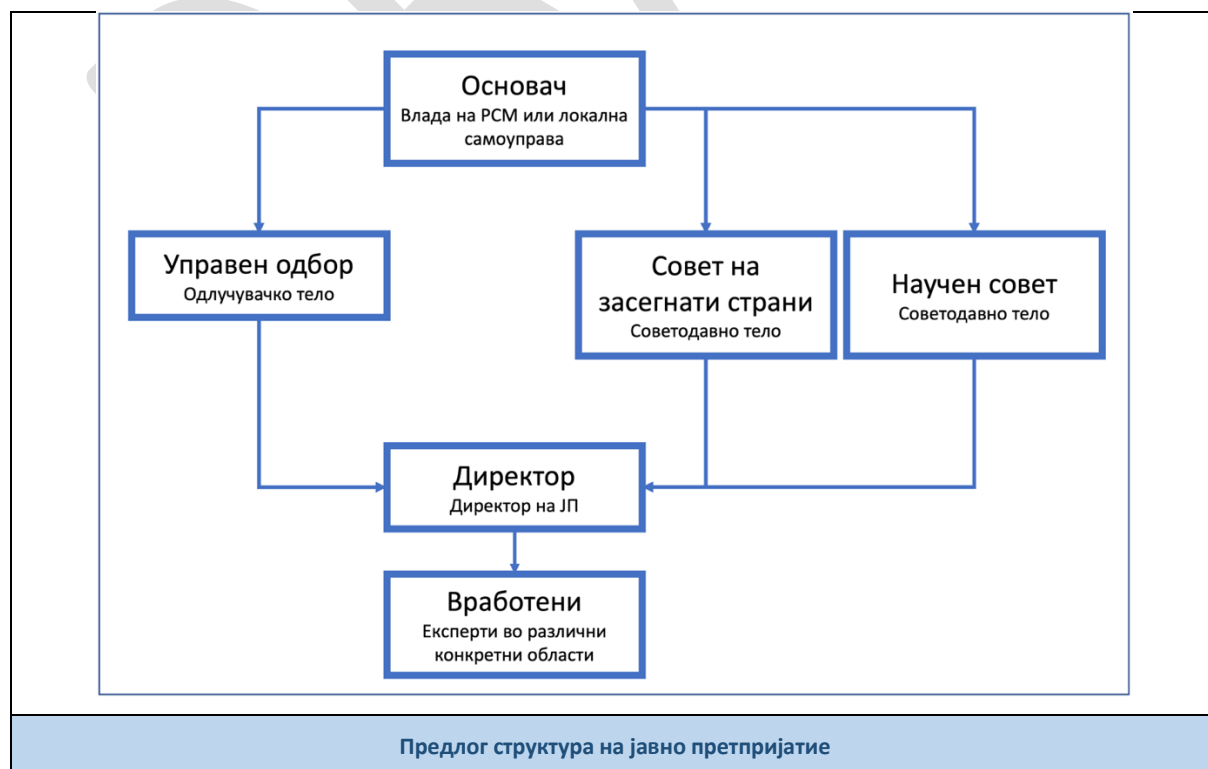
За време на изработката на овој План за управување, не постои субјект за управување со споменикот на природата Охридско Езеро.

Со Студијата за валоризација за повторно прогласување на Охридското Езеро се предлага формирање на јавно претпријатие (ЈП) за стопанисување со заштитеното подрачје споменик на природата Охридско Езеро.

Јавните претпријатија се основаат за вршење на стопански дејности од јавен интерес, кои можат да бидат и управување со природни ресурси. Јавно претпријатие може да биде основано од Владата на Република Северна Македонија или од општините. Може да се формира и меѓуопштинско јавно претпријатие преку заеднички договор на две или повеќе општини.

Структура на едно јавно претпријатие:

1. Основач на ЈП (Р. Северна Македонија или една или повеќе општини) кои ги именуваат членовите на јавното претпријатие
2. Извршен одбор (5 члена), како независно тело за одлучување
3. Научен одбор (најмногу 5 члена) како советодавно тело
4. Одбор на засегнати страни (најмногу 12 члена) како советодавно тело
5. Директор на ЈП
6. Вработени во ЈП

Задачи и одговорности на Извршниот одбор:

1. Донесува статут на јавното претпријатие;
2. Ги донесува програмите за работа и развој на јавното претпријатие;
3. Ја одредува деловната политика;
4. Ја усвојува годишната сметка и извештајот за работењето на јавното претпријатие;
5. Одлучува за користење на средствата наменети за работењето на јавното претпријатие;
6. Донесува одлуки за инвестирање;
7. Ги одредува цените на производите и услугите;
8. Одлучува за внатрешната организација на јавното претпријатие;
9. Избира и разрешува директор на јавното претпријатие; и
10. Врши и други работи утврдени со актот за основање и статутот на јавното претпријатие.

Предложени членови на Извршниот одбор:

1. Општина Охрид
2. Општина Струга
3. Општина Дебарца
4. Министерство за транспорт и врски (Капетанија Охрид)
5. МЖСПП

Извршниот одбор мора да следи јасни правила за работа и е советуван од Научниот одбор и од Одборот на засегнати страни.

Предлог членови на Научниот одбор (советодавен совет):

- ХБЗ Охрид
- Музеи во Струга и Охрид
- Изборно: Универзитет во Скопје или НВО во научната област

Задачи и одговорности на Научниот одбор:

- Советување за технички и научни прашања

Предложени членови на Одборот на засегнати страни (советодавен совет):

- Претставници на граѓаните
- НВОа
- Претставник на Комитетот за светско наследство на УНЕСКО
- Управување со сливот на реката Дрим
- Комитети за прекугранична соработка (особено во однос на рибарството)
- Раководство на Рамсар местото
- Раководство на Националниот Парк Галичица
- Туристички организации
- Раководство на ЈП Колекторски систем

Задачи и одговорности на Одборот на засегнати страни:

- Советување за технички и стратешки прашања
- Размена на научни информации и податоци и на документи

- Координација на активности

DRAFT

6.1.2 Механизми и процедури за консултации и учество на засегнатите страни

Во следнава табела се дадени предлози за вклучување и учество на засегнати страни од различни сектори

Група засегнати страни	Засегнати страни	Теми	Зачестеност	Механизми
Академија и граѓанско општество	<ul style="list-style-type: none"> Хидробиолошки завод Охрид Универзитети НВО Консултанти 	<ul style="list-style-type: none"> Научно истражување Следење на видовите и живеалиштата Едукација 	Еднаш годишно	<ul style="list-style-type: none"> Годишни информативни состаноци Научна конференција на конкретни теми секоја втора година Развивање на граѓанско научно следење на птиците Финансирање студентски практиканти во Хидробиолошкиот завод (биологија или соодветна област)
Туризам	<ul style="list-style-type: none"> Тур-оператори Едриличарски клубови Клубови за нуркање Здружение на туристички водичи и придружници на Македонија Туристички агенции НАИТМ-Национална асоцијација за дојдовен туризам на Македонија ХОТАМ - Хотелска асоцијација на Македонија 	<ul style="list-style-type: none"> Промоција на Охридското Езеро пред посетителите Систем за следење на посетители и влијание на туризмот Развој на едриличарскиот туризам Развивање стратегија за одржлив туризам 	Два пати годишно	<ul style="list-style-type: none"> Платформа за соработка двапати годишно Панел дискусии (развивање маркетинг стратегии, постојни мерки и подобрувања, езерска инфраструктура) Годишна соработка со туристичкиот сектор од заштитени езера ширум светот (размена на искуства, стратегии и меѓусебна промоција) Кампањи за одржлив развој на туризмот Кратки видеа за зголемување на јавната свест
Влада и донатори	<ul style="list-style-type: none"> МЖСПП Сектор за води Министерство за земјоделство, 	<ul style="list-style-type: none"> Користење и развој на езерската инфраструктура Извештаи за прекршувања 	Два пати годишно	<ul style="list-style-type: none"> Работилници за подобрување на соработката помеѓу релевантните институции

Група засегнати страни	Засегнати страни	Теми	Зачестеност	Механизми
	<p>шумарство и водостопанство, Сектор за риболов</p> <ul style="list-style-type: none"> • Делегација на ЕУ во Северна Македонија • PONT 	<ul style="list-style-type: none"> • Ажурирање на базата на податоци со новорегистрирани чамци 		<ul style="list-style-type: none"> • Платформа за прекугранична соработка меѓу секторите • Обука за меки вештини • Соработка со граничната полиција и општините
Локална власт	<ul style="list-style-type: none"> • Јавното претпријатие ПроАква • ЈП Колекторски систем • ЈУ Национален Парк Галичица 	<ul style="list-style-type: none"> • Квалитетот на водата • Причини за загадување • Одржливо користење на водните ресурси • Управување со водите во согласност со Рамковната директива за води на ЕУ • Намалување на загадувањето во езерото • Управување со посетители • Одржување на заштитните зони на брегот 	Два пати годишно	<ul style="list-style-type: none"> • Годишен состанок за следење на квалитетот на водата • Работилници за прибирање финансиски средства • Платформа за прекугранична соработка меѓу секторите • Едукативни саеми за најнови технологии и практики за квалитет на вода, управување и сл., од целиот свет • Организирање едукативна обука за вработените во ЈП, вклучувајќи и размена на искуства • Стратегија за одржлив туризам во заштитени подрачја, особено езера или блата • Студија за носивост на екосистемот на Охридското Езеро
Меѓународни тела	<ul style="list-style-type: none"> • Официјални меѓународни и прекугранични тела за риболов, управување со водни басени, управување со WH • PONT • Македонски комитет за Рамсар 	<ul style="list-style-type: none"> • Конзервација на природното и културното наследство на езерото и регионот • Задржување на статусот на светско наследство на УНЕСКО • Одржливо управување со водните ресурси 	Еднаш годишно	<ul style="list-style-type: none"> • Организирање конференции • Студиски патувања и размена на искуства со земјите од ЕУ • Организирање на истражување и соработка за проекти за заштита на природата и локален развој • Курсеви за обука за вработени

Група засегнати страни	Засегнати страни	Теми	Зачестеност	Механизми
		<ul style="list-style-type: none"> Заштита на блатата и екосистемот 		
Рибарство	<ul style="list-style-type: none"> Носители на концесија за рибарство Рибари 	<ul style="list-style-type: none"> Управување со рибниот фонд Спречување на нелегални активности Маркетинг на производи 	Два пати годишно	<ul style="list-style-type: none"> Платформата за прекугранична соработка која се организира двапати годишно Студиски патувања во други заштитени подрачја со слични услови и активности
Едукација	<ul style="list-style-type: none"> Музеи Градинки Основни училишта 	<ul style="list-style-type: none"> Заштита на природното и културното наследство на регионот Подигнување на свеста кај населението, особено кај младите 	Два пати годишно	<ul style="list-style-type: none"> Зголемување на свеста за заштитеното подрачје преку медиумите Организирање на екскурзии до езерото и музеите низ Охрид Вклучување на помладата генерација во промотивни видеа за природното и културното наследство Промотивни материјали за учениците од основните училишта и градинките на Охридското Езеро за културно и природно наследство на пр. мапи, боенки, книги, училишен прибор

6.1.3 Постапување со Планот за управување

Според член 98, став (7) од Законот за заштита на природата, субјектот на управување со заштитеното подрачје е задолжен за правење проценка на спроведувањето на Планот за управување и за изнесување на заклучоците во годишен извештај. Извештајот треба да се достави до Министерството за животна средина и просторно планирање до 31 јануари следната година. Управниот орган ги обезбедува следниве извештаи:

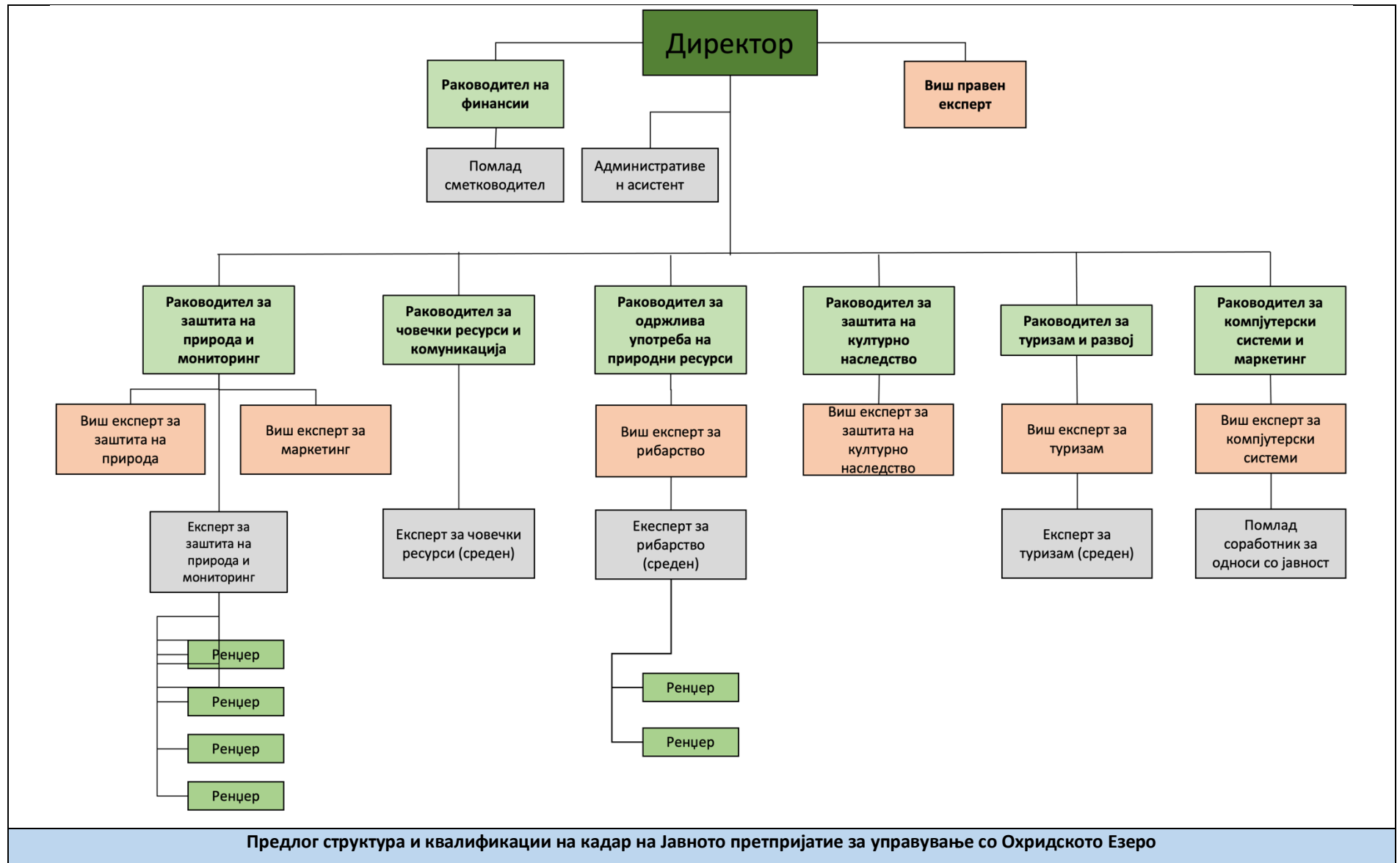
- Полугодишни извештаи за активностите, кои се доставуваат до советите
- Извештај за реализација на активностите на годишниот план за работа

Според член 99, став (2) од истиот закон, на крајот на петтата година од спроведувањето на Планот за управување ќе треба да се направи проценка на резултатите. Врз основа на оваа проценка, субјектот за управување со заштитеното подрачје ќе го ревидира и измени Планот за управување и ќе ја консултира јавноста. Постапката за подготовка на нов План за управување треба да започне најмалку една година пред истекот на актуелниот план.

6.2 План за човечки и други ресурси

6.2.1 Човечки ресурси

Ова поглавје содржи предлог за тоа каква би требало да биде структурата на раководниот субјект на заштитеното подрачје, вклучувајќи ги секторите, потребниот персонал и нивните квалификации. Предлогот е подготвен врз основа на оперативните програми.

Во следнава табела е дадена препорака за вработените во ЈП и за нивните потребни квалификации.

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
Дирекција	<ul style="list-style-type: none"> Учество во утврдувањето на критериумите за користење на средствата, надзор на користењето на средствата во работењето на ЈП при усогласување со неговите деловни активности, други извршни работи поврзани со работењето на ЈП утврдени со статутот. 	<ul style="list-style-type: none"> Директор [240 ЕКТС во поврзана област, најмалку 6 години искуство, еден од следниве меѓународно признати сертификати за активно познавање на англиски јазик, не постар од пет години: TOEFL IBT - најмалку 74 поени, IELTS - најмалку 6 поени, ILEC (ILEC CambridgeEnglish: Legal) - најмалку B2, FCE (FCE CambridgeEnglish: First) - положен, BULATS - најмалку 60 поени]
	<ul style="list-style-type: none"> Идентификување и креирање шема за плаќања за екосистемски услуги 	<ul style="list-style-type: none"> Административен асистент [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор односно 6 години искуство, од кои 2 години во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> Обезбедување финансиски средства од екосистемски услуги, вклучувајќи културни услуги (туризам и рекреација) 	<ul style="list-style-type: none"> Раководител за финансии [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 6 години искуство во јавен сектор од кои најмалку 3 на виша позиција, односно 10 години искуство со најмалку 3 години во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> Сите правни активности во ЈП 	<ul style="list-style-type: none"> Помлад сметководител [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор односно 6 години искуство од кои 2 години во виша улога во приватен сектор и активно познавање на англиски јазик - положено испит за административен менаџмент]

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
		<ul style="list-style-type: none"> • Виш правен експерт [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 во виша функција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
Зачувување и мониторинг на природата	<ul style="list-style-type: none"> • Истражување за присуство на приоритетни живеалишта, растенија и животни 	<ul style="list-style-type: none"> • Раководител за мониторинг и зачувување на природата [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 на виша позиција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Попис на податоци за макробез’рбетници и фитопланктон 	<ul style="list-style-type: none"> • Виш експерт за зачувување на природата [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 во виша функција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во висок приватен сектор улога, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Развивање на акциони планови според оперативните планови 	<ul style="list-style-type: none"> • Виш експерт за мониторинг [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 во виша функција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша улога во приватен сектор , активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
	<ul style="list-style-type: none"> Мониторинг на видовите и живеалиштата во езерото, управување со неавтохтоните видови 	<ul style="list-style-type: none"> Експерт за зачувување и мониторинг на природата [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор, односно 6 години искуство од кои 2 години во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> Регулирање на пловните објекти на езерото 	<ul style="list-style-type: none"> Ренџер (4 позиции) [Минимум ниво IV (гимназиско) образование, познавање на англиски јазик се смета за предност. Ренџерите на заштитените подрачја полагаат стручен испит според програмата пропишана од министерот надлежен за државниот орган што раководи со дејностите за заштита на природата]
Операции и комуникација	<ul style="list-style-type: none"> Зајакнување на капацитетот на субјектот за управување со заштитеното подрачје преку напредна и основна обука на вработените (ИТ, англиски, сметководство, здравје и безбедност при работа, итн.) 	<ul style="list-style-type: none"> Раководител за операции и комуникации [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 6 години искуство во јавен сектор од кои најмалку 3 на виша позиција, односно 10 години искуство со најмалку 3 години искуство во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> Комуникација со посетителите на заштитеното подрачје, подготовка на кодекс на однесување фокусиран на туризмот, вклучително и чамци 	<ul style="list-style-type: none"> Експерт за човечки ресурси [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор, односно 2 години во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> Споделување содржини и едукативен материјал на социјалните мрежи и објавување периодични интернет списанија за активностите на заштитеното подрачје 	

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
	<ul style="list-style-type: none"> • Едукација на локалната заедница за придобивките од заштитеното подрачје, организирање едукативни кампови за деца и возрасни, промовирање на културното наследство на Охридското Езеро преку разни настани; 	
Одржливо користење на природните ресурси	<ul style="list-style-type: none"> • Спречување на нелегален риболов, управување со порибувањето, ревидирање на риболовните основи, едукација на рибарите за еколошки здраво управување со чамци 	<ul style="list-style-type: none"> • Раководител за одржливо користење на природните ресурси [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 6 години искуство во јавен сектор од кои најмалку 3 на виша позиција, односно 10 години искуство со најмалку 3 години искуство во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англискиот јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Спречување на внесување на егзотични видови риби 	<ul style="list-style-type: none"> • Виш експерт за рибарство [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 во виша функција во јавен сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша позиција во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Спроведување на агроеколошки мерки во согласност со Директивите на ЕУ за птици и живеалишта 	<ul style="list-style-type: none"> • Експерт за рибарство [240 ЕКТС, или VII/1, минимум 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор односно 6 години искуство од кои 2 години во виша улога во приватен сектор, активно познавање англиски јазик - положен испит за административен менаџмент.]

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
	<ul style="list-style-type: none"> • Примена на добри земјоделски практики и зголемена свест за одржливост кај земјоделците 	<ul style="list-style-type: none"> • Ренџер (2 позиции) [Минимално ниво IV (гимназиско) образование, познавање на англискиот јазик се смета за предност. Ренџерите на заштитените подрачја полагаат стручен испит според програмата пропишана од министерот надлежен за државниот орган што раководи со активностите за заштита на природата]
Заштита на културното наследство	<ul style="list-style-type: none"> • Заштита и следење на културното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро 	<ul style="list-style-type: none"> • Раководител за заштита на културно наследство [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 6 години искуство во јавен сектор од кои најмалку 3 на виша позиција, односно 10 години искуство со најмалку 3 години искуство во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Обука на вработените за природното наследство на УНЕСКО 	<ul style="list-style-type: none"> • Виш експерт за заштита на културното наследство [240 ЕКТС, или VII/1 (уметност/ историја), најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 во виша функција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Следење на културното наследство во границите на заштитеното подрачје 	
	<ul style="list-style-type: none"> • Зачувување на архитектурата на стариот град на Охрид и истражување на подводни локалитети кои се културно наследство 	
Туризам и развој	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на студија за развој на еко-туризмот и маркетинг стратегија за туристички услуги 	<ul style="list-style-type: none"> • Раководител за туризам и развој [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 6 години искуство од кои најмалку 3 на виша позиција, односно 10 години искуство со најмалку 3 години искуство во виша улога во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
	<ul style="list-style-type: none"> • Организирање саеми за туризам за промовирање на еко-туристичките услуги 	<ul style="list-style-type: none"> • Виш експерт за туризам [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 на виша функција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Континуирана на обука на вработените за туристички производи 	<ul style="list-style-type: none"> • Експерт за туризам [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор односно 6 години искуство од кои 2 години во виша улога во приватен сектор и активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Следење и подготвување извештаи за бројот на посетители и развојот на туризмот 	
ИТ и маркетинг	<ul style="list-style-type: none"> • Подготовка на база на податоци за природното наследство на споменикот на природата Охридско Езеро; одржување на базата на податоци за мониторинг 	<ul style="list-style-type: none"> • Раководител на ИТ и маркетинг [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 6 години искуство од кои најмалку 3 на виша позиција, односно 10 години искуство со најмалку 3 години искуство во виша позиција во приватниот сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Воспоставување и одржување на база на податоци за квалитетот на водата во Охридското Езеро 	<ul style="list-style-type: none"> • Виш ИТ специјалист [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 5 години искуство од кои најмалку 2 во виша функција во јавниот сектор, односно 8 години искуство со најмалку 2 години искуство во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]
	<ul style="list-style-type: none"> • Обука на вработените за ГИС апликации, употреба на дронови за воздушно фотографирање, управување со чамци, бази на податоци и протоколи за следење 	<ul style="list-style-type: none"> • Помлад службеник за односи со јавност за заштитени подрачја [240 ЕКТС, или VII/1, најмалку 4 години искуство, најмалку 1 година во јавен сектор, односно 6 години

Сектор	Главни задачи	Членови на тимот и нивни квалификации
	<ul style="list-style-type: none"> Маркетинг дизајни за ЈП и неговите секојдневни активности 	искуство од кои 2 години во виша улога во приватен сектор, активно познавање на англиски јазик - положен испит за административен менаџмент]

DRAFT

6.2.2 Опрема и инфраструктура

Целосно оперативниот субјект за управување со Охридското Езеро треба да биде опремен минимум со следново:

- Канцелариски простори (минимум 12 m² по вработен) со компјутер/лаптоп, пристап до интернет, печатачи, мобилни телефони, софтвер
- 3 чамци со доволно моќни мотори за патролирање на езерото
- 2 мали автомобили за градско возење
- 1 SUV (4x4 возило)
- Униформи, облека погодна за сите услови
- Опрема за ренџери (двоглед, GPS, радио)

6.2.3 Проценка на трошоците (бизнис план)

6.2.3.1 Плати за вработените

Потребните квалификации и платите се засноваат на Законот за административни службеници (Службен весник на РМ бр. 27/2014, со измените). Во член 22 се определуваат категории на работни места, кои се детално објаснети во членовите 23, 24, 25 и 26.

Во членот 87 е пропишано пресметување на платите, врз основа на степенот на образование и категоријата на работното место. Добиениот резултат се множи со 81,6 денари за да се утврди месечната бруто-плата, согласно Одлуката за утврдување на вредноста на бодовите за пресметка на платите на административните службеници, 2021 година („Службен весник на МК“ бр. 21/21).

Исклучок се платите на ренџерите. Согласно член 108 ставови (4) и (5) од Законот за заштита на природата, министерот за животна средина и просторно планирање го објави Правилникот за содржината на програмата за стручни испити за чувари на заштитени подрачја (ренџери). Иако тука не се споменува плата, на огласот за вработување на НП Маврово (ренџер), просечната бруто плата е 27.342 денари (<https://npmavrovo.org.mk/j-a-v-e-n-o-g-l-a-c/>).

6.2.3.2 Проценка на трошоците за плата за вработените (бруто, во денари)

Човечки ресурси	2022 година	2023 година	2024 година	2025 година	2026 година
Директор	910.284	910.284	910.284	910.284	910.284
Административен асистент	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Раководител за финансии	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Помлад сметководител	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Виш правен експерт	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Раководител за мониторинг и зачувување на природата	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Виш експерт за зачувување на природата	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Виш експерт за мониторинг	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Експерт за зачувување и мониторинг на природата	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Ренџер	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Ренџер	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Човечки ресурси	2022 година	2023 година	2024 година	2025 година	2026 година
Ренџер	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Ренџер	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Раководител за операции и комуникации	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Експерт за човечки ресурси	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Раководител за одржливо користење на природните ресурси	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Виш експерт за рибарство	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Експерт за рибарство	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Ренџер	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Ренџер	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Раководител за заштита на културното наследство	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Виш експерт за заштита на културното наследство	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Раководител за туризам и развој	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Виш експерт за туризам	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Експерт за туризам	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Раководител на ИТ и маркетинг	701.107	701.107	701.107	701.107	701.107
Виш специјалист за ИТ	681.523	681.523	681.523	681.523	681.523
Помлад службеник за односи со јавноста	593.395	593.395	593.395	593.395	593.395
Ренџер - сезонски ангажман	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Ренџер - сезонски ангажман	490.716	490.716	490.716	490.716	490.716
Вкупно трошоци за вработени (денари)	18.670.213	18.670.214	18.670.215	18.670.216	18.670.217
Вкупно трошоци за вработени (евра)	311.170	311.170	311.170	311.170	311.170

6.2.3.3 Проценка на трошоците за канцеларии, одржување и основна опрема (денари)

Канцеларии, одржување и основна опрема	2022 година	2023 година	2024 година	2025 година	2026 година
Изнајмување на канцеларија со 20 работни места	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
Одржување	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Вода	24.000	24.000	24.000	24.000	24.000
Електрична енергија	72.000	72.000	72.000	72.000	72.000
Безбедност	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
Интернет пристап	27.600	27.600	27.600	27.600	27.600
Надомест за закотвување на чамец	422.800	422.800	422.800	422.800	422.800
Одржување на чамец (годишно)	36.900	36.900	36.900	36.900	36.900
Трошоците за гориво	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
Униформи	150.000				
GPS уреди	500.000			150.000	
Друга опрема	100.000	100.000	100.000	100.000	100.000
Вкупно оперативни/ трошоци кои се повторуваат (денари)	4.863.300	4.213.300	4.213.300	4.363.300	4.213.300
Вкупно оперативни/ трошоци кои се повторуваат (денари)	81.055	70.222	70.222	72.722	70.222

6.2.3.4 Проценка на трошоците за трајни средства (евра)

Трајни средства	2022 година	2023 година	2024 година	2025 година	2026 година
Чамци	50.000	25.000			

План за управување со споменик на природата Охридско Езеро

Автомобили	25.000	12.500			
Зонски маркери и туристички информативни знаци	10.000		6.000		
Информативни табли за надвор	10.000			10.000	
Вкупно трошоци за трајни средства (евра)	95.000	37.500	6.000	10.000	-

6.2.3.5 Проценка на трошоците за избрани студии и проекти (евра)

Програма	Избрани приоритетни студии и проекти	2022 година	2023 година	2024 година	2025 година	2026 година
1	Изработка на физибилити студија за марината	100.000	100.000			
1	Попис и пополнување на празнините во знаењето за природните вредности (приближно 15 студии)	150.000	75.000			
1	Следење на природните вредности (разни)		25.000	50.000	50.000	50.000
1	Спроведување на мерки за зачувување и реставрација, како и регулирање на пловни објекти	10.000	30.000	150.000	100.000	50.000
1	Подобрување на системот за отпадни води	50.000	200.000	500.000	100.000	50.000
1	Следење на квалитетот на водата	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
1	Конверзија на чамци со електрични мотори		20.000	100.000	250.000	750.000
1	Подготовка на студија за проценка на носивоста	30.000				
2	Поддршка на одржливи практики на рибарство	25.000	50.000	25.000	10.000	10.000
3	Следење на културното наследство	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
4	Подготовка на развојна стратегија за одржлив туризам	10.000	50.000			
4	Управување со посетители и едукација	10.000	25.000	50.000	50.000	50.000
4	Програма за маркетинг на одржлив туризам		20.000	75.000	75.000	75.000
5	Механизми за учество					
6	Односи со јавноста и подигнување на свеста	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
7	Обуки за вработените во ЈП	35.000	35.000	35.000	20.000	20.000
7	Механизми за соработка со разни сектори	20.000	20.000	20.000	20.000	20.000
	Вкупно	490.000	700.000	1.055.000	725.000	1.125.000

6.2.3.6 Преглед на трошоци (евра)

	2022 година	2023 година	2024 година	2025 година	2026 година
Оперативни/ трошоци кои се повторуваат (евра)					
Човечки ресурси	311.170	311.170	311.170	311.170	311.170
Канцеларии и одржување	81.055	70.222	70.222	72.722	70.222
Трајни средства	95.000	37.500	6.000	10.000	-
Оперативни трошоци (вкупно)	487.225	418.892	387.392	393.892	381.392
Трошоци на проектот (евра)					
Избрани студии и проектни	490.000	700.000	1.055.000	725.000	1.125.000
Вкупни трошоци (евра)	977.225	1.118.892	1.442.392	1.118.892	1.506.392

6.2.4 Средства и финансирање

Во предвид треба да се земат следниве донатори/ извори на финансирање:

- Државен буџет
- Општините
- РОНТ
- ГИЗ
- Прекугранична соработка на ЕУ
- ИПА на ЕУ
- ГЕФ
- УНЕП, преку имплементација на разни донаторски проекти
- УНДП, преку имплементација на разни донаторски проекти
- Туристички такси (плажи, паркинг, патувања со бродови, тури, итн.)

6.3 Годишен план за работа

Ќе биде подготвен од субјектот задолжен за управување.

6.4 Подготовка на следниот План за управување

Според Законот за заштита на природата, следниот План за управување мора да биде подготвен за пет години.

7 Анекси

7.1 Користена литература

- Albrecht C. & Wilke T. (2009): Ancient Lake Ohrid: Biodiversity and evolution. *Hydrobiologia* 615.
- Arge Naturschutz (2014): Lebensraum Schilf. Land Salzburg, Abteilung 13 – Naturschutz.
- Blazencic J. (2004): The Ohrid Lake-an important centre of Chraophyta diversity. Proceedings of the 2nd Congress of Ecologists of the Republic of Macedonia with International Participation, 25-29.10.2003, Ohrid. Special issues of Macedonian Ecological Society, Vol. 6, Skopje.
- Budzakoska Gjoreska B., Trajanovski S., Trajanovska S. & Zdraveski K. (2019): Assessing the Status of Загрозен Invertebrates from the Ancient Lake Ohrid: The Endemic Species *Gocea ohridana* Hadžišiče, 1956 (Gastropoda: Hydrobiidae). *Acta zoologica bulgarica*.
- Catsadorakis G., Avramoski O., Bojadzi A. & Nikolaou H. (2016): The status of an isolated population of Goosander *Mergus merganser* in the Balkans. *Wildfowl*.
- Cvetkoska A., Pavlov A., Jovanovska E., Tofilovska S., Blanco S., Ector L., Wagner-Cremer F. & Levkov Z. (2018): Spatial patterns of diatom diversity and community structure in ancient Lake Ohrid. *Hydrobiologia*.
- Defos du Rau P. & Perennou C. (2007): Management Plan for Red-Crested Pochard (*Netta rufina*) 2007-2009. European Commission.
- Developing Biological Tools for Monitoring of Lake Ohrid in accordance with European Water Framework Directive (2013). Project Report.
- Dudley, N. (Editor) (2008): Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp. WITH Stolton, S., P. Shadie and N. Dudley (2013). IUCN WCPA Best Practice Guidance on Recognising Protected Areas and Assigning Management Categories and Владеење Types, Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 21, Gland, Switzerland: IUCN.
- EKOMENLOG (2017): Conservation of Velidab - Biodiversity Heaven in Lake Ohrid. Report about sampling.
- Eftimi R., Skende P. & Zoto J. (2002): An isotope study of the connection of Ohrid and Prespa lakes. *GEOLOGICA BALCANICA*, 32.1, Sofia, Mart. 2002, p. 43-49
- Директива на ЕУ за живеалишта (Директива на Советот 92/43/ЕЕЗ).
- Директива на ЕУ за птици (Директива на Советот 2009/147/ЕЗ).
- Рамковна директива за води на ЕУ (WFD) (Директива на Советот 2000/60/ЕЗ).
- GIZ (2015): Initial Characterisation of Lakes Prespa, Ohrid and Shkodra/Skadar. Implementing the EU Water Framework Directive in South-Eastern Europe.
- GIZ (2017): Shorezone Functionality, Ohrid Lake.
- GIZ (2017): Fish and Fisheries. Lake Ohrid. Implementing the EU Water Framework Directive in South-Eastern Europe.
- Глобално Water Partnership GWP Mediterranean Athens (2021): Lake Ohrid Watershed Management Plan.
- Hauffe T., Albrecht C., Schreiber K., Birkhofer K., Trajanovski S., & Wilke T. (2011): Spatially explicit analysis of gastropod biodiversity in ancient Lake Ohrid. *Biogeosciences*.
- Hoffmann N., Reicherter K., Fernandez-Steeger T. & Grützner C (2010): Evolution of ancient Lake Ohrid: a tectonic perspective. *Biogeosciences Discuss.*, 7, 4641–4664, 2010.

Holsten B., Schoenberg W. & Jensen K. (2011): Schutz und Entwicklung aquatischer Schilfröhrichte. Ein Leitfadens für die Praxis. Landesamt für Landwirtschaft, Umwelt und ländliche Räume des Landes Schleswig-Holstein.

IUCN ECARO (2018): National Red Lists for Species Conservation in Macedonia: setting the stage. IUCN Regional Office for Eastern Europe and Central Asia, Belgrade, Serbia.

Jovanovski M. (2009): Hydrogeological Survey on Groundwater in Macedonia. GTZ project.

Jordanoski M., Velkova-Jordanoska L. & Veljanoska-Sarafiloska E. (2008): Ecological Effects of River Sateska and its Tributaries on Ancient Lake Ohrid. *Natura Montenegrina*.

Kostoski G., Albrecht C., Trajanovski S., and Wilke T. (2010): A freshwater biodiversity hotspot under pressure – assessing threats and identifying conservation needs for ancient Lake Ohrid. *Biogeosciences*.

Kuiper J.G.J. (1960): Zoological results of a collecting journey to Yugoslavia, 1954. 6: Die Pisidien des Ochridsees, Mazedonien, nebst Bemerkungen über die Verbreitung der Pisidien in der Balkanhalbinsel und den Donauländern. *Beaufortia*. 88(7): 219-231. <http://www.repository.naturalis.nl/document/548696>

Lake Ohrid Watershed Management Plan (2021); Глобално Water Partnership Mediterranean Athens, Greece.

Закон за заштита на природата (Службен весник на Република Македонија бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15, 39/16, 63/16 и 113/18).

Закон за водите (Службен весник на Република Македонија бр. 87/2008, 6/2009, 161/2009, 83/2010, 51/2011, 44/2012, 23/2013, 163/2013, 180/2014, 124/2015, 146/2015, 52/2016).

Levkov Z. & William D.M. (2012): Checklist of diatoms (*Bacillariophyta*) from Lake Ohrid and Lake Prespa (Macedonia), and their watersheds. *Phytotaxa* 45.

Локален еколошки акциски план (ЛЕАП) за Општина Охрид (2019-2025).

План за управување со Националниот парк Галичица (2021-2030).

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ (2011): Врз основа на член 35 став 3 од Законот за заштита на природата („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/04, 14/06, 84/07, 35/10 и 47/11), министерот за животна средина и просторно планирање, донесе: ЛИСТИ ЗА УТВРДУВАЊЕ НА СТРОГО ЗАШТИТЕНИ И ЗАШТИТЕНИ ДИВИ ВИДОВИ. (List of Strictly Protected and Protected Species in North Macedonia).

Melovski L., Jovanovska D. and Hristovski S. (2019): Landscape diversity in North Macedonia, *Macedonian Journal of Ecology and Environment* (<http://www.mjee.org.mk/>).

Ministry for Tourism and Environment & Ministry for Culture (2018): Natural and Cultural Heritage of the Ohrid region / (Extension to the existing Mixed World Heritage Property “Natural and Cultural Heritage of the Ohrid Region” (99ter) / Nomination Dossier for Inscription on the World Heritage List.

National Biodiversity Strategy and Action Plan 2018-2023 in North Macedonia.

Ostendorp W. (1993): Schilf als Lebensraum.

Patceva S., Mitic V., Jordanoski M. & Veljanoska – Sarafiloska E. (2004): Influence of the Main Tributaries on the Trophic State of Lake Ohrid. *BALWOIS* 2004.

Plan for the management of the reed belt in Lake Ohrid (2019). Financed by EU and UNDP.

РИБОЛОВНА ОСНОВА ЗА РИБОЛОВНА ВОДА „ОХРИДСКО ЕЗЕРО“ ЗА ПЕРИОД 2017-2022 ГОДИНА. Fishing Grounds for "LAKE OHRID" Fishery for the Period 2017-2022)

Rietbergen-McCracken J. & Narayan D. (1998): Participation and Social Procena: Tools and Techniques. World Bank Report.

Riservato, E. et al. (2009). The Status and Distribution of Dragonflies of the Mediterranean Basin. Gland, Switzerland and Malaga, Spain: IUCN.

Roberge J.M. & Angelstam P. (2004): Usefulness of the Umbrella Species Concept as a Conservation Tool. Conservation Biology.

Schneider-Jacoby M. & Vasić V.F. (1989): The Red-crested Pochard *Netta rufina* breeding and wintering in Yugoslavia. Wildfowl 40.

Schultheiß, R., Albrecht, C., Bößneck, U. et al. (2008): The neglected side of speciation in ancient lakes: phylogeography of an inconspicuous mollusc taxon in lakes Ohrid and Prespa. Hydrobiologia 615, 141–156.

Smiljkov S., Budzakoska-Gjoreska B., Sapkarev J. & Trajanovski S. (2007): Dominant Species of the Gastropod Fauna from the Littoral Region in Lake Ohrid of R. Macedonia. Contributions, Sec. Biol. Med. Sci., MASA, XXVIII.

Просторен план за охридско-преспанскиот регион 2005-2020.

Spenceley A., Snyman S., & Eagles P.F.J (2017): Guidelines for tourism partnerships and concessions for protected areas: Generating sustainable revenues for conservation and development. Report to the Secretariat of the Convention on Biological Diversity and IUCN.

Sovinc, A. (2021). Protection study of the Vjosa River Valley based on IUCN protected area standards, Belgrade, Serbia: IUCN.

Sterijovski, B. 2015. Conservation and protection status of amphibians in Macedonia. Pelagic Publishing. Exeter, UK.

Stolton, S. and N. Dudley. 2016: METT Handbook: A guide to using the Management Effectiveness Tracking Tool (METT), WWF-UK, Woking.

Strengthening the Capacities for implementation of Natura 2000 in Macedonia on central and local level (2016-2017). EU-IPA Project.

Talevska M., Petrovic D., Milosevic D., Talevski T., Maric D. & Talevska A. (2009): Biodiversity of Macrophyte Vegetation from Lake Prespa, Lake Ohrid and Lake Skadar, Biotechnology & Biotechnological Equipment, 23.

Talevska M. & Talevski T. (2015): Qualitative Composition of Macrophyte Vegetation and Cyprinid Fauna from Lake Ohrid. Bulgarian Journal of Agricultural Science, 21.

Tasevska O., Guseska D. & Kostoski G. (2019): A Checklist of Monogonont Rotifers (Rotifera: *Monogononta*) of Lake Ohrid, Republic of Macedonia. Acta Zoologica Bulgarica.

Talevska M. & Talevski T. (2012): Registration of the reed belt as a basis for further monitoring of the situation in Lake Ohrid, and in order to determine the strategy for its protection. Funded by the Municipality of Ohrid.

Talevski T., Talevska Leshoska A., Pejovski E., Pejin B., Machałowski T., Wysokowski M., Tsurkan M. V., Petrova O., Sivkov V., Martinovic R., Pantovic S., Khrunyk Y., Trylis V., Fursov A., Djurovic M., Jesionowski T. & Ehrlich H. (2020): Identification and first insights into the structure of chitin from the endemic freshwater demosponge *Ochridaspongia rotunda* (Arndt, 1937). International Journal of Biological Macromolecules.

Trajanovski S. (2016): Biodiversity, Endemism, Invasive and Alien Species and Ecological Status of Lake Ohrid.

Trajanovski S., B. Budzakoska Gjoreska, L. Kenderov, S. Trajanovska, K. Zdraveski & T. Trichkova (2019): Potential Закани to Benthic Macroinvertebrate Fauna in Lake Ohrid Watershed: Water Pollution and Alien Species. ACTA ZOOLOGICA BULGARICA.

Transboundary Biosphere Reserve 'Ohrid-Prespa Watershed'; Nomination Form September 2013.

UNESCO (2020): Plan for management of the World Natural and Cultural Heritage of the Ohrid Region with an Action Plan (2020 - 2029).

Zdraveski, K., Trajanovski, S., Budzakoska-Gjoreska, B. & Trajanovska, S. (2015): The Nature of Ecosystem Services Evaluation: Lake Ohrid - Theory vs. Reality.

7.2 Карти

Карта со висока резолуција на која се прикажани границите и зонирањето е додадена во посебен фајл.